

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Liina Malm

**KREDIIDIANDNA HUVIDE JA VÕLGNIKU SOTSIAALSE KAITSE TAGAMINE
VÕLGADE ÜMBERKUJUNDAMISE NING KOHUSTUSTEST VABASTAMISE
MENETLUSES**

Magistritöö

Juhendaja
Mari Schihalejev, *PhD*

Tartu

2023

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. KREDIIDIANDJA JA VÕLGNIKU INTERAKTSIOON VÕLGADE ÜMBERKUJUNDAMISE JA KOHUSTUSTEST VABAMISE MENETLUSE ARENGUS.....	8
1.1. <i>Fresh Start</i> teooria rakendamine võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses.....	8
1.2. Krediidiandja ja võlgniku positsioon Eesti maksejõuetusmenetluses.....	13
2. VÕLGNIKU SOTSIAALNE KAITSE KREDIIDIANDJA HUVIDE TAGAMISEL..	18
2.1. Võlgniku sotsiaalse kaitse tagamise eesmärk.....	18
2.2. Võlgniku sotsiaalse kaitse tagamise meetmed	21
2.3. Kohustustest vabastamise periood kui võlgniku sotsiaalse kaitse tagamise meetod.....	24
2.4. Usaldusisiku roll võlgniku nõustamisel.....	28
3. KREDIIDIANDJA HUVIDE KAITSE VÕLGADE ÜMBERKUJUNDAMISE JA KOHUSTUSTEST VABASTAMISE MENETLUSES.....	35
3.1. Krediidiandja majandustegevusest lähtuvad huvid ja õigused.....	35
3.2. Krediidiandja peamise huvi kaitse võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse üleselt.....	40
3.3. Krediidiandja huvide kaitse võlgade ümberkujundamise menetluses.....	44
3.4. Krediidiandja huvide kaitse kohustustest vabastamise menetluses.....	52
KOKKUVÕTE.....	60
SUMMARY.....	66
KASUTATUD ALLIKAD.....	72
Kasutatud kirjandus.....	72
Kasutatud õigusaktid.....	73

Kasutatud kohtupraktika.....	73
Muud kasutatud allikad.....	74

SISSEJUHATUS

Eesti maksejõuetusmenetluse arengus on alati olnud kesksel kohal tasakaalu otsimine ning peamiselt on seda püütud teha ühe või teise menetlusosalise olukorra parandamise kaudu. Uue Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse vastuvõtmisel otsiti aga tasakaalu võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluste vahel, soovides parandada mõlema menetluse tõhusust ning seeläbi ka menetlusosaliste huvide paremat kaitset. Huvide kaitse tagamine on siiski kaheldav, kuna selgete lahendusteta jäid mitmed revisjoni käigus ning huvigruppide tagasisides tõstatatud probleemid.

Käesoleva töö aktuaalsus ongi põhjendatud asjaoluga, et 1. juunil 2022. aastal jõustus füüsilise isiku maksejõuetuse seadus, mis koondab endasse nii võlgade ümberkujundamise kui kohustusest vabastamise menetluse. Seaduse vastuvõtmisel seati üheks eesmärgiks tagada veelgi parem võlausaldajate ja võlgnike huvide tasakaal ning nende järgimine menetluses.¹ Grammatiliselt tõlgendades viitab eelnõu seletuskirjas seatud eesmärk, et poolte vaheline tasakaal ei olnud paigas enne kõnealuse seaduse jõustumist ning et ka selle järgselt ei ole võimalik rääkida poolte huvide absoluutsest tasakaalust.

Teine põhjendus teema valikul on Eesti hetkeline majanduslik olukord. Arvestades, et COVID-19 pandeemia ja sõda Ukrainas on tinginud majanduse paiskumine langusfaasi ning lepinguliste kohustuste täitmata jätmisest tingitud maksejõuetusmenetluste arvu kasv on tihedalt seotud majanduslangusega² on asjakohane võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse käsitlemine käesolevas magistritöös.

Krediidiandja käsitluse puhul lähtub autor krediidiandjate- ja vahendajate seaduses (KAVS) § 5 esitatud definitsioonist, mille kohaselt on krediidiandja ettevõtja, kelle majandus- või kutsetegevuseks on tarbijale krediidi andmine ning kes krediidiandjana võib tegutseda aktsiaseltsina, osühinguna või vastavalt hoiu-laenuühistu seadusele tulundusühistuna. Majandustegevus on majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse (MSÜS) § 3 kohaselt iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga ja püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Lisaks krediidiandjale puudutab töö põgusalt ka füüsilisest isikust laenuandjaid, kes

---

¹ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 9. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/e8d8a377-75b6-446e-81fd-11d0c256b73a> (03.03.2023).

² Haasma, B. Ettevõtete pankrottide tõttu riigile saamata jäänud maksutulud. Magistritöö. Tartu 2012, lk 20.

ei tegutse majandus- ja kutsetegevuses, kuid kelle huvid on ka üksikul juhul krediidiandja huvidega osaliselt kattuvad.

Vajab märkimist, et kui kontekst seda nõuab, eelkõige viidetes seadusele, kasutab autor käesolevas töös krediidiandjaga samastatavalt sõna võlausaldaja. Samal põhjusel kasutab autor töös sõna maksejõuetusmenetlus, kuid töö eesmärki silmas pidades keskendub töö siiski vaid võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetlusele, ega käsitle täpsemalt pankrotimenetlust.

Autor on seisukohal, et huvide tasakaalu hindamiseks on vajalik välja tuua, mis on võlgniku ja krediidiandja huvid ning kuidas need omavahel potentsiaalselt vastanduvad. Kuivõrd füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse väljatöötamise eeltöös tugineti palju erasektori näidetele, on autor otsustanud keskenduda just krediidiandja huvidele. Krediidiandjad on füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse väljatöötamisele eelnenud mõjude analüüsi kohaselt menetluste peamiseks võlausaldajateks. Analüüsitud kohtupraktika põhjal on krediidiandjad ka põhilised vastuväidete esitajad, kelle tegevuse ja huvide tagamise osas kohtud seisukohti avaldavad.

Kuna krediidiandja on oma definitsiooni põhiselt ettevõtja, siis tema huvid on üldistades kahesuunalised. Esmalt lähtuvad need spetsiifiliselt tema kui krediidiandja majandustegevuslikest huvidest ning teiseks lähtuvad krediidiandja huvid tema kui ettevõtja üldistest majandustegevuslikest huvidest.

Füüsilisest isikust võlgniku huvisid on autor otsustanud käsitleda läbi võlgniku sotsiaalse kaitse vajaduse vaatenurga. 01. juunil 2022. aastal vastu võetud füüsilise isiku maksejõuetuse seaduses on soovitud rõhutada võlgniku nõustamise vajalikkust maksejõuetusmenetluse kestel.³ Võlgniku nõustamine ja abistamine peaks aitama võlgniku kiiremini tagasi normaalsesse ühiskonnaellu ning tagama talle vajalikud teadmised edaspidiseks hakkamasaamiseks rahaasjade planeerimisel. Autori arvates avaldub selles idees ülim sotsiaalne kaitse, milleks on erinevate abivahendite kaudu võimaldada füüsilise isiku osalemine ja täiemahuline funktsioneerimine ühiskonnas ning tagada, et ei tekiks vaimset ning füüsilist eraldatust, mis lõppkokkuvõttes võivad ohustada inimest ennast ja ühiskonda tervikuna.

Seega on käesoleva magistritöö eesmärk leida vastus küsimusele, kas võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses on tagatud meetmed võlgniku sotsiaalse kaitseks ning kas võlgniku sotsiaalse kaitse tagamisel on samaaegselt tagatud krediidiandja huvide kaitse. Autor püstitab hüpoteesi, et füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse

---

³ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 2.

üks eesmärkidest tagada võlgnike ja võlausaldajate huvide parem tasakaal on täidetud pigem võlgnikule sotsiaalse kaitse pakkumise osas, kuid krediidiandjatest võlausaldajate huvide tõhus kaitse on sisulisemate regulatsioonide ja kohtupraktika muutumatuse tõttu jätkuvalt ohustatud.

Võlgniku ja krediidiandja huvide tagamise ning võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse omavahelises võrdluses analüüsib autor neid aspekte füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse vastuvõtmisel käsitletud ulatuslikemate uuenduste lähtepunktist.

Magistritöö eesmärgist tulenevalt on töö esimeseks uurimisküsimuseks, kuidas on muutunud võlausaldaja ja võlgniku positsioonid võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses. Teine uurimisküsimus on, kas ja kuidas on tagatud võlgniku sotsiaalne kaitse maksejõuetusmenetluses. Kolmas uurimisküsimus otsib vastust, millised on krediidiandja majandustegevuslikud huvid seoses tema spetsiifilise tegevusega ning huvid ettevõtjana võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses. Neljas uurimisküsimus on, kas ja millises menetluses on paremini tagatud võlgniku sotsiaalne kaitse ja krediidiandja huvid.

Püstitatud eesmärgi saavutamiseks ja uurimisküsimustele vastamiseks on töö jagunenud kolmeks suuremaks peatükiks, millest viimases käsitletakse kahte viimast uurimisküsimust korraga, ning mis jagunevad omakorda väiksemateks alapeatükkideks.

Magistritöö eesmärgi saavutamiseks on autor analüüsinud asjakohast õiguskirjandust, kohtupraktikat ja õigusakte, sealhulgas välisriikide õigusakte. Autor on krediidiandja huvisid selgitades kasutanud analüütilist ehk deduktiivset meetodit, selgitades esmalt krediidiandja üldiseid huvisid ning käsitledes neid seejärel võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse kontekstis. Täiendavalt on autor kasutanud võrdlevat meetodit ning kõrvutanud omavahel võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetlused ning krediidiandja ja võlgniku huvide kaitse.

Laiema pildi saamiseks on töös käsitletud ka teiste riikide maksejõuetuse alaseid õigusakte, õiguskirjandust ja kohtupraktikat, mille abil on võimalik jõuda arusaamiseni, kas Eestis oleks võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse tõhususe tõstmise ja lähendamise huvides mõistlik võtta üle mõne teise riigi lähtepunkte. Peamiselt on autor käsitletud Soome, Läti, Leedu ja Saksa õigust. Õiguskirjandusese leiduva põhjal on *fresh start* teooria käsitluses põgusalt puudutatud ka teiste riikide õigussüsteeme.

Füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse teemal leidub ka varasemalt kirjutatud magistritöid. Käesoleva töö temaatikaga haakub 2017. aastal kirjutatud töö teemal „*Fresh start* teooria rakendamine kohustustest vabastamise menetluses“, mida autor on oma töö kirjutamisel ka

vähemal määral allikana kasutanud. Võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetlusi võrreldakse 2013. aasta magistritöös teemal „Füüsilise isiku maksejõuetuse lahendamise võimalused“, käesoleva töö kirjutamise hetkel on aga jõustunud maksejõuetusalased seadusemuudatused ning täienenud on ka maksejõuetusalaste kohtulahendite baas, mis võimaldab uuenenud faktilise olukorra põhjal luua uusi seoseid ja teha ajakohaseid järeldusi. Uudne ja erinev on käesolev magistritöö ka seetõttu, et kahe menetluse võrdluses ei ole huvide kaitse tagatuse analüüsimisel lähtunud vaid krediidiandja ja võlgniku huvide abstraktsest käsitlest, vaid mõlemal poole huvid on täpsemalt nimetatud ning selgitatud, miks peab olema tagatud nende kaitse maksejõuetusmenetluses.

Käesoleva magistritöö kirjutamisel on autor tuginenud 01. juunil 2022. aastal jõustunud füüsilise isiku maksejõuetuse seadusele ning selle eelnõu seletuskirjale, samuti olulises määras kohtute praktikale. Käsitlust leiavad Eesti maksejõuetusmenetluste efektiivsemaks muutmise võimaluste analüüs lõppraportis ja Maksejõuetuse revisjoni lähteülesande projektis kajastatud seisukohad. Väliskirjandusest peab autor olulisemaks allikaks Jan-Ocko Heueri artiklit teemal *“Social Inclusion and Exclusion in European Consumer Bankruptcy Systems”*.

Magistritööd iseloomustavad kõige enam terminid võlausaldajad, maksejõuetus, võlgade ümberkujundamine, võlakergendus, sotsiaalkaitse.

1. KREDIIDIANDJA JA VÕLGNIKU INTERAKTSIOON VÕLGADE ÜMBERKIJUNDAMISE JA KOHUSTUSTEST VABASTAMISE MENETLUSES

1.1. *Fresh Start* teooria rakendamine võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses

Võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetlus peab pidama sammu sotsiaalsete, majanduslike ja kultuuriliste transformatsioonidega, kuivõrd neid kolme muutujat nähakse võlgnevuste ja füüsiliste isikute maksejõuetuse kaudse põhjusena.⁴ Siin peetakse silmas olukordi, milles isikud tunnevad ühiskonna surve vajadust saavutada ja omada rohkem, kuid omamata selleks piisavalt rahalisi vahendeid peavad otstarbekaks finantseerida oma tegevust laenu abil. Nii kaetakse mõneski majapidamises eluasemekulud, tervise edendamise kulud ja näiteks ka haridusega seonduvad väljaminekud pigem laenu kui tulude arvelt.⁵ Liberaalsed finantsturud, globaliseerumine, kiire infovahetus ja innovatsioon finantsvaldkonnas on nõudlusele vastukaaluks suurendanud krediidi kättesaadavust ja laiendanud sellega sihtrühma, kellele krediidi pakkumine on suunatud.⁶ See seab iseenesest mõistetavalt kõrged ootused võlgade menetlemise protseduurile, kuna jätkusuutliku majanduse toimimise eelduseks on õiguspoliitiliselt adekvaatsed meetmed makseraskuste ja maksejõuetuse ületamiseks. Teisisõnu laenu sissenõudmise regulatsioon peab olema sama kiire ja tõhus kui laenu väljaandmise tempo.

United Nations Commission for International Trade Law (UNCITRAL) juhise kohaselt keskenduvad riigid kaasajal oma regulatsioonides üha rohkem mitte üksnes isiku ebaõnnestumisele, vaid töötavad välja võimalust *fresh start*'iks, millega vabastatakse võlgnikud nende finantskohustustest ning lisaks astutakse teisi olulisi samme, mis ei keskendu võlgniku karistamisele.⁷ *Fresh start* mehhanism peab samaaegselt looma tasakaalu mitte ainult menetlusosaliste huvide vahel, vaid ka nende huvide ning asjakohaste sotsiaalsete, poliitiliste ning teiste põhimõteteliste kaalutluste vahel, mis mängivad rolli maksejõuetusmenetluse majanduslike ja õiguslike eesmärkide saavutamisel.⁸ Õiguskirjanduses on

---

⁴ United Nations. UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, lk 226. – https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/05-80722_ebook.pdf (11.03.2023)

⁵ Barba, A. Rising Household debt: Its causes and macroeconomic implications – a longperiod analysis, lk 121. – <file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/Barba20e20Pivetti20su20Household20Debt.pdf> (11.03.2023).

⁶ *Ibidem*, lk 120.

⁷ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, lk 281.

⁸ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, lk 9.

maksejõuetusmenetluse ülesehitust võrreldud osäühingu konstruksiooniga,⁹ millele vastab Äriseadustiku (ÄS) § 135 lg 2 esitatud põhimõte, et osanik ei vastuta isiklikult osäühingu kohustuste täitmise eest. Autori arvates ei ole taolise paralleeli tõmbamine päris täpne, kuna antud käsitlus distantseerib võlgnikku liigselt tema vastu suunatud nõudest ning maksejõuetusmenetlus kui selline puudutab võlgniku majanduslikku ja sotsiaalset elu ning toimetulekuvõimet mitmes aspektis, mistõttu on riikide maksejõuetusmenetluse praktika suunatud ka sotsiaalsete probleemide lahendamiseks.

Fresh start teooria pärineb Angloameerika õigusruumist, täpsemalt USA-st.¹⁰ *Fresh start* mõiste tähendust on selgitatud läbi kahe eesmärgi: esmalt eesmärk tervendada majanduskeskkonda ning seejärel eesmärk leevendada maksejõuetusse langenud isiku finantsseisu ning taastada tema au ja eneseväarikus. Teooria kohaselt on seega nii konkreetse indiviidi tervendamise kui ka ühiskonna ja majanduse üldistes huvides oluline toimiv ja efektiivne füüsilise isiku maksejõuetusõigus.¹¹ *Fresh start* teooria rakendamise kaudu peaks olema ületatav õiguskirjanduses käsitlust leidnud idee võlausaldaja ja võlgniku lepingulistest suhetest kui osapoolte võimuvõitlusest¹² ning Vana-Rooma arusaam, mille kohaselt oli võlausaldajal õigus nii-öelda kättemaksule kohustuste mittetäitmise eest ning õigus võlgniku häbistamiseks. Viimati nimetatud ajalooline vaatepunkt on rajanud vundamendi ka Euroopa tugevale uskumusele maksejõuetuse stigmatiseerivast olemusest.¹³ Selle probleemiga tegelemine ning järjepideva tähelepanu pööramine kogu maksejõuetusmenetluse kestel on oluline strateegiline eesmärk, kuivõrd võlgnikule kaasnevad ebaseeldivused võivad pärssida võlgniku naasmist tavapärasesse majandusellu, mis on nii võlgade ümberkujundamise kui kohustustest vabastamise menetluse keskne idee.

Kaasajal praktiseeritakse regiooniti kahte erinevat kohandust *fresh start* teooriast. Angloameerika õigusruumi kui teooria hälli on jäänud esialgne arusaam *fresh start*-ist ning Mandri-Euroopas praktiseeritakse mudelit, millele lisandub sõnataiend *earned fresh start*.

---

⁹ Gruodyte, E. Application of Fresh start doctrine for individual debtors in Lithuania: EU and US perspective, lk 263. –

[https://www.researchgate.net/publication/228467050_Application_of_\"Fresh_start_\"Doctrine_for_Individual_Debtors_in_Lithuania_EU_and_US_perspective/link/5440f4980cf2ebb0369089f7/download](https://www.researchgate.net/publication/228467050_Application_of_\) (11.03.2023).

¹⁰ Priimägi, K. „Fresh start“ teooria rakendamine kohustustest vabastamise menetluses. Magistritöö. Tallinn 2017, lk 8.

¹¹ *Ibidem*, lk 9.

¹² Paulus, C. G. The eternal struggle for supremacy between creditor and debtor. – *Juridica International* 31/2022, lk 59.

¹³ *Ibidem*, lk 61.

Esimene versioon näeb maksejõuetusmenetluse lõpptulemusena ette võlgniku automaatse vabastamise tema võlgadest ning seetõttu peetakse seda varianti võlgnikule soodsamaks. Teine rõhutab vastupidiselt vajadust maksimaalselt suurendada võlausaldajatele tagastatavate nõuete summat ning seetõttu on näiteks pankrot ja kohustustest vabastamine võimalik vaid ausate võlgnike puhul, kes on hooolsalt oma kohustusi täitnud ja oma nõudeid vähemalt mingis osas tasunud.¹⁴

Fresh start teooria kaksikjaotustest on õiguskirjanduses käibel veel neoliberaalne ja heaoluriiklik käsitlus. Neoliberaalse käsitluse kohaselt on kohustustest vabastamise eesmärk võlgniku kiire turule tagasialdamine, tagades talle ebaõnnestumise korral võimalus otsast alustada. Nimetatud eesmärgi kaudu saavutatakse krediiditurul elavdamine, mis omakorda teenib ühiskonna kõiki kihte. Heaoluriiklik käsitlus seab võlgniku kohustustest vabastamise eesmärgiks võlgniku ja tema perekonna sotsiaalse kaitse olukordades, kus võlgnik on sattunud makseraskustesse temast sõltumatutel asjaoludel.¹⁵ Riikide praktika lubab aga *fresh start* teooria veel täpsemalt klassifitseerida. Klassifikatsiooni aluseks on küll kaks viimati nimetatud teooriat, aga täiendavate tunnuste abil on maksejõuetuse ületamise süsteemid omakorda grupeeritavad.

Fresh start teooriat klassifitseeritakse nelja gruppi, mille moodustamisel on võetud aluseks kolm peamist küsimust, millega iga füüsilise isiku maksejõuetuse süsteem tegeleb. Esimene küsimus on võlgniku isik ja tema sobivus *fresh start*-i rakendamiseks. Teine küsimus seisneb selles, millistest kohustustest on võimalik võlgnikku vabastada ja millises ulatuses ning kolmas küsimus tegeleb *fresh start*-i kestvusega ehk millal kohaldatakse kohustustest vabastamist ja kui pikk on kogu maksejõuetusmenetluse kestvus. Küsimustele vastates jagunevad grupid tunnuste kaudu esmalt valdavalt USA-s ja Kanadas praktiseeritavaks *fresh start* turumudeliks ehk *market model*, mis võimaldab võlgnikule kiire kohustustest vabastamise ning kindlustab kiire laenurule naasmise. Mudeli negatiivne pool on asjaolu, et kohustuste vabastamise menetluses välistatakse vabastamine paljude võlausaldajate, kes ei ole ettevõtjad, nõuetest. Turumudel baseerub riski ümberjaotamisel, mille mõte on sisuliselt võlgnike täitmata jäänud kohustuste kulude jätmine võlausaldajate kanda, eesmärgiga suurendada turu tõhusust. Samal ajal on õiguskirjanduses viidatud, et turumudelit praktiseerivad riigid on võtnud üle ka teistele

---

¹⁴ Astromskis, P. Fizinio asmens bankroto problema: Teisiniani aspektai, lk 224. – <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/11644/document.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (07.03.2023).

¹⁵ Lember, K. Menetlusosaliste huvide kaitse ja tasakaal võlgniku kohustustest vabastamise menetluses. Magistritöö. Tallinn 2013, lk 11,15.

õigussüsteemidele omased võlgniku haridus- ja käitumisharjumused, mis aga omakorda nõrgendavad turumudeli ideed ennast.¹⁶ Lähenemine ei ole jäänud ühepoolseks ning aset on leidnud ka vastupidine toime, milles Euroopa riigid on asunud üle võtma USA kiire uue alguse *fresh start* põhimõtteid.¹⁷ Siinjuures on kohane näide Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2019/1023, mille üheks eesmärgiks on kohustustest vabastamise ja maksejõuetusmenetluse mõjususe suurendamine menetlusperioodi lühendamise kaudu.¹⁸

Piirangumudelil ehk *restriction model*, mida praktiseeritakse näiteks Inglismaal, Šotimaal, Austraalias ja Uus-Meremaal, on mitmeid sarnasusi turumudelile ning ka hiljutised seadusemuudatused kohustustest vabastamise menetluses on turumudeli teooria suunitlusega. Näiteks on maksejõuetusmenetluse periood lühike – üks kuni kolm aastat,¹⁹ kuid erinevalt turumudelist sisaldab piirangumudel võlgnikule majanduslikke, poliitilisi ja sotsiaalseid piiranguid, mille eesmärk on ühiskonna kaitsmine võlgniku tegevuse eest ja avaliku korra tagamine, kuivõrd võlgnevuste tekitamist nähakse kui üldistest sotsiaalsetest normidest hälbivat käitumist.²⁰

Saksamaa ja Austria vastutusmudel ehk *liability model* rõhutab võlgniku isiklikku vastutust võlgade tasumise eest ning seetõttu on Saksaale ja Austriale olnud omased pikad maksekavad.

---

¹⁶ Kinnunen, S. Personal insolvency in Finland, lk 7. –

https://www.talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/wp-content/uploads/2021/01/Kinnunen_2021.pdf (22.04.2023).

¹⁷ Ramsay, I. Comparative consumer bankruptcy. – University of Illinois Law review 12/15/2006, lk 24. –

<https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=337087112022017118067080115081110096026053039083011038109067121093105094025008016088117005020100112003037108024015071103112016045054015085086093108094112093003065075067097022127089004102106086113080105100090066025122079103085072006085067123091&EXT=pdf&INDEX=TRUE>

¹⁸ 20. juuni 2019 Euroopa parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2019/1023, mis käsitleb ennetava saneerimise raamistikke, võlgadest vabastamist ja äritegevuse keeldu ning saneerimis-, maksejõuetus- ja võlgadest vabastamise menetluste tõhususe suurendamise meetmeid, ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2017/1132 (saneerimise ja maksejõuetuse direktiiv). – ET L 172/18, 26.06.2019, lk 1.

¹⁹ Kinnunen, S, lk 7.

²⁰ Heuer, J.- O. Social Inclusion and Exclusion in European Consumer Bankruptcy Systems, lk 15. -

https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/31545806/Jan-Ocko_Heuer_2013_-_Social_Exclusion_in_European_Consumer_Bankruptcy_Systems-libre.pdf?1392368811=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DSocial_Exclusion_in_European_Consumer_Ba.pdf&Expires=1675688678&Signature=F96wqSNw-mBo786suCnfFXM2xaiykDe71LVh-1EHMJmhent8PrbX4kJ3R4GQIXdOGs9sYLafLax5Nqfc4UYMi4xmwNYQfiPi2cTfeX3tNaMvyDuCFSwZDwtgSbP3v8k9VrA5u9RPC5J~uZffKOGN~tKHSbQ177sgrAGEW64fyc7YaCCFDfbYClxXm12KaJbC7jhEI2RCuWsQjiozWO3AGYeRo1V--am7YjVFEYT-2oZILfXF7G8kSLTm7ULeTvSUdBgZtRryMy8a183E6-VgpbKbI~25ztqsAXanS6NRbdMrtJKTpdb8SZu1UW2HfVckLOzyk-XtYptRyKikkpaPA_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA (10.03.2023).

Lisaks nõuab vastutusmudel võlgnikult hariduslikku ja käitumislikku pühendumist. Piirangumudel jagab turumudeliga sama arusaama võlast kui osast majanduslikust nähtusest, kuid vastupidiselt turumudelile, mis asub seisukohale, et võlausaldajad kannavad ise riski krediidi väljastamise eest, toetab vastutusmudel vastutuse lasumist võlgnikul.²¹ Austria maksejõuetusmenetlusele on peale pika maksekava iseloomulikud veel mõned iseärasused, näiteks ei ole võimalik lühendada kohustustest vabastamise perioodi nii-öelda lootusetute võlgnike puhul, kes oma tervislikust seisundist või pensionieast tulenevalt ei ole suutelised tulu teenima. Veelgi enam kohustab Austria ühetaoliselt kõiki võlgnikke täitma minimaalse osa võlausaldajate nõuetest. Tegemist on ainulaadse lähenemisega, kuivõrd praktikas tähendab see seda, et erakordses kitsikuses olevate võlgnike jaoks ei ole *fresh start* üldse võimalik. Saksamaa kohustustest vabastamise menetlus on mitmes aspektis Austria omaga sarnane, kuid eristub selle poolest, et võlgnikel, kes mitte ühtegi makset võlausaldajate nõuete katteks ei tasu, on siiski võimalik kohustustest vabaneda, kuna seadus ei näe ette minimaalselt tasutavat summat võlausaldajate nõuete katteks.²² Saksamaa kohtupraktikas on õiguskirjanduses leiduvate andmete põhjal nullkavad küllaltki tavalised ning nullkavadega on tegemist isegi koguni 80% juhtudest. Saksamaa kohtupraktika on jõudnud arusaamisele, et kui see vastab võlgniku suurimale pingutusele, siis on nullkava lubatud ning tegelikult hinnatakse nullkava puhul võlgniku head tahet, vastutust ja pingutust.²³ Kuivõrd Eesti maksejõuetusõiguses on eeskujuks võetud Saksamaa maksejõuetusõigus, siis jagatakse sarnast arusaama võlgniku kohustustest ka Eesti kohtupraktikas ning sellest räägivad töö järgnevad peatükid.

Soomes, Taanis, Norras, Rootsis ja Prantsusmaal on kasutusel halastusmudel ehk *mercy model*, milles on kesksed võlgniku vajadused ja võimed. Halastusmudeli nimetus tuleneb asjaolust, et võlgnike kohustustest vabastamine on võlavabastuse ametnike kätes. Franko-skandinaavia süsteem käsitleb kohustustest vabastamist kui osa sotsiaalpoliitikast ning pooldab seisukohta, mille järgi ei ole regulatsiooni eesmärgiks mitte majanduskeskkond, vaid kaitse sotsiaalsete riskide eest. Heaoluriikide lähenemine võlgniku maksejõuetusmenetluse reguleerimisel põhineb arusaamal, et võlgnik on järelemõtlematu ja puudustkannatav tarbija, kes on sunnitud lepingulistesse suhetesse tema mõjusfäärist väljapoole jäävate sotsiaalsete mõjutuste tõttu ning seetõttu peetakse maksejõuetust sotsiaalseks probleemiks.²⁴ Võlavabastuse ametnikel on õigus kujundada menetluse kestust ja oodatavat menetlustulemust. Skandinaavias kohaldatakse

---

²¹ Kinnunen, S, lk 7.

²² Heuer, J.- O. Social Inclusion and Exclusion in European Consumer Bankruptcy Systems, lk 15.

²³ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 53.

²⁴ Lember, K, lk 9.

menetlusse pääsevatele võlgnikele rangeid valikukriteeriume ning rõhutatakse heas usus tegutseva võlgniku tähtsust. Prantsusmaal on mitmeid võimalikke kohustustest vabastamise protseduure, mis lähtuvad igal üksikul juhul võlgniku olukorrast, kuid mis tekitab võlgnike vahelist ebavõrdsust, kuna näib eelistavat võlgnikke, kes ei ole suutelised võlgnevuste katteks mitte midagi tasuma ning kelle kohustustest vabastamise periood on seetõttu tunduvalt lühem kui nende võlgnike kohustustest vabastamise periood, kes täidavad kohaselt maksekava.²⁵

Halastusmudelit praktiseerivate riikide idee võlgnevusest kui sotsiaalselt probleemist leiab kajastust ka mujal õiguskirjanduses. Õiguskirjanduses on asunud seisukohale, et lisaks võlgadest vabastamise ebavajalike lisatingimuste ja piirangute eemaldamisele pankrotiregulatsioonidest, tuleb muuta ühiskonna hoiakut ärilise ebaõnnestumise suhtes ja võimalusel pakkuda abi ja toetust.²⁶ See õiguskirjanduses tunnustust leidnud seisukoht on laiendatav ka füüsilisele isikule ning sõnastab Euroopa Liidu ja seega ka Eesti suuna maksejõuetusmenetluse kui terviku arengus. Võlgniku ebaõnnestumine peaks selle idee kohaselt olema õpetlik nii võlgnikule, võlausaldajale kui tervele ühiskonnale ning selles avaldub taas ka võlgniku stigmatiseerimise probleemi lahendamise soov.

Fresh start teooria on riikide praktikale ja õiguskirjanduses leiduvatele teoreetilistele seisukohtadele tuginedes tervikuna arenemas veelgi võlgniku keskemaks. Kohustustest vabastamise perioodi lühendamise ja menetluse lihtsustamise vajaduse rõhutamine direktiivis 2019/1023 võtab üle Angloameerika arusaamad *fresh start*-ist. Võlgniku nõustamine toetab heoluriikliku arusaama võlgnikust kui abivajajast, keda tuleb kaitsta sotsiaalsete riskide eest. Eesti maksejõuetusõigus otsib võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses menetlusosaliste tasakaalu ning on samuti muutunud oma arengu vältel võlgniku keskemaks süsteemiks.

1.2. Krediidiandja ja võlgniku positsioon Eesti maksejõuetusõiguses

Võlausaldaja ja võlgniku huvide vahelise tasakaalu leidmine on alates taasiseseisvumisest olnud Eesti maksejõuetusõiguse keskseks teemaks. Üldine suund koos hiljutiste arengutega

---

²⁵ Heuer, J.- O. Social Inclusion and Exclusion in European Consumer Bankruptcy Systems, lk 15.

²⁶ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, lk 281

toetab võlgniku olukorra parandamist, kuid samal ajal esineb oht, et võlausaldaja huvid jäävad võlgniku sotsiaalse kaitse vajaduse rakendamise varjus tagaplaanile.

1992. aasta Eesti pankrotiseaduses oli peamine rõhk võlausaldajate huvide kaitsel. Arusaama muutumisest tingitud nihe toimus 2004. aasta jaanuaris, kui reguleeriti füüsilise isiku võlgniku kohustustest vabastamise võimalused, millega näidati üles keskendumist võlgniku huvide kaitsesele.²⁷ Vastuvõetud regulatsioon sai kriitikaosaliseks ning oldi seisukohal, et pankrotimenetlus põhjustab võlgnikule kannatusi, muuhulgas tekitab mainekahju ega luba võlgnikul ärikeelu tõttu majandustegevuses osaleda. Pankroti peeti äärmuslikuks abinõuks, mis ei tee kedagi õnnelikumaks ega paku olukorrale sisulist lahendust. Toona oldi seisukohal, et pankrot ja sellele järgnev kohustustest vabastamise menetlus ei aita võlausaldajaid ning võlgniku seitse kuni kaheksa aastat kestvad vintsutused rikuvad oluliselt võlgniku elu.²⁸ Seega oli olemas regulatsioon, mis teoorias lahendas olukorra võlgnikule soodsamas suunas, aga praktikas ei peetud seda kohmakuse ning asjaolu tõttu, et tegemist on ühiskondlikku halvaks panu pälviva menetlusega, piisavalt heaks, et pakkuda ühiskonnale rahuldavat tulemust.

Kriitikat sai ka olukorra parandamiseks 2010. aastal vastu võetud võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus (VÕVS), mille rakendamise kaudu oli füüsilistel isikutel võimalik ületada makseraskused ja seeläbi vältida pankrotimenetlust.²⁹ Seaduse eelnõu kohaselt oli selle eesmärk pakkuda ajutistes makseraskustes füüsilistele isikutele võimalust ületada makseraskused kujundades ümber võlad ja samas vältida pankrotimenetlust. Samuti sooviti seeläbi pakkuda võlgnikele võimalust õppida toime tulema tulevikus tekkivate finantskohustustega ja taastada oma maksevõime. Laiem eesmärk riiklikul tasandil oli ületada majandus- ja sotsiaalpoliitilisi probleeme, mida tekitab liialt suur hulk maksejõuetuid isikuid. Maksejõuetute isikute hulga suurenemine oli tingitud toonasest ülemaailmsest majanduskriisist. Kõige selle juures oli siiski ka ära märgitud, et tagada tuleb tasakaalustatud lähenemine, et kaitsta võlausaldajate huve.³⁰ Seega olid püüdlused taaskord seotud võlgniku stigmatiseerimise vältimisega ja poolte vahelise tasakaalu saavutamisega.

---

²⁷ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 9.

²⁸ Reinsalu, S. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse menetlus. Magistritöö. Tartu 2012, lk 10.

²⁹ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 9.

³⁰ Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 14. –

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5512f9ec-6db0-139d-f871-8421606dad23/V%C3%B5lgade%20%C3%BCmberkujundamise%20ja%20v%C3%B5lakaitse%20seadus> (13.03.2023).

Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse vastu võtmise eel oli Eesti maksejõuetuse areng läbinud mitu etappi, millega käisid kaasas tajutavad dogmade muutused. Läbitud oli periood, milles pankrotimenetlus soosis pigem ainult võlausaldajaid. Seejärel loodi kohustustest vabastamise menetluse näol võlgnikku rehabiliteeriv menetlus, milles prooviti leida mõlemate osapoolte huvisid rahuldav tasakaal. Kuna aga negatiivne tagasiside olemasoleva menetluse suunal kõneles vajadusest leida tõhusam lahendus, siis peeti mõistlikuks luua täiesti uue suunitlusega menetlus, milles otsiti taaskord tasakaalu poolte huvide võrdsel tagamisel.

Rahandusministeerium esitas võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse vastuvõtmise eel Riigikogule oma arvamuse, mille märkis, et kuna eelnõule ei eelnenud mõjude analüüsi, on täiesti võimatu hinnata, millist mõju avaldab loodav menetlus Eesti õiguskorrale ja eelkõige kohtusüsteemi koormusele, kuid samuti ka finantssektorile ning majanduslikele näitajatele. Kuna seaduse vastuvõtmine toimus pärast suurt majanduslangust, siis märgiti lisaks, et seaduse vastuvõtmisel tuleks arvestada parasjagu valitsevat majanduslikku olukorda ning sellisel hetkel võib põhjaliku majanduslike mõjude analüüsi läbi viimata jätmine olla negatiivne ja ohtlik.³¹ Samuti tajuti ohtu, et äärmuslik võlasuhete keskkonna muutus toob kaasa pankade ja teiste rahastajate passiivsema käitumise ning võib lükata majanduse taastumise veelgi kaugemasse tulevikku.³²

Kriitikute argument, mis võttis kokku ootused võlausaldajate ja võlgnike huvide tasakaalu kohta oli, et võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse väljatöötamisel ei oleks olnud tarvidust kiirustada, kuna kõnealune seadus kätkes endas olulist rahvusvahelist printsiipi *pacta sunt servanda*.³³ Lepingute sisule õiguspärase ümberkujundamise võimaluse andmine asetab krediidiandja kui ettevõtja olukorda, kus majandustegevust on potentsiaalselt muutuda võiva lepingulise situatsiooni tõttu veelgi keerukam planeerida ning selle olukorra lahendamiseks on vajalik selge õigusregulatsioon, kuid ka osapoolte huvisid arvestav õiglane ja tasakaalukas kohtute praktika. Kui krediidiandjal on oma majandustegevust, sealhulgas ka väljalaenatava

---

³¹ Rahandusministeeriumi arvamus võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse kohta, lk 2. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5512f9ec-6db0-139d-f871-8421606dad23/V%C3%B5lgade%20%C3%BCmberkujundamise%20ja%20v%C3%B5lakaitse%20seadus> (13.03.2023).

³² Eesti panga arvamus võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse kohta, lk 1. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5512f9ec-6db0-139d-f871-8421606dad23/V%C3%B5lgade%20%C3%BCmberkujundamise%20ja%20v%C3%B5lakaitse%20seadus> (13.03.2023).

³³ Reinsalu, S, lk 18.

raha hulka, võimalik planeerida, siis saab lugeda, et seadusandja on rakendanud kohaseid meetmed krediidiandja huvide kaitseks.

Kartus, et võlgade ümberkujundamisest saab võlausaldajate huve oluliselt ja ulatuslikult riivav ning majanduskeskkonna kahjustav menetlusliik ei osutunud põhjendatuks, kuna 1. juunil 2022. aastal jõustunud Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse vastuvõtmise eesmärkide kirjelduses on ühe argumendina välja toodud võlgade ümberkujundamise ebapopulaarsus võlgnike seas. Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse vastuvõtmisel seati eesmärgiks muuta füüsilise isiku maksejõuetusmenetluste süsteem veelgi kaasaegsemaks ning püüti leida parem tasakaal nii võlausaldajate kui võlgnike huvide kaitsmisel. Võlausaldaja huve arvestav tasakaal peaks osaliselt saavutatama võlgade ümberkujundamise populariseerimise kaudu, kuivõrd seniste menetluste vähesusest hoolimata on nõude rahuldamise määr võrreldes kohustustest vabastamise menetlusega kõrgem.³⁴ Seega on ka hiljutised Eesti maksejõuetuse arengud kantud poolte huvide tasakaalu leidmise mõttest. Asjaolu, et seda tehti ühtse tervikuna annab põhjust loota, et ka tulemused on sedavõrd paremad, arvestades sealjuures asjaolu, et füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse vastuvõtmisele eelnes põhjalik revisjon koos mõjude analüüsiga.

Füüsilise isiku maksejõuetuse menetluses avaldub otsene mõju riigile ja ühiskonnale. Üldine majanduslik ja sotsiaalne mõju avaldub, kui võlgnik vabastatakse tõhusalt kohustustest. Mõjudeks on suurenenud töövõime ja võlgniku vähenenud füüsilised ja vaimsed pinged. Kohustustest sujuvat ja kiiremat vabastamist peetakse mõjuanalüüsi kohaselt oluliseks nende võlgnike puhul, kellel võib olla suurem tarbimiskaldumus, ning seega võib nende naasmine turule olla majanduslikult kasulik. Uue alguse saanud võlgnik osaleb eelduslikult majanduslikus ja sotsiaalses elus, teenib tulu ja maksab riigile makse. Ise hakkama saav võlgnik ei vaja mõjuanalüüsi kohaselt riigi pakutavaid sotsiaalteenuseid ning ei ole seega riigile täiendav kulu.³⁵ Mõjuanalüüsis väljendatud seisukohad ilmestavad asjaolu, et päästetud ja normaalsesse ühiskonnaellu rehabiliteeritud võlgnikus nähakse võtit majanduse edendamiseks. Samuti on loodud tajutav seos maksejõuetusmenetluse ja võlgniku sotsiaalse kaitse vajaduse vahel, kuid peegeldavad ohtu, et võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse idee võlgniku positsiooni parandamisest võib olla pigem pealiskaudne ning mitte sisaldada endas praktilisi vahendeid võlgniku tervendamiseks menetluse kaudu. Riigi eesmärk ei saa olla pelgalt võlgniku kiire tagasisaatmine normaalsesse ühiskonnaellu, välistades sellega

---

³⁴ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 9.

³⁵ Poots, A. Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse mõjude analüüs, lk 79 – [file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/FIMS_mojuanaluus%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/FIMS_mojuanaluus%20(1).pdf) (20.04.2023).

endale täiendava sotsiaalteenuste osutamise kulu ning lootes, et võlgnik oma liigsete tarbimisharjumuste juures majanduskasvule kaasa aitab. Võlgniku sotsiaalse kaitse tagamiseks ning majanduskasvu kindlustamiseks peavad olema tagatud praktilised vahendid võlgniku abistamiseks menetluse kestel, et võlgnik naaseks ühiskonnaellu tõe poolest parema toimetulekuvõimega. Seetõttu ei poolda autor USA ja Kanada *fresh start* turumudelid kantud arusaama ning on seisukohal, et ühiskonna toimimise üheks eelduseks on võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses läbimõeldud ja toimiv võlgniku sotsiaalne kaitse.

2. VÕLGNIKU SOTSIAALNE KAITSE KREDIIDIANDNA HUVIDE TAGAMISEL

2.1. Võlgniku sotsiaalse kaitse tagamise eesmärk

Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) § 28 lg 1 kohaselt on Eesti kodanikul õigus riigi abile vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ja puuduse korral. Riigikohus on PS § 28 sidunud inimväärkuse tagamise eesmärgiga ning leidnud, et sotsiaaliik ja sotsiaalsete õiguste kaitse sisaldavad ideed abist ja hoolest neile, kes ei ole suutelised iseseisvalt end piisavas ulatuses kindlustama.³⁶ Riigikohus on sotsiaalse kaitse sihtgruppi määratledes jõudnud seisukohale, et sotsiaaliigi põhimõtte järgi on riigil kohustus kaitsta nõrgemaid ka eraõiguslikes suhetes.³⁷ Krediidisuhete nõrgemaks pooleks on võlgnikud, täpsemalt füüsilisest isikust võlgnikud. Seega on sotsiaaliigil oma aluspõhimõtetele vastavalt kohustus kaitsta füüsilisest isikust võlgnikku.

Autori arvates on kohustusest vabastamise ja võlgade ümberkujundamise menetluse üleselt eristatavad sotsiaalse kaitse laiem ja kitsam eesmärk. Riigikohus on asunud seisukohale, et kohustustest vabastamise menetlus peaks lõpptulemusena võimaldama võlgnikule uue majandusliku alguse ning andma talle uue võimaluse normaalseks majanduslikuks ja sotsiaalseks eluks.³⁸ Nimetatud idee väljendab võlgnikku laia sotsiaalset kaitset, mis seisneb faktis, et võlgnikule on loodud põhimõtteline võimalus väljuda majanduslikust ja sotsiaalsest eraldatusest ning saada uuesti osa tavapärasest ühiskonnaelust.

Võlgniku sotsiaalse kaitse mõttes peetakse võlgnikule uue alguse võimaluse pakkumisel oluliseks, et võlgnik maksejõuetusest tingitud koorma all ei isoleeruks ega depressiooni ei langeks.³⁹ Füüsilisest isikust võlgnik vajab kaitset ka maksejõuetusmenetluste läbimise kestel. Selles väljendub sotsiaalse kaitse kitsam eesmärk, mis peab sotsiaaliigi aluspõhimõtteid silmas pidades olema regulatsioonide kaudu tagatud ka maksejõuetusmenetluse läbimise kestel, sealjuures hoolimata asjaolust, kas võlgnik lõppeesmärgi täidab või mitte

Ülim sotsiaalne kaitse, mis ühendab endas nii laia kui kitsa sotsiaalse kaitse, on mõlema menetluse puhul saavutatav ja realiseerub vaid juhul, kui võlgnik täidab talle menetluse

---

³⁶ RKPJKo 3-4-1-7-03, p 14.

³⁷ RKTko 3-2-1-143-11, p 12.

³⁸ RKTko 3-2-1-46-13, p 11

³⁹ Lember, K, lk 9.

läbimiseks seatud tingimused ning saavutab menetluse eesmärgi. FiMS § 2 lg 3 kohaselt on võlgade ümberkujundamise eesmärk ületada võlgniku makseraskused ja vältida pankrotimenetlust. Menetlus annab füüsilisele isikule võimaluse kujundada ümber võlad, ületada makseraskused, vältida pankrotimenetlust, õppida toime tulema tulevikus tekkivate finantskohustustega ning taastada oma maksevõime.⁴⁰ Seega sarnaselt kohustustest vabastamise menetlusele on võlgade ümberkujundamise lõppeesmärgiks sisuliselt samuti füüsilise isiku rehabiliteerimine, millega antakse isikule uus lähtepeitsioon ühiskonnas toime tulemiseks.

PS-s § 28 otsesõnu nimetatud sotsiaalsete riskide puhul põhineb abi andmine PS-s § 10 sätestatud sotsiaaliigi põhimõttel, kuid sotsiaaliigi aluspõhimõtetel tuginev abi andmine ei ole piiratud PS-s § 28 toodud sotsiaalsete riskide loeteluga ning kehtib seisukoht, et sotsiaalsete riskide loetelu võib näha avatuna.⁴¹ Õiguskirjanduses rõhutatakse, et füüsilise isiku õigused ei piirdu ainult põhiseaduses otsesõnu kirjutatuga ning et füüsilise isiku õigusi tuleb kaitsta arvestades õiguste eesmärki ja iseloomu ehk mõtet. Sotsiaalsete riskide sisustamisel maksejõuetusmenetluse kontekstis on abiks sotsiaaliigi põhimõte, mille kohaselt tuleb seista ühiskonna sidususe eest ning jagada sotsiaalset vastutust. Avalik võim peab edendama majanduslikku ja sotsiaalset heaolu ka olukorras, kus on tagatud minimaalne äraelamine. Sealjuures tuleb riigil luua ühiskonnaliikmetele võrdsed võimalused ning jagada heaolu võrdselt, samuti tagada hariduse kättesaadavus.⁴² Sellest tulenevalt laienevad sotsiaaliigi põhimõtted ka sotsiaalsetele riskidele, mis tõusetuvad võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetlustest ning nende käigus.

Õiguskirjanduses on leitud, et maksejõuetusega kaasnevad negatiivsed mõjutused isiku tervisele, elukohaga seonduvale, tööhõivele, sissetuleku suurusele ning osavõtule ühiskondlikust elust.⁴³ Makseraskustesse sattunud või maksejõuetu inimene võib jääda oma seisundi tõttu eraldatusesse ning seega irduda normaalsest sotsiaal- ja majanduselust.⁴⁴ Vaimse tervise mõjutused, mis on saanud alguse majanduslikust eraldatusest, on tekitatud maksejõuetusmenetluses võlgnikule ettenähtud kohustuste täitmisest. Võlgnik peab sageli

---

⁴⁰ Võlakaitse ja võlgade ümberkujundamise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 14.

⁴¹ Madise, Ü. Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. § 28. Tervisepõhiõigus. – <https://pohiseadus.ee/public/PSkomm2020.pdf> (18.03.2023).

⁴² *Ibidem*, PSK § 28.

⁴³ Heuer, J.- O., lk 5.

⁴⁴ Shakeel, D. R. Do the bankruptcy laws of England & Wales adequately protect debtors' human rights who suffer mental illness? Doctor's thesis. Brunel Law School, Brunel University 2021, lk 103. – <https://bura.brunel.ac.uk/handle/2438/25513> (18.03.2023).

leppima tööga, mis ei vasta küll tema ootustele, kuid sissenõudjate nõuete rahuldamise eesmärgil on tulu teenimine esmatähtis.⁴⁵ Eelnev toob lisaks majanduslikule eraldatusele kaasa ka sotsiaalse eraldatuse, toimetuleku raskused ning vähese osaluse üleüldises majandusarengus ja sotsiaalsetes protsessides, mis mõjutab ka võlgniku pereliikmeid.⁴⁶ Kohtupraktikas depressiooni ega muid sarnaseid diagnoositud vaimse tervise haigusseisundeid aga kohustustest vabastamise otsustamisel arvesse ei võeta,⁴⁷ mistõttu on sotsiaaliigi ülesanne lahendada võlgnikele tekkivaid probleeme muul viisil. Sotsiaaliigi ülesanne on majandusliku ja sotsiaalse heaolu põhimõtte täitmise kaudu minimaliseerida riski võlgniku eraldumiseks ning pakkuda talle abi raske situatsiooni ületamisel.

Põhiseadusest tulenev sotsiaaliigile omane sotsiaalsete riskide realiseerumise puhul vastutuse jagamine maksejõuetusmenetluses väljendub olukorras, kus võlgniku kohustus, võlgnevuse vähendamine või võla kustutamine korvatakse krediidiandjale uute väljastatavate laenude tasus ehk peamiselt intressides. Võimaldades maksejõuetusmenetluse kaudu kohustustest vabaneda ning käsitledes sellist võimalust kaudselt kui krediidilepingu osa, on tegemist nii-öelda kohustusliku laenukindlustusega, mis kannab kohustuse mittetäitmise riski võlgnikult krediidiandjale. Selle riskinihke põhjendus seisneb selles, et krediidiandjaid peetakse kõrgemateks riskihindajateks ning neilt eeldatakse kõrgemate riskide kandmist, muuhulgas ka põhjusel, et krediidiandjad saavad koondada maksejõuetuse kulud kokku ning jagada krediidi hinda tõstes teiste laenuvõtjate vahel laiali.⁴⁸ Selles idees väljendub ühiskonna jagatud vastutus, mis on sotsiaaliigi üks moodus vähendada võlgnike jaoks sotsiaalseid riske. Küll aga ei ole vastutuse jagamine põhjendatud olukorras, kus krediidiandjale ei ole võimaldatud kohaseid tööriistu, et temalt saaks eeldada kõrgema riski kanda võtmist. Ühiskond selle põhimõtte kaudu vastutuse võlgniku ebamõistliku laenamise eest.

Õiguskirjanduses peetakse finantshariduse kättesaadavuse tagamist praktiliseks vahendiks võlatekke vältimisel, kuna kehtib eeldus, et haritud isik suudab paremini oma huvide eest hoolt kanda. USA-s kaasati võlgnikud ühe seadusemuudatuse käigus finantskirjaoskuse arendamise programmi, mis oli kohustuslikuks eelduseks kohustustest vabastamise menetluse läbimiseks. Programmi eesmärk oli füüsilisest isikutest võlgnike toimetulekuvõime parandamine. Samas

---

⁴⁵ Shakeel, D., lk 262.

⁴⁶ Reifner, U. Consumer indebtedness and consumer law in the European Union. Final Report, lk 18. – http://www.knl.lv/raksti_data/1147/parskats_ES_2003.pdf (20.03.2023).

⁴⁷ TRKm 2-10-61784, p 29.1.4.

⁴⁸ Heuer, J.- O. Social Inclusion and Exclusion in European Consumer Bankruptcy Systems. University of Bremen 2013, lk 7.

tõdetakse, et füüsiliste isikute finantsalane harimine ei saa asendada vastutustundliku laenamise põhimõtet ega teisi õigusregulatsioone,⁴⁹ kuid hariduse, sealhulgas antud juhul finantshariduse kättesaadavuse tagamine on maksejõuetusmenetluses siiski oluline sotsiaalriikliku põhimõtte rakendamise seisukohalt, kuivõrd ebamõistliku laenaja puhul on vajalik tema toimetulekuks vajalike teadmiste suurendamine, et elimineerida teised sotsiaalsed riskid tema enda ning ühiskonna jaoks.

Võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses avalduvad ja realiseeruvad sotsiaalsed riskid, millest olulisemad on majanduslik ja sotsiaalne eraldatus, mille tingivad omakorda maksejõuetusmenetlusega kaasnevad suurema ja väiksema mõjutuse võlgniku heaolule. Maksejõuetusmenetlusega kaasnevate sotsiaalsete riskid on ületatavad, kui kehtiv väljatöötatud regulatsioon järgib sotsiaalriigi aluspõhimõtteid ning pakub piisaval hulgal meetmeid raskuste ületamiseks. Balanseeritud võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetlus eeldab koos võlgnikule sotsiaalse kaitse tagamisega krediidiandja huvide järgimist.

2.2. Võlgniku sotsiaalse kaitse tagamise meetmed maksejõuetusmenetluses

Põhiseadusega kaitstud sotsiaalsete riskide puhul peab riik PS § 28 lg 2 kohaselt tagama inimesele abi põhiseadusega nõutud kohustuslikus ulatuses. Sotsiaalkaitse taseme järk-järgulise tõstmise kohustus nagu ka keeld loobuda kergekäeliselt juba saavutatud sotsiaalkaitse tasemest tuleneb rahvusvahelisest õigusest, täpsemalt Parandatud ja täiendatud Euroopa Sotsiaalharta artiklist 12 lg 3 ning Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvahelises pakti artiklist 2 lg 1.⁵⁰ Riigi kohustus on tagada võlgnikule abi maksejõuetusmenetluses avalduvate ja realiseeruvate peamiste riskide puhul, nagu majanduslik ja sotsiaalne eraldatus, kuid tagada ka sotsiaalse vastutuse jagamine ning võlgniku harimist parema toimetuleku eesmärgil. Sotsiaalriigi õigusnormides peab olema välistatud sotsiaalse kaitse meetmete näilisus, teisisõnu peab riik andma abi, kui sellise abi andmine on seaduses ette nähtud. Autori arvates laieneb

---

⁴⁹ Comparato, G. Debt and Relief. A holistic approach to the legal treatment of consumer debt. – https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/ercl-2019-0001/html?lang=de&casa_token=WXf1Cy10xJEAAAAA:3iGxJ8N0rZt5WSebE3Mdzx6v2lriUDw_pj1z45s2xkibMJhnuVaSTZkE_xZHnhFAopw2wsSQ4Kk (20.04.2023).

⁵⁰ Madise, Ü, PSK § 28.

nimetatud sotsiaaliigi kohustus ka seaduse mõttele. Seega kui võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse eesmärk on pakkuda füüsilisest isikust võlgnikule võimalust tema rehabiliteerimiseks ja uueks majanduslikuks alguseks, siis peavad menetluses sisaldavad meetmed sisaldama igakülgset abi vastavate eesmärkide saavutamiseks.

Võlgniku sotsiaalne kaitse eksisteerib paralleelselt õigusliku kaitsega keskse põhimõttena ka täitemenetluses. Täitemenetluse eesmärk ei ole viia võlgnikku suurde majanduslikku kitsikusse, füüsilisest isikust võlgnik vajab oma igapäevaseks eksistentsiks teatud esemeid ja raha.⁵¹ Täitemenetluse seadustiku (TMS) § 66 ja § 67 loetletud mittearestitavad vallasasjad ja TMS § 131 ja § 132 nimetatud sissetuleku osa, millele ei saa pöörata sissenõuet on sissenõudja jaoks vara, millele ei saa pöörata sissenõuet ning mis ei ole sundtäitmiseks ligipääsetav. Normide eesmärgiks on mitte viia füüsilist isikut olukorda, kus ta enam oma jõududega toime ei tuleks ning muutuks sotsiaalabi saajaks.⁵² Samasugune eesmärk on füüsilise isiku maksejõuetuse menetlusel, kuivõrd ka siin tuleb silmas pidada, et võlgnikule oleks tagatud vähemalt elamiseks ettenähtud minimaalsed vahendid.

Kuivõrd võlgade ümberkujundamise menetlus aitab ületada makseraskusi, erinevalt kohustustest vabastamise menetlusest, mis tegeleb juba tekkinud maksejõuetusega, siis on võlgade ümberkujundamise menetlus oma olemuselt olema võlgniku sotsiaalset kaitset silmas pidades säästvam, kui seda on kohustustest vabastamise menetlus, mis eeldab pankrotimenetluse läbiviimist ja võlgniku vara realiseerimist. Krediidiandja peamist huvi arvestades peaks võlgade ümberkujundamise menetlus olema samuti eelistatum, kuivõrd selle kaudu peaks võlgnik suutma täita võlausaldajate nõudeid suuremal määral kui pankroti- ja kohustustest vabastamise menetluses.⁵³

Arvestades, et võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses üks arengusuundi ja eesmärke on võlgnikule kaasneva sotsiaalse stigma vähendamine, leidub mõlemas menetluses üsna vähe otseseid meetmeid, mis stigma teematikat adresseerivad. Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse väljatöötamisel on võlgniku stigmatiseerimist nimetatud kui selgelt negatiivset asjaolu, mis eeldaks olukorra tasakaalustamiseks seadusandjalt põhjalikumaid regulatsioone. Tasakaalustamise meetmed võib tinglikult jagada otsesteks ja

---

⁵¹ Alekand, A. Täitemenetlusõigus. Tallinn: 2011, lk 59.

⁵² Alekand, A. Proportsionaalsuse printsiip põhiõiguste riive mõõdupuuna täitemenetluses. Doktoritöö. Tartu 2009, lk 75.

⁵³ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 10.

kaudseteks, millest viimaseks võib siinkohal lugeda formaalsed ümberkorraldused füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse läbiviimises.

Kuigi seaduse eelnõus seda otsesõnu nimetatud ei ole, on autori arvates stigma vähendamise kaudeks protseduuriliseks meetmeks kohustustest vabastamise menetlusperioodi lühendamine vastavalt FiMS § 49 lg 1 ja sidumine pankrot väljakuulutamise ajaga vastavalt FiMS § 45 lg 1. Kohustustest vabastamise menetluse kestvus on tegelik aeg, millal võlgnikul tuleb kõigis tegevustes arvestada oma menetlusest tulenevate kohustustega ning seda ka õiguslike suhete loomisel. Lühem kohustustest vabastamise periood omab stigma minimeerise osas kaalukat mõju.

FiMS § 50 lg 5 kohaselt ei tohi võlgniku kohustustest vabastamine olla takistuseks riiklike ettevõtlastoetuste kasutamisel. Normi eesmärk on tagada, et kohustustest vabastamisest tulenevalt ei oleks takistatud füüsilisest isikust ettevõtjate võimalus tegeleda ettevõtlusega ning see on seletuskirjas ka otsesõnu nimetaud suund maksejõuetusega kaasneva stigma vähendamisele.⁵⁴ Kõnealune norm puudutab füüsilisest isikust ettevõtja tegevuse finantseerimist riigi vahenditest ning seetõttu on ka põhjendatud, et seadusandja selles osas normi kaudu seisukoha võtab. Kirjeldatud olukorraga paralleeli tõmmates on aga selgusetu, kuidas käituksid sarnases olukorras krediidiandjad, kes samuti peavad potentsiaalselt otsustama kohustustest vabastamise või võlgade ümberkorraldamise läbinud isiku tegevuse finantseerimise osas. On kaheldav, et krediidiandja soostub finantseerima füüsilise isiku, kes on samale krediidiandjale varasemalt võlgu jäänud, kuid kelle vastu on krediidiandjal kohustustest vabastamise menetluse lõppedes nõuded lõppenud, tegevust.

Autori arvates oleks krediidiandja soosiv suhtumine kahtluse all ka siis, kui asi puudutaks võlgade ümberkujundamise menetlust läbinud võlgnikku. Lepinguvabaduse põhimõttest tulenevalt ei saa krediidiandja jaoks lõpuni reguleerida, kellega lepingut sõlmida. Pidades silmas kohustustest vabastamise ja võlgade ümberkujundamise menetluse eesmärke peaks võlgnikule teise võimaluse andmine olema krediidiandjale otsesõnu reguleerimata põhimõte, kuid kas krediidiandja sellest põhimõttest kinni peab, on tema valikuvabadus.

Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse välja töötamisel leiti, et võlgniku stigma vähendamise eesmärgi saavutamisele aitab kaasa, kui maksejõuetusmenetlus ei oleks üleliia kulukas või

---

⁵⁴ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 56.

koormav ning oleks formaalsuste mõttes lihtsamini läbitav.⁵⁵ Sotsiaalset stigmatiseerimist peaks aitama vältida ka FiMS § 12 toodud nõuded, millele peab vastama võlgniku suhtes esitatav võlausaldaja maksejõuetusavalaldus ning mis sarnaneb võlausaldaja pankrotiavalaldusega, arvestades FiMS § 12 lg 2 sätestatud erisust. Viimati nimetatud lahenduses eesmärk on ära hoida pahatahtlike võlausaldajate kergekäelised ja võlgniku survestamise eesmärgil esitatud maksejõuetusavalaldused, millel on võlgnikule stigmatiseeriv mõju.⁵⁶ Sellega on tegelikult öeldud ka fakt, et maksejõuetuse seisund kui selline on seotud stigmaga, kuna ei ole vahet, kas maksejõuetusavalalduse esitab pahatahtlik või neutraalne võlausaldaja, kui maksejõuetuseavalalduse esitamise kaudu on võimalik stigmatiseerida, siis ei oma tähtsust, millised on sealjuures võlausaldaja motiivid. Seetõttu ei ole võimalik ka lõpuni ära hoida võlgniku sotsiaalset stigmatiseerimist.

Stigma vähendamise puhul on kahtlemata tegemist olukorraga, kus seadusandja vahendid on piiratud. Seadusandja ei saa sekkuda poolte lepinguvabaduse teostamisse, kuivõrd seadusandja riskiks, reguleerides võlgnike ja krediidiandja suhteid FiMS § 50 lg 5 analoogilise sättega, oma kohustusi tagades abi saamise võimaluse näilisusega, jättes tegeliku abi andmata. Samas on aga hetkel jätkuvalt problemaatiline olukord, kus seadusandja küll tõdeb vajadust tõhustada võlgniku stigma vastaseid meetmeid, kuid ei selgita põhjalikumalt välja probleemsituatsioone ega paku konkreetsemaid regulatiivseid meetmeid nende lahendamiseks.

Murekoht seisneb ka selles, et kaudsete meetmete mõju võlgniku stigmat vähendamisele on ebaselge ning otseseid meetmeid on eesmärgi täitmiseks liiga vähe. Seadus ei reguleeri ega saagi reguleerida, millise hoiaku peaksid võlgniku suhtes kujundama krediidiandjad. Krediidiandjal kui ettevõtjal on õigus valida, kellega ta lepinguid sõlmib, ning sealjuures võib ta keelduda lepingut sõlmimast varasemalt makseraskustes olnud isikuga. Taoline valikuvabadus on osa krediidiandja lepinguvabaduse teostamisest.

2.3. Kohustustest vabastamise periood kui võlgniku sotsiaalse kaitse tagamise meetod

Füüsilise isiku maksejõuetuse seadus püüab tasakaalustada võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse praktiseerimist ning soodustada faktilist olukorda enam

---

⁵⁵ *Ibidem*, lk 8.

⁵⁶ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 27

arvestavama menetlusliigi valimist, kuid ühtlasi teha säästvamaks ka võlgnikule eelduslikult raskemat mõju avaldav pankroti ja kohustustest vabastamise menetlus. FiMS § 49 lg 1 näeb kohustustest vabastamise menetluse perioodiks ette kolm aastat, mis on lühem kui endises PankrS § 175 lg 1 ettenähtud viis aastat. FiMS § 49 lg 3 määrab minimaalseks kohustuste vabastamise menetluse perioodiks ühe aasta endises PankrS § 175 lg 1¹ sätestatud kolme asemel ning FiMS § 49 lg 9 näeb maksimaalseks perioodiks ette neli aastat alates menetluse algatamisest endises PankrS § 175 lg 5¹ ette nähtud seitsme aasta asemel.⁵⁷ Menetluse lühendamise eesmärk oli tõsta võlgniku motivatsiooni nõude tasumisel, andes selgelt ettenähtava tähtaja, milleni on vaja võlausaldajate nõuete tasumise nimel pingutada, et ära teenida kohustustest vabastamine.⁵⁸ Kohustustest vabastamise menetluse perioodi lühendamine ei muuda midagi olukorras, kus võlgniku puhul on prognoositav krediidiandjate nõuete täielik mitterahuldamine.

Pankroti ja kohustustest vabastamise menetlus, mis kestab näiteks kümme aastat või rohkemgi mõjutab võlgniku psühholoogilist seisundit negatiivses suunas ning põhjustab vaimseid haigusseisundeid. Selline seos esines näiteks Tartu Ringkonnakohtu menetluses olnud kaasuses, milles võlgnik tõendas pika maksejõuetusmenetlusega seonduvat depressiooni diagnoosi.⁵⁹ Antud juhul jõudis võlgnik võlausaldaja poolsest pankrotiavaldusest kohustustest vabastamiseni 12 aastaga, võttes sealjuures arvesse, et pankrotiavaldus esitati 2010. aastal, pankrotimenetlus lõpetati ja kohustustest vabastamise menetlus alustati 2015. aastal ning võlgnik vabastati tema 2020. aastal esitatud taotluse alusel kohustustest alles 2022. aastal.⁶⁰ Kuigi uue regulatsiooni järgi ei ole kohustustest vabastamise otsustamiseks vajalik täiendava avalduse esitamine, oleks eelnevat näidet silmas pidades asjakohane kaaluda FiMS § 49 lg 1 ümbersõnastamist, reguleerides ka otsustamiseks kuluvat aega. Kuivõrd otsustamise käigus võib tekkida vajadus kuulata FiMS § 49 lg 6 kohaselt ära ka menetlusosalised, siis oleks saneerimisseaduses § 37 lg 8 toodud uuendusliku tähtaja määratluse eeskujul mõistlik otsustamine siduda terminiga asjatu viivituseeta. Seega peaks kohustustest vabastamine toimuma kohtu asjatu viivituseeta pärast kolme aasta möödumist võlgniku kohustustest vabastamise algatamist.

---

⁵⁷ Pankrotiseadus. – 22.01.2003. – RT I 2003, 17, 95; RT I 30.11.2021, 13.

⁵⁸ Kasak, A., Peterson, T., Saarma, T., Kerstna-Vaks, K., Viirsalu, P., Õunpuu, A., Eesti maksejõuetusmenetluste efektiivsemaks muutmise võimaluste analüüs. Lõppraport, lk 397. – <https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/analuus-kontseptsioon.pdf> (31.03.2023).

⁵⁹ TRKm 2-10-16784, p 6.

⁶⁰ TRKm 2-10-16784, p 6.

Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse väljatöötamise käigus juhiti mitmel puhul tähelepanu asjaolule, et kohustustest vabastamise menetluse läbi viimine on teatud ühiskonnagruppide puhul eesmärgitu tegevus, mistõttu ei muuda nende jaoks midagi ka menetlusperioodi lühendamine. Maksejõuetuse revisjoni lähteülesande projekti koostamisel märgiti, et tuleks analüüsida, millised peaksid olema menetluse algatamisest keeldumise alused ning lisaks muule, kuidas tagada menetlusökonoomiat arvestav lähenemine.⁶¹ Täpsemaks probleemkohaks, nagu kirjeldatakse maksejõuetusmenetluse efektiivsemaks muutmise võimaluste analüüsis, on asjaolu, et ei ole selge, kuidas võlgniku kohustus tegeleda mõistlikult tulutoova tegevusega või selle otsimisega, kohaldub vangide, piiratud teovõimega isikute, pensionäride ja nii füüsiliste kui ka vaimsetel põhjustel töövõimetute isikute kohustuste vabastamise menetluse puhul.⁶²

Kohtupraktikas on leitud, et mõistlikkuse vaatenurka tuleb hinnata iga konkreetse isiku potentsiaali kaudu leida tulutoov tegevus ning läbi tema hetke elulise olukorra. Sealjuures tuleb hinnata võlgniku haridustaset, väljaõpet ning ka eelnevat töökogemust. Samas tuleb hinnata töötamist takistavaid tegureid nagu võlgniku perekondlik elukorraldus, vanus ning tervislik seisund, kuid ka toiminguid pankrotimenetluse ja kohustustest vabastamise menetluse kestel, tööturu üldist ja võlgniku töökohaks oleva ettevõtte majandusolukorda.⁶³ Vangide osas on Riigikohus leidnud, et võlgniku vangistus ei välista kohtul keelduda tema kohustustest vabastamisest, kui menetluse algatamine, läbiviimine ja kohustustest vabastamine aitavad kaasa kohustustest vabastamise eesmärkide saavutamisele.⁶⁴ Oluline on siinjuures märkida, et maksejõuetusmenetluse efektiivsemaks muutmise võimaluste analüüsis tõdeti probleemi olemasolu pärast ülaltoodud kohtupraktika seisukohtade avaldamist, millest järeldub, et vajadus muudatuse järgi oli kujundatud seisukohtadest hoolimata kestev.

Probleemi lahendamise vajadusele viitas maksejõuetusmenetluse revisjoni raames Tartu Maakohus, tehes konkreetset ettepanekud, kuidas muuta menetlust tõhusamaks ja võlgniku seisundit arvestavamaks. Tartu Maakohus märkis just pikemaajaliste vangide osas, et nende puhul ei ole võlgadest vabastamise menetlus perspektiivikas, ent kulutab palju kohtute aega ja

---

⁶¹ Kriibi, P., Liin, S., Maksejõuetuse revisjoni lähteülesande projekt, lk 155. – [file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/Maksej%C3%B5uetuse%20revisjoni%20l%C3%A4hte%C3%BClesanne%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/Maksej%C3%B5uetuse%20revisjoni%20l%C3%A4hte%C3%BClesanne%20(1).pdf) (02.04.2023).

⁶² Kasak, A., jt, lk 352.

⁶³ Piho, K. Füüsilise isiku kohustustest vabastamine. Kohtupraktika analüüs, lk 32. – https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/analyyisid/2018/Kohustustest%20vabastamise%20menetlus_2018.pdf (02.04.2023).

⁶⁴ RKTko 3-1-1-44-15, p 9.

ressurssi. Lahendusena nähti, et mõistlik oleks kehtestada kohustustest vabastamiseks nõuete täitmise miinimummäär ning piirata kohustustest vabastamise menetlusele juurdepääsu.⁶⁵

Maksejõuetuse revisjoni hinnangul ei olnud aga põhjendatud menetlusse pääsevate võlgnike liigitamine, kuna menetlusse pääsemise ja läbiviimise võimalikkust hinnatakse isiku ja vara põhiselt. Samuti kinnitati, et asjaolud, et isik viibib vangistuses, ei tähenda, et ta ei võiks teenida tulu, mille arvelt oleks võimalik soovi ja tahte olemasolul võlausaldajate nõudeid rahuldada.⁶⁶ Autor on seisukohal, et vangide puhul on kohustustest vabastamise menetluse tingimuste täitmist võimalik hinnata Vangistusseaduse § 38 ja § 41 kaudu, mis võimaldavad vangil ka vangistuses viibides töötada või täita majandustöödega seonduvaid ülesandeid ning seetõttu on nende potentsiaali hindamine võimalik ja vähem problemaatilisem kui see on pensionäride ja puuetega inimeste puhul.

Ühes maakohtu tsiviilasjas lahendas kohus pensionäri olukorda kohustustest vabastamise perioodi lühendamise kaudu, öeldes, et pensionäride puhul on lühema perioodi kohaldamine põhjendatud, kuna neil ei ole reeglina vaba raha, mille arvelt nõudeid üldse täita, veelgi enam ei ole neil raha, et täita nõudeid arvestatavas ulatuses.⁶⁷ Füüsilise isiku maksejõuetuse seadus ei tee selles osas muud ümberkorraldust, kui lühendab perioodi, misjärel on võlgnikul võimalik taotleda kohustustest vabastamist enne tähtaega ning sisuliselt kordab varasemalt kohtupraktikas väljendatud seisukohta, et lühema kui kolme aastase kohustustest vabastamise menetlusperioodi võimaldamine on põhjendatud isikutele, kelle vanus või tervislik seisund ei võimalda töötada.⁶⁸ Siiski jääb küsimus, et kui võlgniku seisundile ja tema potentsiaalile tegeleda mõistlikult tulutoova tegevusega on võimalik anda hinnang juba enne menetluse alustamist, siis kas ja kui põhjendatud on menetluse tõhususe ja ressursi kulukuse mõttes menetluse võimaldamine isikule, kelle puhul on algusest peale ilmne seisundi muutumatus.

Eristatavad on olukorrad, kus menetluse kestel ilmneb asjaolu, mille põhjal on võimalik veenduda edasise menetluse perspektiivitus. Nende olukordi ilmestab näiteks üks maakohtu lahend, kus määrati isikule puue menetluse kestel⁶⁹ või maakohtu menetluses olnud tsiviilasi, kus kohus leidis, et võlgniku võimalus täiendava tulu teenimiseks ei ole ei ole realiseeritav,

---

⁶⁵ Tartu Maakohus. Arvamuse esitamine maksejõuetusõiguse revisjoni ettevalmistamisele. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/tartu_maakohtu_ettepanekud.pdf#_blank (02.04.2023).

⁶⁶ Kasak, A., jt, lk 397.

⁶⁷ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 51.

⁶⁸ Kasak, A., jt, lk 396.

⁶⁹ VMKm 2-11-55682, p 21.

kuna tema majanduslik olukord on tervisliku seisundi ja teise lapse sünni tõttu kogumina muutumatu.⁷⁰ Autor on seisukohal, et toodud näidete põhjal on mõistlik, et seaduses on ette nähtu võimalus kohustustest vabastamise perioodi lühendamiseks ning seda sealhulgas ka menetluse edasise perspektiivituse kaalutlusel. Samas aga leiab autor, et ei ole mõistlik hinnata võlgniku kohustuse tegeleda mõistlikult tulutoova tegevuse või selle otsimisega täitmist, kui on ilmne, et võlgniku potentsiaal seda tingimust täita on sisuliselt olematu.

Kui füüsilise isiku maksejõuetuse regulatsiooni eesmärk on kaitsta üksikisikud sotsiaalsete riskide eest, siis on loomulik piirata ligipääsu menetlusele nendele isikutele, kelle puhul sotsiaalsed riskid, mille eest riik püüab isikut kaitsta, on juba realiseerunud.⁷¹ Kui seadusandja ei soovi piirata menetlusele ligipääsu, siis alternatiivselt oleks võlgniku sotsiaalse kaitse tagamise eesmärgil oleks sihipärasem menetluse seesugune ülesehitus, mis võimaldaks võlgnikul üsna kiirelt saada aimu, kas ja kuidas kohustusest vabastamise menetlus aset leiab ning mida asutakse kohustustest vabastamise tingimuste täitmist kontrollimisel täpsemalt hindama. Sellega oleks tagatud menetluse läbipaistvus ja prognoositavus, mis on võlgnikule psühholoogiliselt kergemini talutavad kui üldine teadmatus menetluse võimalikust kulgemisest ja lõpptulemusest. Läbipaistev menetlus aitab paremini tagada ka krediidiandja huve, kuivõrd krediidiandjal on seeläbi parem prognoosida oma edasist majandustegevust.

2.4. Usaldusisiku roll võlgniku nõustamisel

Pankrotiseaduse kuni 30. juunini 2022 kehtinud redaktsiooni § 172 lg 6 kohaselt oli ka võlgnikul endal võimalik hakata enda usaldusisikuks,⁷² mis tähendab, et tänane füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse usaldusisiku regulatsioon tagab võlgniku sotsiaalse kaitse paremini, kuna eraldab usaldusisiku kohustuste täitmise võlgniku isikust. Võrreldes võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse kuni 30. juunini 2022 kehtinud redaktsiooni § 18 lg 1, mis sätestas kohtu diskretsiooniotsuse võlgnikule nõustaja määramisel,⁷³ on tänases füüsilise isiku maksejõuetuse seaduses samuti tagatud võlgniku parem kaitse, kuivõrd nõustaja olemasolu on menetluse kestel vältimatu. Võlgade ümberkujundamise menetluse ja kohustustest vabastamise menetluse liitmisega füüsilise isiku maksejõuetuse seadusesse loodi

---

⁷⁰ VMKm 2-11-37217, p 13.

⁷¹ Heuer, J.- O., lk 15.

⁷² Pankrotiseadus. – 22.01.2003. – RT I 2003, 17, 95; RT I 30.11.2021,13.

⁷³ Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus. – 05.04.2011. – RT I 06.12.2010, 1.

ühtne maksejõuetusavalduse süsteem, millega sooviti suurendada lisaks muule ka võlgniku nõustamise osakaalu. Usaldusisiku kutse reguleerimist ning nõustamisteenuse kvaliteedi parandamist peeti osaks peamistest meetoditest maksejõuetusmenetluste efektiivsemaks, kiiremaks ja kulutõhusamaks muutmisel.⁷⁴ Autor on seisukohal, et kuna ühe ja sama usaldusisiku rolli osatähtsust saab hinnata mõlema osapoole huvidest lähtuvalt, sisaldub usaldusisiku instituudis juba automaatne vastuolo. Vastuolo ulatuse hindamiseks on vajalik analüüsida usaldusisiku ülesandeid.

Eesti maksejõuetusmenetluse regulatsioone välja töötades on rõhutatud võlgniku nõustamise vajalikkust. Sealjuures on võetud eeskujuks valdkonna asjatundjate seisukohti, milles tuuakse välja, et võlgade ümberkujundamise menetluse eduka kohaldamise eeldus on heal tasemel korraldatud kõigile kättesaadav võlanõustamine.⁷⁵ Sama seisukoht on laiendatav kohustustest vabastamise menetlusele, kuna ka selle menetlusliigi puhul saab pidada oluliseks võlgnikus distsipliinitunde kasvatamist ning toimetulekuks vajalike oskuste ja teadmiste suurendamist. Nõustamise osakaalu suurendamine ning usaldusisiku instituudi põhjalikum reguleerimine maksejõuetusmenetluses on autori arvates põhiseadusest tuleneva riigi ülesande tagada hariduse kättesaadavus täitmine. Võlgniku nõustamise lugemine osaks hariduse kättesaadavuse tagamisest on põhjendatud, kuna nii võlgade ümberkujundamise kui kohustustest vabastamise üks eesmärkidest on anda füüsilisele isikule oskused ja võimalused saada pärast menetluse läbimist ühiskonnas paremini hakkama ehk teisisõnu tagada tema toimetulek.

Maksejõuetusmenetluses on soovitud vähendada nõustajate paljusust ning kohtute töökoormust võlgnike juhendamisel ja nõustamisel, sealhulgas ka läbi usaldusisiku kutse reguleerimise.⁷⁶ Maksejõuetusmenetluse kestel toimuv nõustamine leiab aset läbi usaldusisiku, kes nõustab ja abistab võlgnikku menetluse algusest lõpuni.⁷⁷ Teadmiste, oskuste ja ülesannete koondamine ühe isiku kätte peaks võlgnikule tagama lihtsa ja selge asjaajamise ning arusaamatuks jäävate kitsaskohtade sujuvama ületamise.

Füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt aitab nõuete rahuldamisele kaasa professionaalse usaldusisiku tegevus menetluse planeerimisel, sealhulgas võlgniku majandusliku olukorra väljaselgitamisel või võlgade ümberkujundamise kava koostamisel ja võlgniku üle järelvalve teostamine menetluse kestel.⁷⁸ Usaldusisiku ülesannete

---

⁷⁴ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 10.

⁷⁵ Varul, P. Maksejõuetuse areng Eestis. – *Juridica* IV/2013, lk 238.

⁷⁶ *Ibidem*, lk 30.

⁷⁷ *Ibidem*, lk 2.

⁷⁸ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 10.

laiendamine on meede võlgade ümberkujundamise menetluse arvu suurendamiseks, kuid teisalt ka vastus Tartu Maakohtu maksejõuetusrevisjoni lähteülesande etapis esitatud arvamusele, mille kohaselt tuleks võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetlust omavahel lähendada.

Menetluse efektiivsuse tagamisel on oluline, et mõlema poole huvide kaitse oleks tasakaalus. See tähendab, et vältida tuleks võlausaldajate huvide kahjustamist varade varjamisega, kuid teisalt on vaja tagada võlgnikule kui nõrgemale poolele kaitse oskusliku ja sõltumatu nõustamisega.⁷⁹ Küsimus seisneb selles, kas viimast on võimalik täita ainiti läbi usaldusisiku instituudi sellisel viisil, nagu see on hetkel reguleeritud või omab võlgniku sotsiaalse kaitse huvides tõhusamat tulemust, kui tegemist oleks tõepoolest sõltumatu nõustajaga.

FiMS § 13 lg 4 kohaselt võib kohus maksejõuetuse avalduse lahendamise või usaldusisiku nimetamise käigus suunata võlgniku taotlema ja kasutama võlanõustamisteenust, mille üheks eesmärgiks on sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 44 lg 1 mõtte kohaselt vältida uute võlgnevuste teket toimetulekuvõime parandamise ja tugevdamise kaudu.⁸⁰ Sotsiaalhoolekandeseaduses sätestatud võlanõustamisteenus vastab võlgniku vajadustele paremini, kuivõrd see on laiem kui juriidiline nõustamine ning selle otsene eesmärk on inimese toimetulekuvõime parandamine, ennetustöö ja teiste sotsiaalmajanduslike probleemide lahendamine. Võlanõustaja võib võlgniku suunata kasutama ka sotsiaalteenuseid, muuhulgas on sotsiaalteenuse korras võimalik tagada isikule eluruum.⁸¹ Kõnealuses sättes ning selle viites võlanõustamisteenusele väljendub väljendub võlgniku sotsiaalne kaitse.

Võlanõustamisteenuse kättesaadavus sotsiaalhoolekande seaduse tähenduses on oluline eeskätt võlgnikule, kes tegeleb võlgnevustest tulenevate probleemide kõrval ka psühholoogiliste, näiteks sõltuvushaigustest tulenevate probleemidega. Näiteks kinnitati ühes Harju Maakohtu menetluses olnud tsiviilasjas võlgniku avalduse alusel ümberkujundamiskava ning võlgniku raskele olukorrale hinnangut andes märkis kohus, et võlgnikul tekkis kasiinosõltuvus, millest kuhjusid ka kiirlaenuid, mille tasumisega võlgnik perekonna järelvalve all tegeleda soovib. Kaalukates asjaoludeks võlgniku raskes olukorras on ka see, et võlgnikul on igakuised elamiskulud ja lapse ülalpidamiskulud.⁸² Autor on seisukohal, et antud juhul ja teistel

---

⁷⁹ Kasak, A., jt, lk 160.

⁸⁰ Sotsiaalhoolekande seaduse eelnõu seletuskiri, lk 41. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/aef50e8c-3583-465d-941a-744e0631fee1/sotsiaalhoolekande-seadus> (29.03.2023).

⁸¹ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 27.

⁸² HMKm 2-22-16425, p 1.

analoogsetel juhtudel on nii võlgniku enda kui võlausaldaja huvides tähtis, et lisaks perekonna toele saab võlgnik ka muud psühholoogilist nõustamist, mis talle sõltuvusprobleemi ületamisel kasuks tuleb. Seetõttu on võlanõustamisteenuses sisalduv võimalus suunata võlgnik kasutama ka teisi sotsiaalhoolekande teenused oluline, et täita maksejõuetusmenetluse eesmärki suunata ühiskonda tagasi parema toimetulekuvõimega füüsilise isikud.

FiMS § 15 lg 3 kohaselt võib usaldusisikuks nimetada isiku, kes on kantud usaldusisikute nimekirja. Samal ajal sätestab FiMS § 46 lg 1, et kuni pankrotimenetluse lõpuni täidab usaldusisiku ülesandeid pankrotihaldur ning seda eelkõige võlgniku nõustamises ja kohustustest vabastamise menetluses võlgniku üle järelvalve teostamisel ehk sisuliselt on seaduse mõtte kohaselt peetud silmas ülesandeid, mis ei kattu pankrotihalduri ülesannetega pankrotimenetluses. PankrS § 55 lg 2 sätestab haldurile kohustuse arvestada kõigi võlausaldajate ning võlgniku huvidega, samuti on PankrS § 55 lg 3 kohaselt halduri ülesandeks korraldada pankrotivara moodustamine ja müük võlausaldajate nõuete rahuldamise eesmärgil. Pankrotihaldur võib FiMS § 46 lg 1 pärast pankrotimenetluse lõppemist jätkata usaldusisikuna olles kandmata usaldusisikute nimekirja. Usaldusisikuna tegutsemise kohustuste sisustamiseks viitab Pankrotiseadus tagasi füüsilise isiku maksejõuetuse seadusele ning FiMS § 53 lg 4 kohaselt peab usaldusisik kohustustest vabastamise kestel teostama järelvalvet, hoidma ja teostama väljamakseid, esitama iga-aastaseid aruandeid ning täitma muid seadusest tulenevaid või kohtu poolt antud ülesandeid. Sarnased võlgniku olukorra selgeks tegemisele, osapoolte suhtluse vahendamise ja teiste menetlusformaalsete ülesannete täitmine kaasneb usaldusisikule ka maksejõuetusavalduse menetlemise ja võlgade ümberkujundamise menetluse kestel (FiMS § 53 lg 2 ja lg 3).

Autori arvates on ühele isikule mitme positsiooni omistamine vastuoluline, kuna eelduslikult ei suuda üks isik kahest erinevast rollist piisavalt distantseeruda. Kuigi faktiliselt ei pruugi usalduslikul oma kohustuste täitmisel probleeme tekkida, sisendab usaldusisiku mitmikroll suure tõenäosusega võlgnikus ebakindlust, kuivõrd ühes rollis on võlgnikule kuuluva vara realiseerija, kes peaks samal ajal täitma ka võlgnikule nõuandja ja abistaja funktsiooni. Kuigi usaldusisikule on antud menetluste ülene funktsioon võlgniku nõustamisel ja abistamisel, on iga konkreetse etapi regulatsioone grammatiliselt tõlgendades võimalik seada kahtluse alla nimetatud funktsiooni kasumlikkus võlgnikule sotsiaalsete riskide vähendamisel, kuna ka neil juhtudel tegutseb usaldusisik pigem vahendaja ja formaalsuste lihtsustaja rollis.

FiMS § 13 lg 4 sätestatud võlanõustamisteenusele suunamine aitab autori arvates paremini lahendada probleeme, mis kaasnevad sotsiaalse ja majandusliku eraldatusega ning mis on

tingitud võlgniku võimalikust psühholoogiliselt kehvast seisundist. Võlanõustamisteenuse lähenemine tagab võlgniku sotsiaalse kaitse eesmärgi täitmise suurema tõenäosusega, kui seda teeb usaldusisik, kellel on vältimatult kanda mitme osapoole huvide tasakaalu jälgimise ülesanne ning samal ajal võivad olla kanda ka pankrotihalduri ülesanded. Kuna seadusandja ülesanne on välistada sotsiaalset kaitset pakkuva normi näilisus, siis tuleks tagada võlanõustamisteenuse osutamine maksejõuetusmenetlusega paralleelselt ning eraldiseisvana usaldusisiku instituudist. Sõltumatu võlanõustajaga regulaarne kohtumine maksejõuetusmenetluse kestel aitab hoida võlgniku motivatsiooni ning tagavad suurema tõenäosusega õnnestumise teisel katsel, mis on füüsilise isiku maksejõuetusmenetluste üks eesmärkidest.

Usaldusisiku kesketeks ülesanneteks maksejõuetusmenetluste üleselt on FiMS § 53 lg 1 kohaselt võlgniku vara- ja võlanimekirjade koostamine ning nende kohtule esitamine koos asjasse puutuva dokumentatsiooniga ning kohtule võlgniku majandusliku olukorra ja selle lahendamiseks sobivale menetlusliigile hinnangu andmine. Normist tuleneb usaldusisiku roll kahe menetluse praktiseerimise võrdsustamise eesmärgi täitmisel, kuivõrd füüsilised isikud, kes oleksid varem suurema tõenäosusega valinud pankroti ja kohustusest vabastamise menetluse, saavad usaldusisiku abil ja nõul oma finantsolukorrast parema pildi, et lõpptulemina otsustada võlgade ümberkujundamise kasuks.

Lähenemisel on menetluste võrdsustamise seisukohalt aga nõrk koht. Kohus ei saa otsustada ühtki FiMS § 18 lg 2 nimetatud menetluse algatamist võlgniku tahte vastaselt, välja arvatud pankroti välja kuulutamine võlausaldaja maksejõuetusavalduse alusel. Seega kuna võlgnikul ei ole selles olukorras sundi ning peaaegu iga järgneva sammu eelduseks on tema tahe, siis regulatsiooni eesmärgi õnnestumine sõltub sisuliselt ainult usaldusisiku heal tasemel tööst ja võlgniku motiveerimisoskusest.

Võlgade ümberkujundamise menetluse ja kohustustest vabastamise menetluse omavahelises võrdluses on usaldusisiku rollil nii võlgniku kui võlausaldaja jaoks suurem tähtsus võlgade ümberkujundamise menetluses. Kuivõrd võlgade ümberkujundamise menetlust peeti füüsilise isiku jaoks oma olemuselt võrdlemisi keerukaks, siis FiMS § 53 lg 3 kohaselt täidab usaldusisik komistuskiviks osutunud ülesandeid, mida pidi varasemalt täitma võlgnik ise, kui menetluses ei olnud nimetatud nõustajat. Võlausaldaja vaatest on usaldusisiku roll antud olukorras kasumlik, kuivõrd kõiki asjaolusid arvestav ümberkujundamiskava tagab suurema

tõenäosusega nõude ulatuslikuma rahuldamise ning ennekõike on korrektne ümberkujundamiskava oluliseks eelduseks selle kohtu poolt kinnitamise tagamiseks.

Küsitavust tekitab usaldusisiku roll kohustustest vabastamise menetluses, kus usaldusisiku ülesanded on FiMS § 53 lg 4 kohaselt pigem vähese sisulise funktsionaalsusega ning suurem panus on võlgniku tegevuse üle järelvalve teostamisel. FiMS § 53 lg 4 p 3 ja FiMS § 46 lg 3 sätestavad usaldusisiku kohustuse esitada igal aastal võlgniku tegevuse kohta aruanne. Võlgniku eest aruande esitamine lihtsustab võlgniku jaoks menetluse kulgemist ning tõstab tema jaoks koostöö tegemise kohustust, kuid võlausaldajate seisukohast oleks kohustustest vabastamise menetluse õnnestumise kõige paremaks indikaatoriks menetlusest laekuvad maksed. Kui makseid ei ole, siis oleks võlausaldajal põhjust kontrollida, kas võlgnik täidab oma kohustusi. Viimati nimetatud õiguse andis võlausaldajale ka Pankrotiseaduse 30. juunini 2022 aastani kehtinud redaktsiooni § 172 lg 3⁸³ ning seega on autor arvamusel, et eraldi aruande koostamine ja esitamine kui formaalsus ei muuda menetlust võlausaldaja jaoks oluliselt tõhusamaks.

Usaldusisikule on võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses omistatud järelvalvaja roll. Samal ajal on PankrS § 192² lg 1 alusel moodustatud konkurentsiameti juurde sõltumatu struktuuriüksusena moodustatud maksejõuetuse teenistus, mille üheks eesmärgiks on ärikeskkonna parandamine ja ausam ärikeskkond, mis soodustab rohkem investeerima ning mis on ühtlasi kasulik majanduse toimimisele.⁸⁴ PankrS § 192¹ lg 1 kohaselt teostab maksejõuetuse teenistus järelvalvet võlgniku ja võlgniku lähikondsete tegevuse üle seoses võlgniku pankrotimenetlusega ning uurib võlgniku ja võlgniku lähikondsete võimalikku seadusvastast käitumist maksejõuetuse tekitamisel või makseraskuste suurendamisel. Sama sätte lg 3 kohaselt aitab teenistus kaasa ühtse maksejõuetuse praktika kujundamisele pankroti-, saneerimis-, võlgade ümberkujundamise ja füüsilise isiku kohustustest vabastamise menetluses, kuid maksejõuetusmenetluse teenistus ei teosta järelvalvet kohustustest vabastamise, saneerimise ega võlgade ümberkujundamise menetluste üle.⁸⁵ Autori arvates on selline korraldus ebapraktiline ega teeni õiguse edasiarendamise eesmärki.

---

⁸³ Pankrotiseadus. – 22.01.2003. – RT I 2003, 17, 95; RT I 30.11.2021,13.

⁸⁴ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 183. – <https://eelvoud.valitsus.ee/main#98NR3Nba> (10.04.2023).

⁸⁵ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 141.

Otstarbekam oleks lahendus, et asutus, millel on ühtse praktika kujundamise suunitlus, teostaks samades menetlustes ka järelevalvet. Võlgnike õiguspärane tegevus võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses on pankrotimenetluse kõrval samuti olulised stabiilse ettevõtluskeskkonna ja ettevõtete turvalise äritegevuse tagamisel, mistõttu on ka sel eesmärgil maksejõuetuse teenistusele kõnealuste menetluste järelevalve funktsiooni laiendamine põhjendatud. Loobudes usaldusisikul lasuvast järelevalve kohustusest, väheneks usaldusisiku vastuoluline positsioon võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses ning tulenevalt maksejõuetuse teenistuse sõltumatust ja eraldiseisvast olemusest väljaspool maksejõuetusmenetlusi suureneks ka võlgniku distsiplineeritus oma kohustuste täitmisel.

Usaldusisiku rolli tähtsustumist maksejõuetusmenetluse liigi valimisel ja võlgade ümberkujundamise menetluse protseduurilise ülesannete täitmisel saab pidada oluliseks edasiminekuks võlgade ümberkujundamise menetluse populariseerimisel. Küll aga ei oma usaldusisiku instituut võlausaldaja huve arvestades suuremat mõju kohustustest vabastamise menetluses. Kohustusest vabastamise menetluse regulatsioonis on tehtud seni kehtinud kohustustest vabastamise regulatsioonile terminoloogilised parandused, millega lisandus või asendus arupärimiseks õigustatud isik ning järelevalvaja. Seadusandja on soovinud teha usaldusisiku instituudi võimalikult mitmekülgeks, kuid peale selle, et järelevalve võlgniku üle tulnuks suunata maksejõuetusmenetlusest väljapoole, vajanuks kohustustest vabastamise menetlus sisulisemaid muudatusi kui kohustustest vabastamise perioodi lühendamine motiveerimaks võlgnikke tegema suuremaid pingutusi võlausaldajate nõuete rahuldamiseks.

3. KREDIIDIANDNA HUVIDE KAITSE VÕLGADE ÜMBERKUJUNDAMISE JA KOHUSTUSTEST VABASTAMISE MENETLUSES

3.1. Krediidiandja majandustegevusest lähtuvad huvid ja õigused

Krediidiandja huvid lähtuvad tema tegevuse eesmärkidest või on nendega koguni kattuvad. Kuna krediidiandja näol on tegemist ettevõtjaga, siis võib ühtlasi järeldada, et kõne alla tulevad huvid ei ole tervikuna ainult valdkonna spetsiifilised, vaid samastuvad suuresti ka teiste valdkondade ettevõtjate huvidega. Võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses rõhutatakse võlgniku huvide seadmist esiplaanile, seetõttu esineb oht krediidiandjast võlausaldaja huvide ebaproportsionaalsele riivele.

Statistikaameti selgituse kohaselt mõõdetakse majanduskasvu peamiselt sisemajanduse koguprodukti (SKP) ja kogurahvatulu alusel ning mida suuremad on need näitajad, seda parem on riigi ja riigis elavate inimeste heaolu.⁸⁶ Sellest tulenevalt peab riigi õigus- ja majanduspoliitika olema kantud soovist soodustada ettevõtlust ning turvalise, läbipaistva ja prognoositava ettevõtluskeskkonna loomist. Samad põhimõtted peavad majanduskasvu tagama ka võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses.

Ettevõtlus on tegevus, mille eesmärk on üldjuhul tulu saamine kauba tootmisest, müümisest, teenuse osutamisest, vara realiseerimisest jne.⁸⁷ Nimetatud määratlus lähtub ettevõtlusega tegeleva ettevõtja vaatest, kuivõrd tegevuse kaudu tulu saamine on kõige tähtsam tulu saajale endale. Küll aga on tulu toov ettevõtlus oluline ka ühiskonnale tervikuna, kuna aitab eelduslikult kasvatada riigi majandust ning seeläbi parandada ka ühiskonnaliikmete toimetulekut.

Krediidiandja tulu teenimise õigus on otsesõnu väljendatud VÕS § 401 lg 1, mille kohaselt on krediidisaaaja kohustuseks lisaks lepingu lõppemisel krediidi tagastamisele ka krediidi kasutamise eest tasu maksmine. Viidatud normis sisaldub krediidiandja kõige peamisem majandustegevuse eesmärkide eripärast lähtuv huvi, milleks lisaks intressitulu teenimisele on saada lepingu lõppedes tagasi krediidina väljamakstud rahasumma.

---

⁸⁶ Statistikaamet. Rahvamajanduse arvepidamine. Rahvamajandus, sisemajandus, tootlikkus tarbimine. – <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/rahandus/rahvamajanduse-arvepidamine> (03.03.2023).

⁸⁷ Madise, Ü, PSK § 31.

Seadusest otsesõnu tulenevale krediidiandja majandustegevuse eripära silmas pidavale määratlusele on krediidiandja huvid vaadeldavad laiemate ning ka teist liiki ettevõtlusega tegelevatele ettevõtjatele omistatavate õiguste kaudu.

Krediidiandjal on õigus otsustada vabalt ettevõtluse üksikasjade üle.⁸⁸ Riigikohus on leidnud, et ettevõtluse üksikasjade üle otsustamine võib seisneda näiteks otsustuses selle üle, kuidas oma varalt kasumit teenida.⁸⁹ See õigus on kohaldatav krediidiandja tegevusele ning ettevõtluse üksikasja üle otsustamisena võib käsitleda näiteks krediidiandja otsust teenida tulu raha krediidisaaajate kasutusse andmise kaudu. Krediidiandjal on sellisel juhul iseenesest mõistetavalt ka ootus, et krediidisaaajate kasutusse antud raha tagastatakse ning seda koos kasutamise tasu ehk intressiga. Täiendavalt on autor seisukohal, et ettevõtluse üksikasjad võivad olla oluliselt mitmekülgsemad, kui need kohtupraktikas seni käsitlust on leidnud ning üksikasjade üle otsustamise tõlgendusruum võib olla üsna lai. Krediidiandja puhul võib sinna liigituda veel näiteks otsus pakutavate krediitoodete variatsiooni või valiku tegemine krediitoodete suunamise sihtrühma osas. Seega on krediidiandjal eelnevast tulenevalt ka vabadus otsustada, kas ta teenib tulu kiiralaenude andmise kaudu või muul seadusega lubatud viisil.

Leping kui ühiskondlike suhete reguleerimise eraõiguslik vahend teeb võimalikuks vaba ettevõtluse ja majandussuhete vastutustundliku loomise.⁹⁰ Lepingust, sealhulgas krediidilepingust tõusetuvad õigused ja kohustused on krediidiandja huvide baasiks. Krediidiandjale rakendub ettevõtluse raames lepinguvabadus, sh usaldus sõlmitavate lepingute kehtima jäämise suhtes.⁹¹ Lepinguvabadus hõlmab endas kolme peamist aspekti, milleks on esmalt võimalus otsustada, kas üldse ja kellega leping sõlmida, seejärel millistel tingimustel leping sõlmida ja kõige viimaks, kui lepingu jätkamine ei ole enam võimalik, siis vabadust astuda lepingulisest suhtest välja.⁹²

---

⁸⁸ RKHKo 3-3-1-22-15, p 14.

⁸⁹ RKHKo 3-16-245, p 23.

⁹⁰ Kull, I. Lepinguvabaduse põhimõte Euroopa ühtlustavas tsiviilõiguses ja Eesti tsiviilõiguse reform, lk 3. – <https://rito.riigikogu.ee/wordpress/wp-content/uploads/2016/04/Lepinguvabaduse-p%C3%B5him%C3%B5te-Euroopa-%C3%BChtlustavas-tsiivil%C3%B5iguses-ja-Eesti-tsiivil%C3%B5iguse-reform.pdf> (04.03.2023).

⁹¹ RKHKo 3-3-1-22-15, p 14

⁹² Madise, Ü, PSK § 19.

Pidades silmas nimetatud kolme aspekti väljendub lepinguvabaduse teostamine krediidiandja tegevuses krediidisaaajale kehtestatavates krediidi väljastamise tingimustes ehk näiteks, kui suur peab olema krediidisaaaja töötasu, kui pikk peab olema tööstaaž, milline on krediidisaaaja vanus ja kui palju on krediidisaaajal ülalpeetavaid. Lepinguvabaduse väljendus lepingutingimuste väljatöötamise näol seisneb näiteks krediidiandja võimaluses krediidisaaaja eelneva krediidivõimelisuse hindamise tulemusena jõuda otsuseni, kui suures summas, kui pikaks ajaks ja millise intressiga krediidisaaajale laenu väljastada. Samuti on krediidiandja lepinguvabaduse väljendus lepingu ülesütlemine olukorras, kus krediidisaaaja lepingut kohaselt ei täida. Lepinguteise poole valimisel võib krediidiandja arvesse võtta ka muid ülalnimetatud tingumusi, kuid need ei ole vastuolus seadusega ega teiste vastutustundliku laenamise põhimõttest tulenevate reeglitega.

Lepinguvabaduse teostamise puhul ei ole tegemist absoluutse õigusega ning leping on pooltele siduv vaid siis, kui see vastab seadusest tulenevatele nõuetele. Lepinguvabadus on piiratud seadusest tulenevate keeldudega, alustades kas või kõige elementaarsemast tsiviilseadustiku üldosa seadusest (TsÜS) § 7 ja § 8 tulenevast füüsilise isiku õigus- ja teovõimest. Krediidiandjal on kohustus järgida vastutustundliku laenamise põhimõtet, mille eesmärk on autori arvates täita nii ühiskondlikku ootusi krediidiandjale kui krediidilepingu tugevamale poolele, kuid vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimine teenib konkreetselt ka potentsiaalselt sõlmitava krediidilepingu osapoolte huvisid.

Riigikohus on oma praktikas asunud seisukohale, et Krediidiasutuste seaduse (KAS) § 83 lg-s 3 sätestatud vastutustundliku laenamise põhimõttest tuleneva krediidiandja põhikohustuse sisuks on hinnata krediidisaaaja krediidivõimekust piisavalt, tagamaks, et krediiti ei antaks isikule, kelle puhul on tõenäoline, et ta ei suuda seda jooksvast sissetulekust või muust eluks otseselt mittevajalikust varast tagasi maksta. Selliselt tagatakse, et laenuvõtja ei satu krediidi „laenuorjusesse“, mille tulemusena ta võib olla sunnitud võtma uusi laene, kaotada oma vara (sh eluaseme ja muutuda maksejõuetuks.⁹³ VÕS § 403⁴ sätestatud ja täpsustatud vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamine eeldab krediidiandjalt piisavat võimekust, hoolsust ja andmete kogumise initsiatiivi hindamaks, kas tema valitud lepingupool on võimeline täitma lepinguga võetavaid kohustusi. Kuigi VÕS § 14 lg 1 teise lause kohaselt on krediidisaaajal kohustus esitada krediidiandjale tõeseid andmeid on krediidiandja kanda reaalne risk olukorras, kui ta eksib kogudes näiteks dokumente puudulikult või jättes täpsustamata asjasse puutuvad detailid. Kui krediidisaaaja jätab tähtsust omavad andmed enda teada ning

---

⁹³ RKTko 3-2-1-169-13, p 21.

krediidiandja neid ei küsi, siis krediidiandja poolse krediivõimelisusele ebaõige hinnangu andmisega kaasneva kahju kannab võimaliku vähendatud intressimäära näol krediidiandja ise, muidugi välja arvatud juhul, kui krediidiandjal õnnestub hiljem tõendada, et talle on valeandmeid või puudulikku informatsiooni esitatud tahtlikult.

Käesoleval ajal on krediidiandja vahenditeks krediivõimelisuse hindamisel peamiselt päringud avalikese andmekogudesse ning informatsiooni kogumine krediidisajalt (VÕS § 403⁴ lg 3, 4). Finantsinspeksioon soovituslik juhend vastutustundliku laenamise nõude järgimiseks soovitab krediivõimelisuse analüüsi teostamisel lisaks kaasata oskuslikud ja pädevad töötajad,⁹⁴ mis ühtlasi kinnitab krediidiandja hoolsuskohustust piisava haridustasemega töötajate valimisel ning vajadusel neile asjakohase väljaõppe korraldamisel.

Krediidiandja ei ole kohustatud jagama teistele krediidiandjatele talle teadaolevat informatsiooni ehk informatsiooni oma siseallikatest, hindamaks krediidisaaaja krediivõimelisust,⁹⁵ kuid vastastikune informatsiooni jagamine oleks tõenäoliselt kasulik kõigile turuosalistele. Probleemid krediidisaaaja maksekäitumisega, kas või näiteks tagasimaksetega viivitamine või oma võimete ülehindamine, võivad alguse saada pikalt enne tegeliku maksejõuetuseni jõudmist, mistõttu oleks krediidiandjatel potentsiaalsete ohtude hindamiseks oluline omada teavet riskantselt maksekäitumisest.

Autor on seisukohal, et krediidiandjalt eeldatav hoolsus nõuab riigilt selle toetamiseks krediidiandjale põhjalikemate instrumentide võimaldamist. Selle valdkonna ühe arenguna on väljatöötamiskavatsuse etapis krediiditeabe jagamise seadus, mille eesmärk on ühtse registri abil krediidiandjate tegevuse tõhustamine vastutustundliku laenamise põhimõtte kohaldamisel. Eelnõu väljatöötamiskavatsuses on tunnistatud, et käesoleval ajal ei ole krediidiandjatel alati võimalik kontrollida krediidisaaaja finantskohustusi, nende hulka ja struktuuri, kuna krediidisaaaja esitatud pangakonto väljavõte ei pruugi seda kajastada, seetõttu ei ole krediidiandjal kogu vajalikku teavet, et tõsikindlalt krediivõimelisust hinnata ning ühtlasi täita seadusest tulenevat vastutustundliku laenamise põhimõtet.⁹⁶ Autor on seisukohal, et

---

⁹⁴ Finantsinspeksioon. Finantsinspeksiooni soovituslik juhend. Vastutustundliku laenamise nõuded, lk 4, *passim*. – https://www.fi.ee/sites/default/files/Soovituslik_juhend_Vastutustundlik_laenamine_3.pdf, (04.03.2023).

⁹⁵ Varul, P. Võlaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne. § 403⁴. Vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamine. Tallinn: Juura 2019.

⁹⁶ Krediiditeabe seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus. Dokumendi number: 20-1128/01, lk 6. – <file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/Krediiditeabe%20jagamise%20seaduse%20eeln%C3%B5u%20v%C3%A4ljat%C3%B6tamiskavatsus.pdf> (05.03.2023).

kuivõrd käesoleval ajal on krediidisaajal sisuliselt võimalik kasutada ära puudulikku infovahetust, asetab see juba eos krediidiandjad füüsilise isiku maksejõuetusmenetluste eesmärgi mõttes ebasoodsasse olukorda.

Lepinguvabaduse teostamisel peab lepingupool, sealhulgas krediidiandja käituma heas usus. Hea usu põhimõtet rikkuva käitumisega teisele lepingupoolele põhjendamatuid kulutusi või muud kahju tekitades on õigustatud vastutuse panemine hea usu põhimõtet rikkunud poolele.⁹⁷ Ka seetõttu on oluline, et krediidiandjal oleks teise lepingupoole finantsolukorrast adekvaatne ülevaade, vältimaks tema ülemäärast kohustuste suurendamist. Sarnane printsiipaalne lepinguvabaduse piirangu põhimõte seisneb ka heade kommete või avaliku korraga vastuolus oleva tehingu tühisuses (TsÜS § 86), mis on autori arvates krediidiandja käsitluse puhul relevantne, kuna praktikas on just sellel tasandil tehtud etteheiteid krediidiandja tegevusele. Riigikohus on leidnud, et kui krediidilepingust tuleneva krediidi ja selle eest makstava tasu vahekord on tasakaalust väljas erakordselt suures ulatuses, õigustab see tehingu heade kommete vastaseks lugemist ning vähemalt eelduslikult on sellise olukorraga tegemist siis, kui krediidi kulukuse määr ületab krediidi andmise ajal Eesti Panga viimati avaldatud keskmist krediidiasutuste poolt eraisikutele antud tarbimislaenude kulukuse määra enam kui kuus korda.⁹⁸ Seega peab krediidiandja lepinguvabaduse teostamisel lisaks muule silmas pidama, et kohaldatav intressimäär oleks mõistlik, kuivõrd see võib olla aluseks lepingu tühisuse tuvastamisel või kahjustada krediidiandjat muul viisil.

Krediidiandja lepinguvabaduse teostamine lepingust väljumise kaudu eeldab teatud tingimuste täitmist. Krediidiandjale on lepingu ülesütlemiseks seatud VÕS § 416 krediidilepingu ülesütlemise piirangud, mille kohaselt peab krediidilepingu täitmisel esinema mitmed hilinemised maksete tasumisel, peab olema antud lisatähtaeg maksete tasumiseks ning alati peab jääma ruumi kokkuleppe saavutamiseks läbirääkimiste teel. Krediidisaaja lepinguvabaduse teostamist piirab krediidisaaja kui nõrgema poole kaitse, millega seab krediidiandja esmalt enda omandi kaitsmise tagaplaanile, et anda krediidisaajale võimalus säilitada lepingulised suhted ja vältida nõude rahuldamist sundkorras. Selline näide on võlgade ümberkujundamise menetluses, kus krediidiandja lepingulist nõuet vähendatakse võlgniku sotsiaalse kaitse tagamise eesmärgil.

---

⁹⁷ Kull, I, lk 5.

⁹⁸ RKTko 3-2-1-108-14, p 19.

Krediidiandja majandustegevuslikud huvid on seega kahesuunalised. Esmalt tulenevad need kõige otsesemalt krediidiandja majandustegevuse eripärast ning baseeruvad tema omandi ja tulu teenimise võimaluse kaitsel. Teisalt on krediidiandja huvid samastatavad ettevõtlust üldisemalt puudutavate õigustega, nagu seda on õigus otsustada ettevõtluse üksikasjade üle ning lepinguvabadus. Autor on seisukohal, et krediidiandja kõigi huvide kaitse ei pruugi olla tagatud, kuna krediidiandjal lasuvad kohustused, mille täitmiseks on krediidiandjal piiratud võimalused. Samuti leiab autor, et krediidiandja huvide kaitsmisel tuleks kohtutel asuda seisukohale, et kuni krediidiandja ei ole rikkunud ühtki talle seadusega ettenähtud kohustust, tuleb hoiduda eelarvamustel põhinevast kohtumenetlusest ning tagada krediidiandja huvide tõhus kaitse.

3.2. Krediidiandja peamise huvi kaitse võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse üleselt

Eesti maksejõuetusmenetluse maastikul on valitsenud mõnevõrra paradoksaalne seisund, kus füüsilised isikud on makseraskustega tegemisel kasutanud pigem pankroti- ja kohustustest vabastamise menetlust kui võlgade ümberkujundamise menetlust. Olukorra paradoksaalsus seisneb selles, et Justiitsministeeriumi andmetel on kohustustest vabastamise menetlust hoolimata selle võlgnikule koormavamast iseloomust eelistatud rohkem kui võlgade ümberkujundamise menetlust ent nõuete rahuldamise määr on suurem võlgade ümberkujundamise menetluses.⁹⁹ Selle pinnalt tõusetub loomulikult küsimus, milline menetlus siis on võlgniku jaoks raskem ning kas füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eesmärk suurendada võlgade ümberkujundamise menetluste arvu pankroti- ja kohustusest vabastamise menetluste arvelt on teoorias täidetud.

Tartu Maakohus on maksejõuetusrevisjoni lähteülesande etapis esitanud arvamuse, milles on teinud esmalt tähelepaneku, et esineb vajadus lähendada füüsilisest isikust pankrotivõlgnike menetlusi võlgade ümberkujundamise menetluse tasemele, kuna levinud on teadmine, et kohustustest vabanemiseks piisab pankrotiavalduse kirjutamisest ja võlad kustutatakse. Seejärel on Tartu Maakohus juhtinud tähelepanu probleemile, mille kohaselt asjaolu, et kohustustest vabastamise menetlus kestab viis aastat ja tuleb täita PankrS § 173 sätestatud ja muid kohustusi on silmakirjalik nõue, kuivõrd selle täitmise tagamiseks puuduvad hoovad ning

---

⁹⁹ Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 9.

et miinimum töötasu nõue ja TMS § 132 tingimused võimaldavad näidata, et sissetulekut, mille arvelt võlausaldajate nõudeid täita, ei ole.¹⁰⁰ Sama tõdemus kajastub ka maksejõuetuse revisjoni lähteülesande projektis, kus tuuakse välja, et probleeme tekitavad võlgnikud, kes ei teeni rohkem kui elatusmiinimum ning neilt ei ole võimalik võlausaldajate nõuete katteks raha saada, mistõttu tekib küsimus, kas kohustustest vabastamisega peab aitama sellist võlgnikku, kes ise ennast aidata ei soovi.¹⁰¹ Autori arvates tabavad Tartu Maakohtu tagasisides esitatud punktid üsna täpselt neid probleemkohti, millega seadusandjal oleks tulnud tegeleda, kuid mis ei saanud sisulist lahendust ka pärast füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse jõustumist.

Esmalt peaks võlausaldajate nõuete rahuldamise määra tõstma võlausaldaja õigus esitada maksejõuetusvaldus nii võlgniku pankroti kui võlgade ümberkujundamise menetluse algatamiseks, mis ühtlasi võimaldab ka võlgniku makseraskustega varasemalt tegeleda.¹⁰² See on muudatus, mis ilmestab seadusandja soovi kahte menetlust omavahel lähendada ning kahandada menetluste ebaproportsionaalsust. Näüanss, mis teeb muudatuse kasumlikkuse võlausaldaja jaoks kaheldavaks sisaldub FiMS § 12 lg-s 2, mille kohaselt peab võlgnik olema sisuliselt nõus võlausaldaja sooviga algatada just võlgade ümberkujundamise menetlus, kui ei ole täidetud PankrS § 10 lg 2 ja lg 3 sätestatud eeldused. Võlgniku vaatest on tegemist igati võlgniku huve arvestava sättega, kuna võlgade ümberkujundamise menetlus eeldab võlgniku tahet menetluse läbiviimiseks ning sellest tulenevalt võlgniku nõusolekut.¹⁰³ Samas jääb selgusetuks, kas võlausaldajale sellise lisavõimaluse andmine faktiliselt ka midagi muudab. Kui eesmärk on tegeleda makseraskustesse sattunud võlgnikuga võimalikult varakult, et seeläbi aidata makseraskused ületada ning teha seda menetluse kaudu, mis täidab suuremal määral võlausaldajate nõudeid, siis ei ole võlausaldajate huvidega kooskõlas anda ühes küljest võimalus, kuid samas see võlausaldajalt ka ära võtta.

Võlausaldajale võimaluse andmine esitada maksejõuetusvaldus, millega võlausaldaja soovib võlgade ümberkujundamise menetluse algatamist PankrS § 10 lg 2 ja lg 3 järgimata, eeldab võlausaldajale paremate instrumentide tagamist võlgniku majandusliku olukorra jälgimiseks. Võlausaldajale on seatud vastutusrikas ülesanne, tuvastada võlgniku varajased makseraskused, pakkudes vastutasuks sisuliselt võimalust saada oma nõue suuremas rahuldatud. Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse seletuskirjas on selgitatud, et kõnealuse avalduse esitamise lävendi

---

¹⁰⁰ Arvamuse esitamine maksejõuetusõiguse revisjoni ettevalmistamisele. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/tartu_maakohtu_ettepanekud.pdf#_blank (05.04.2023).

¹⁰¹ Kriibi, P., Liin, S., lk 155.

¹⁰² Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, lk 10.

¹⁰³ *Ibidem*, lk 24.

seadmisel tuleks arvestada sellega, et võlausaldaja sekkumisõigus võlgniku makseraskuste puhul ei oleks liiga laialdane ega võimaldaks kuritarvitusi.¹⁰⁴ Autori arvates on selline seisukoht mõnevõrra vastuoluline, kuna juba makseraskustest rääkimisel on igati õigustatud võlausaldaja sekkumine ning kui rääkida lävendist, siis on ebaselge kust algab lävend, mille puhul seadusandja peab mõistlikuks võlausaldaja poolset sekkumist ja kuidas on võlausaldajal võimalik veenduda, et võlgnik on lävendi ületanud.

Lahendusena võiks kõne alla tulla ühtne andmevahetuskanal, mille kaudu on krediidiandjatel võimalik saada teavet füüsilise isiku maksekäitumisest. Autor peatus krediiditeabe seaduse eelnõul, mille kohaselt oleks potentsiaalselt loodav andmevahetusplatvorm abiks krediidiandjale vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimisel ning füüsilise isiku maksevõime kindlaks tegemisel, kuid makseraskuste tekkimise tuvastamisel oleks krediidiandjal abi ka selles, kui andmevahetusplatvorm sisaldaks informatsiooni selle kohta, kui füüsiline isik süstemaatiliselt hilineb oma kohustuste täitmisega või kui talle on saadetud ühe või mitme võlausaldaja poolt hoiatavaid märgukirju seoses võlgnevuste tekkimisega.

Riigile on oluline vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimine tagamaks stabiilne majandus- ja finantskeskkond krediidi andmise välistamise kaudu isikutele, kes ei ole maksevõimelised. Nii on võimalik vältida ka hilisemate sotsiaalmajanduslike probleemide tekkimist. Vastutustundliku laenamise põhimõtte on üldise laenamise põhimõttena olnud käibes juba aastaid, aga andmete ebapiisava kättesaadavuse tõttu jääb üksnes põhimõtte kohaldamisest väheks.¹⁰⁵ Asümmeetrilist infovahetust on peetud põhjuseks, miks antakse välja laene, mida ei tagastata, ning miks on füüsilisel isikul võimalus teha laenamisel halbu valikuid.¹⁰⁶

Sotsiaalmajanduslike probleemide vältimise aspektist on oluline makseraskuste tekkimise momendi hindamine võlausaldaja poolt ning ka sellele reageerimine. Kui seadusandja jagab füüsilise isiku makseraskuste tekkimise hindamise momendi vastutuse ka võlausaldajale, siis peaks järgi jõudma instrumendid, mis võimaldavad võlausaldajal kohaselt reageerida. Kuivõrd krediiditeabe seaduse eelnõu on jätkuvalt väljatöötamiskavatsuse etapis, lasub krediidiandjal omamata kõikehõlmavaid töövahendeid ebaproportsionaalselt suur vastutus esmalt hinnata, kas

---

¹⁰⁴ *Ibidem*, lk 24.

¹⁰⁵ Krediiditeabe seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus, lk 5.

¹⁰⁶ Ferreti, F. The regulation of consumer credit information systems: A lesson from Italy? – European Business Law review 17/2006, lk 1423. – [https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.kluwer/eblr0017&div=123&id=&page=\(20.04.2023\)](https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.kluwer/eblr0017&div=123&id=&page=(20.04.2023)).

füüsiline isik on andemete esitamisel aus, ning teisalt teha kindlaks, kas isik on juba piisavalt tõsiseltvõetavates makseraskustes või on need siiski veel kergemini ületatavad. Krediidiandjal lasub vastutus sotsiaalmajanduslike probleemide ärahoidmisel ning selle vastutuse hind on krediidiandja jaoks tagastamata jäävad krediidimaksud ning saamata jäänud tulu.

Krediiditeavet pakkuvad ettevõtted on Euroopa Liidu kontekstis üsna levinud, kuid nende kogutav andmestik on riigiti erinev. Kogutavate andmete hulka kuulub näiteks informatsioon isiku olemasolevate ja varasemate pangakontode, hüpoteeklaenude, krediitkaartide ja teiste laenude kohta ning isegi andmed kommunaalmaksete, sealhulgas telekommunikatsioonimaksete kohta. Laenuinfo juures on võimalik kindlaks teha lepingute algus- ja lõpukuupäev, tagastatud krediidisumma, krediidijääk ning mis kõige olulisem näha tähtaegselt ja mittetähtaegselt tasutud tagasimakseid, mitmel korral on tagasimaksete hilinetud ja kui kauaks.¹⁰⁷ On ilmne, et samalaadsete andmete kogumisest ja kättesaadavaks tegemisest võidakse ka Eesti, kuivõrd see soodustaks üheaegselt ettevõtlust, vastutustundlikku laenamist ning annaks krediidiandjale võimaluse õigeaegselt võlgniku makseraskustele reageerida, mida seadusandja ja riik tervikuna krediidiandjalt ootab.

Krediiditeabe andmevahetusplatvormi eelis krediidiandjatele on võimaluse andmine juhtida ja kontrollida oma riske ning samuti leppida kokku laenutingimusi vastavalt isiku riskiastmele. See, kuidas isik tasub oma laene, on moraali küsimus ning õigeaegselt tasutud laenumaksud on ilmselge märk isiku usaldusväärsusest.¹⁰⁸ Finantssektori esindusorganisatsioon MTÜ Finance Estonia on toetanud andmevahetusplatvormi loomist muuhulgas järgmiste argumentidega: 1) andmevahetusplatvorm piiraks ülelaenamist ja aitaks vähendada võlaorjusesse sautvate inimeste arvu; 2) platvormi kasutamine muudaks laenu soodsamaks, kuna Eesti tarbimislaenude intressimäärad on võrreldes Euroopaga oluliselt kõrgemad; 3) väheneks eraelu puutumatus riive, kuna praegusel hetkel sisaldavad krediidiandjale esitatavad kontoväljavõtted endas palju infot, mis krediidiandjasse tegelikult ei puutu, kuid andmevahetusplatvorm kajastaks vaid asjakohast finantsinfot.¹⁰⁹ Seega on kõike arvesse võttes märksa olulisem tegeleda võlgnevuste tekke ennetamisega, tagades krediidiandjale võimalused enda äritegevuse

---

¹⁰⁷ Ferreti, F., lk 1421.

¹⁰⁸ Kiwiati, B. The art of deciding with data: evidence from how employers translate credit reports into hiring decision. – Socio-Economic review 17/2, 2019, lk 287. – <https://academic.oup.com/ser/article/17/2/283/4098110> (20.04.2023).

¹⁰⁹ FinanceEstonia. FinanceEstonia: aeg on küps positiivseks krediidiregistriks. – (<http://financeestonia.eu/news/financeestonia-aeg-on-kups-positiivseks-krediidiregistriks/>) (07.04.2023).

ja ühiskonna kaitsmiseks, kui proovida leida lahendust probleemidele, mida oleks olnud võimalik ennetada. Aga kui tekkinud probleemidele lahendust otsida, siis tuleks seda samuti teha viisil, mis võimaldaks krediidiandjale suuremat kontrolli toimuva üle ehk võlgniku maksekäitumise krediidiandjale nähtavaks tegemise kaudu.

3.3. Krediidiandja huvide kaitse võlgade ümberkujundamise menetluses

Õiguskirjanduses on teatud võlasuhetes lakooniliselt jagatud võlgnikke ja võlausaldajaid headeks ja halba. Heaks võlausaldajaks peetakse just nimelt krediidisaaajat, kellel ühiskond tunneb kaasa tema ebaõnnestumises. Halvaks võlausaldajaks peetakse vastupidiselt krediidiandjat, kes nõuab võla tasumist. Sealjuures on viidatud ka ohule, et Eesti ühiskonna suund toetab enam krediidiandja kohustust kanda krediidi andmisega seotud riske ning sellega võib kaasneda teise äärmusesse langemine, kus ühiskonnas propageeritakse raiskamise põhimõtet, kuna krediidi tagasimaksmine ei ole võlgniku mure. Asutud on ka seisukohale, et krediidiandjasse ja ka teistesse laenuandjatesse ei tohiks suhtuda kui orgaanilisse liigkasuvõtjasse, kuivõrd nende tegevuse jätkusuutlikkus on ühiskonnale tervikuna kasulik.¹¹⁰ Kohtute käesoleva aja praktikas suhtutakse krediidiandjasse kohtulahendites tehtavate etteheidete põhjal siiski just läbi hea võlgniku ja halva krediidiandja prisma. Samuti leidub kohtulahendites seisukohti, mis toetavadki arusaama, et krediidiandja väljaantud krediidist ilma jäämine ongi õigustatud, kuna see on tema majandustegevusele iseloomulik risk.

Võlgade ümberkujundamise menetluses peaksid olema tagatud krediidiandja õigus otsustada oma äritegevuse üksikasjade üle ning samal ajal peaks võlgade ümberkujundamise menetlus soosima krediidiandja lepinguvabaduse teostamist, mistõttu ei tohiks kohtupraktikas esitatud seisukohad soosida hea võlgniku ja halva krediidiandja kontseptsiooni juurutamist.

Riigikohus on ühes oma lahendis asunud seisukohale, et kohus otsustab ümberkujundamiskava kinnitamise või kinnitamata jätmise võlgniku ja võlausaldajate huve kaaludes, kuid rõhutanud, et võlgniku kui raskustesse sattunud isiku huvid võlausaldaja huvidega võrreldes on mõnevõrra esiplaanil ja seda tuleb kava kinnitamise otsustamisel arvestada. Eeltoodu õigustab mõningal määral võlausaldajate õiguste tagaplaanile jätmist, kuid oluline on see, et võlausaldajaid ei seataks võlgade ümberkujundamisel oluliselt halvemasse olukorda, kui nad tõenäoliselt oleksid

---

¹¹⁰ Kõve, V. „Head“ ja „halvad“ võlgnikud ja võlausaldajad. – Juridica IV/2014, lk 300.

võlgniku pankrotimenetluse korral.¹¹¹ Sellest juhtmõttest tuleneb, et võlgniku ja krediidiandja huvid niikuinii tasakaalust väljas ning võlgade ümberkujundamise tegelik kasufaktor krediidiandjale seisneb selles, et tänu võlgniku makseraskustega tegelemisele võlgade ümberkujundamise menetluses ei jõua krediidiandja nõuded pankroti – ja kohustustest vabastamise menetlusse, kus nende täitmise määr on väiksem.

Riigikohus on asunud seisukohale, et õigus omandada õigusvili ehk rahalt teenitav intress on seotud omandiga rahale ning seetõttu kaitstav omandipõhiõiguse raames.¹¹² Seetõttu peavad kohtute lahendid võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses arvestama krediidiandja omandipõhiõiguse riivega ning olema seetõttu piisavalt kaalukad. Krediidiandja seab tagaplaanile enda omandi kaitse ning FiMS § 21 lg 1 annab võlgnikule võimaluse rahaliste kohustuste ümberkujundamiseks täitmise tähtaja pikendamise, osadena täitmise või kohustuste vähendamise kaudu. Samaaegselt piiratakse krediidiandja lepinguvabaduse teostamist. Ümberkujundamise ulatusest sõltub lepinguvabadusse sekkumise intensiivsus, mistõttu peaks ümberkujundamise kava kinnitamisel lähtuma põhimõttest, et mida ulatuslikum on nõude ümberkujundamine, seda kaalukam peavad olema selle argumendid.

Protsessuaalselt kinnitab kohus FiMS § 26 lg 1 alusel ümberkujundamiskava, kui ükski võlausaldaja ega võlgnik ei ole sellele tähtaegselt vastu vaielnud. Kohtule esitatavale ümberkujundamiskavale on FiMS § 24 ja § 25 kohaselt soovi korral esitanud vastuväited võlausaldajad ning nende vastuväidetele on omakorda seisukoha andnud usaldusisik. FiMS § 26 lg 2 ja lg 3 kohaselt on kohtul õigus ümberkujundamiskava kinnitada muuhulgas ka juhul, kui ümberkujundamisega on nõustunud vähemalt pool pandiga tagamata nõuetega võlausaldajatest, kelle nõuetega on esindatud vähemalt pool pandiga tagamata nõuetest ning ümberkujundamiskava alusel ei kohelda ümberkujundamisele vastuväite esitanud võlausaldajat oluliselt halvemini võrreldes teiste võlausaldajatega, välja arvatud, kui mõne võlausaldaja eelistamiseks on mõjuv põhjus. Seega on kohtul ka juhul, kui täidetud pole arvulise enamuse nõue, alati diskretsioonikaalutus, mille tulemus mõjutab võlausaldajate äritegevust pigem mittedoodsas suunas.

Tartu Maakohus on ühes tsiviilasjas vaagunud menetlusosaliste huve ja õigusi ning analüüsinud menetlusosaliste, kelleks olid krediidiandjad, võrdset kohtlemist FiMS § 26 lg 3 kohaldamise valguses. Autor on seisukohal, et kohus on lahendit sisustanud eelarvamuslikult ning mitte

---

¹¹¹ RKTKo 3-2-1-28-13, p 16.

¹¹² RKTKo 3-2-1-116-97.

piisava põhjalikkusega. Kuigi lahendis tehtav otsus ei pruugiks olla lõppjärelmina teistsugune, on võlausaldajate õiguste riive puhul oluline selle ulatuslik põhjendamine. Selle eelduse seab FiMS § 26 lg 3 kohaldamine arvestades selle normi grammatilist tõlgendust. Silmas tuleb pidada muuhulgas ka seda, millise signaali annab kohtumäärus laiemale ühiskonnale, kuid eriti just finantsvaldkonna ettevõtetele, kes soovivad eeldatavasti tegutseda turvalises ja läbipaistvas ärikeskkonnas.

Kõnealuses tsiviilasjas vaidlustasid võlausaldajad kava, mille kohaselt oli võlgnikul kohustusi kokku üle 36 500 euro, sealhulgas põhikohustusi 33 408,62 eurot. Ümberkujundamise abinõudeks olid võlgnike rahaliste kohustuste täitmise tähtaja pikendamine, kohustuste vähendamine ja osadena täitmine. Ümberkujundamiskava kohaselt vähendati nõudeid keskmiselt poole võrra ja põhikohustused täidetakse 55% ulatuses. Kohus tegi võlausaldajate vastuväidetele etteheite, mille kohaselt on võlausaldajad teinud võlgnikule kergesti kättesaadavaks krediidi saamise ega piisava hoolsusega kontrollinud võlgniku maksevõimet.¹¹³ Autori hinnangul ei ole kohtu etteheide antud juhul põhjendatud, kuivõrd aluse selliste vastuväidete tegemiseks annaks fakt, et võlausaldajad rikkusid vastutustundliku laenamise põhimõtet, seda aga kohus tuvastanud ei ole. Samuti on autori arvates abstraktne väide, et võlausaldajad tegid võlgnikule krediidi kergesti kättesaadavaks. Kohus ei ole selgitanud, millal võib lugeda, et krediit on võlgnikule kergesti kättesaadav, mistõttu leiab autor, et kohtu seisukoht ei ole põhjendatud. Krediidiandjatele ei saa ette heita krediidi kättesaadavaks tegemist, kuna see on osa krediidiandjate ärimudelist, kus krediidiandjad reklaamivad krediiditooteid ning annavad krediiti välja tulu saamise eesmärgil. Selles väljendub krediidiandja õigus otsustada ettevõtluse üksikasjade üle.

Samas tsiviilasjas heitis kohus krediidiandjatele ette ka seda, et nende vastuväited kavale on kantud pigem emotsioonist ja soovist saada võimalikult suures ulatuses makseid. Täiendavalt märkis kohus, et tuleb arvestada, et võlausaldajad on võimaldanud krediidi saamist ebapiisava maksevõimega inimesele, mistõttu on võlausaldajad end ise asetanud olukorda, kus laenude täies mahus tagasisaamine ei ole võimalik.¹¹⁴ Autor märgib, et kuigi FiMS § 24 lg 2 ja § 25 lg 1 sätestavad, et võlausaldajal tuleb oma seisukohas märkida vastuväited ja tõendid oma vastuväidete kohta, ei ole kohtu etteheide võlausaldajatele põhjendatud. Võlausaldaja sooviks on saada alati võimalikult suures ulatuses makseid, mistõttu on arusaadav, et võlausaldajate vastuväited on kantud eelkõige sellest eesmärgist.

---

¹¹³ TMKm 2-22-9784, p 7.

¹¹⁴ TMKm 2-22-9784, p 8.

Seega peaks kohtu kaalutlusel olema antud juhul sisukamaid ning tegelikke asjaolusid arvesse võtvaid argumente, veelgi enam olukorras, kus ei ole selge, millisel hetkel võis laenude kronoloogias üheselt järeldada, et võlgnik on ebapiisava maksevõimega. Väite sisu riivab krediidiandja lepinguvabaduse teostamist osas, mis puudutab lepingu teise poole valimist. Kohtu etteheide oleks põhjendatud juhul, kui kõik ümberkujundamiskava osapoolteks olevad krediidiandjad oleksid rikkunud vastutustundliku laenamise põhimõtet, kuid antud juhul ei ole lahendis sellekohast informatsiooni, mistõttu ei saa järeldada, et krediidiandjad ei oleks tohtinud võlgnikuga lepinguid sõlmida. Autor leiab, et kuivõrd FiMS § 26 lg 3 lubab ümberkujundamiskava kinnitada võlausaldajate vastuseisust hoolimata, vajab sellise diskretsiooniotsuse langetamine põhjalikumat sisustamist.

Eelnevast sisukamat kaalutlust sisaldab Tartu Ringkonnakohtu menetluses olnud tsiviilasjas tehtud kohtumäärus, kus ei olnud probleemiks ainult võlgniku ja krediidiandjate huvide tasakaalu leidmine, vaid ka krediidiandjate omavaheliste huvide tasakaal nende võrdse kohtlemise kaudu.¹¹⁵ Autor leiab, et eelnevat ja viimati nimetatud kohtulahendit ühendab see, et krediidiandjate huvide riivet põhjendatakse üldistades, ning asjaoludega, mis ei ole niivõrd seotud võlausaldaja tegevusega, kuivõrd tema krediidiandjaks olemise staatusega. Krediidiandjatest võlausaldajad vaidlustasid ümberkujundamiskava, kuid maakohus kinnitas FiMS § 26 lg 3 alusel kava, leides, et ümberkujundamiskava kohaselt on võlausaldajate õigus laenude tagasisaamiseks tasakaalus avaldaja õigusega jätkata inimvääriga elukorraldusega ning tagada lastele mõistlik sotsiaalselt vastuvõetav elatustase. Üks krediidiandjatest vaidlustas maakohtu määruse ning põhjendas seda muuhulgas järgmiste argumentidega: 1) võlgniku maksevõime võis halveneda, kuna ajaliselt viimased laenuandjad ei kontrollinud võlgniku maksevõimet piisavalt või ei andnud võlgnik piisavat infot oma kohustuste kohta. Ümberkujundamiskava kohtleb halvemini neid võlausaldajaid, kes on järginud vastutustundliku laenamise põhimõtet; 2) kohus ei saa eeldada, et võlgnikul on alus pankrotimenetluseks ning kohustustest vabastamiseks, kuna ei saa tekkida olukord, kus nõuetest saaks vabaneda mõlemas (pankroti- ja võlgade ümberkujundamise) menetluses kolme aasta jooksul. See ei ole kooskõlas võlgade ümberkujundamise eesmärgiga, sest tegemist on menetlusega, milles isik ei ole püsivalt maksejõuetu, vaid tekkinud on vaid osalised makseraskused.¹¹⁶

---

¹¹⁵ TRKm 2-22-10060, p 3.

¹¹⁶ TRKm 2-22-10060, p 17.

Ringkonnakohus ei nõustunud määruskaebuses esitatud seisukohtadega ning seadis selles tsiviilasjas kaalukaasile võlgniku sotsiaalsed huvid, võttes arvesse, et võlgnik kasvatab kahte last, töötab ühiskonnale vajalikul töökohal (meditsiiniõena) ja on valmis tegema väga suuri jõupingutusi makseraskuste ületamiseks, sealhulgas vahetama auto odavamaks vastu ja maksma igakuiselt märkimisväärse osa oma sissetulekust võlausaldajatele. Teisalt arvestas kohus võlausaldajate äriliste huvidega ning märkis, et kõik võlausaldajad andsid võlausaldajale laenu oma majandus- ja kutsetegevuses ning kõigi võlausaldajate tegevusala on laenu haldamine, mistõttu on võlausaldajatele teada ilma tagatiseta laenuandmise äririsk ja selle realiseerimisvõimalus. Täiendavalt asus kohus seisukohale, et õigustatud huvide kaalumisel ei saa arvestada ka sellega, et ühegi võlausaldaja majandustulemusi ei muuda see, et nad saavad laenatud raha võlgnikult tagasi väiksemas mahus.¹¹⁷ Autori arvates on kohtu põhjendus pealiskaudne ning koguni murettekitav. Krediidiandja huvid on seatud tagaplaanile iseenesest mõistetavuse ettekäändel, mida võib võrrelda olukorraga, kus liikluses osaleja peab kannatama liikluskahju, kuna liikluses on sellise kahju tekkimise suur tõenäosus. Igal konkreetsel juhul vajavad kaasuse asjaolud eraldi kaalumist, kuivõrd seisukoht, et krediidiandja peab arvestama riski realiseerumisega ei ole jätkusuutlik ning õõnestab õigusriigi põhimõtteid.

Leedu ringkonnakohtud on huvide kaalumisel vastutust ümberjaganud ning asunud mitmes ringkonnakohtu otsuses võlausaldajat soosivale seisukohale. Tunnustust on leidnud seisukoht, et tarbijakrediidi võtmisel peab isik ise hindama oma võimeid krediidi tagasimaksmiseks. Olukorrast õiglase arusaama loomiseks ütles kohus, et kui arvestada võlgniku sissetulekut ning võetud krediiti, siis on ilmne, et võlgnik on ise põhjustanud oma maksejõuetuse. Samal ajal puudusid ka tõendid, et krediidi kasutamine oli vältimatu. Võlgniku käitumine – oma finantsraskuste süvendamine uute laenu võtmisega ja vanade mittetasumisega – oli piisav alus otsustamiseks, et võlgnik ei ole olnud aus.¹¹⁸ Ümberkujundamiskava koostamisel ja kinnitamisel oleks otstarbekas ka Eestis võtta arvesse Leedu ringkonnakohtu lahendis esitatud argumente ja võrdlusi, vähemalt senikaua kuni krediidiandjatel puudub võimalus tutvuda võlgniku finantsseisuga kõikehõlmava andmeplatvormi kaudu. Selliselt oleks paremini tagatud, et menetluses ka tegelikult arvestatakse nii võlgniku kui krediidiandja huvidega.

Ringkonnakohus asus ühes oma tsiviilasjas seisukohale, et laenuandjad saavad eelkõige ise laenukultuuri parandada ning et arvestama peaks ka Eesti Pangaliidu jõupingutusi hea

---

¹¹⁷ *Ibidem.*

¹¹⁸ Ambrasaite, G. Legal aspects of insolvency of natural persons in the Baltic States. – *Juridica International* 21/2014, lk 184.

pangandustava juurutamisel krediidiregistri loomisega ja laenu teenindamise määra kehtestamisega. Ringkonnakohus leidis, et tarbijal on õigus krediidi saamisel eeldada, et laenuandjad järgivad seadust, sealhulgas ka vastutustundliku laenamise põhimõtet. Samast eeldusest lähtus kohus, kuna võlgnik ega usaldusisikul ei toonud esile eeldust ümberlukkavaid asjaolusid ning kohtul endal ei tekkinud põhjendatud kahtlust.¹¹⁹ Kohtu eelnimetatud seisukoht on vastus võlausaldaja kohtumenetluses püstitatud kahtlusele, et ajaliselt hilisemad laenuandjad ei ole järginud vastutustundliku laenamise põhimõtet. Ringkonnakohtu põhjendusest ilmneb probleemkoht, mis puudutab krediidiandjale suurema vastutuse omistamist meetmete arvelt, mida ei ole olemas. Krediidiandja vastutust ei ole õiglane laiendada argumendi abil, et Eesti Pangaliidul on kavas krediidiregistri loomine ja laenu teenindamise määra kehtestamine. Kui neid abivahendeid ega mõõdupuid ei saa realselt rakendada, siis ei saa nende rakendamise võimalikkust tulevikus kasutada kaalutluse põhjendusena akuutse probleemi lahendamisel. Autor on arvamusel, et kohtu seisukoht on antud juhul ilmselgelt krediidiandja huve ebaproportsionaalselt kahjustav.

Märkimisväärne on siinjuures asjaolu, et ringkonnakohus ei muutnud maakohtu seisukohta,¹²⁰ mis tähendab, et sisuliselt võiks selles tsiviilasjas mõne krediidiandja puhul vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumist kahtlustada, kuivõrd võlgniku maksevõimelisuse hindamine on põhimõtteliselt sama, mis VÕS § 403⁴ lg 1 koosseisu kuuluv tarbija krediidivõimelisuse hindamine, ning ringkonnakohus on maakohtuga nõustudes seda asjaolu põhimõtteliselt möönnud. Kohus on möönnud seda öeldes ka, et laenuandjad saavad ise laenukultuuri parandada, millest saaks järeldada, et laenuandmise praktika on mõnel juhul või paljudel juhtudel halb. Autori arvates ei ole võimalik asuda korraga seisukohale, et krediidiandjate tegevus võlgniku maksevõime hindamisel on ebapiisav ning seejärel väita, et krediidiandjad on pidanud silmas vastutustundliku laenamise põhimõtet. Sellel tasapinnal eksisteerib reaalne oht, et krediidiandjate tegevust üldistades saavadki osad krediidiandjad ebavõrdse kohtlemise osaliseks.

Ringkonnakohus leidis samas tsiviilasjas veel, et võlgade ümberkujundamise menetluses saab usaldusisik vajadusel kontrollida, kas võlausaldajad järgisid vastutustundliku laenamise korda, kuid usaldusisik on jätnud selle tegemata ettekäändel, et see on liialt aeganõudev ja tõendite kogumine võib raske olla. Usaldusisikul on õigus taotleda, et kohus määraks võlausaldajatele tähtaja tõendite ja kinnituse esitamiseks, millest nähtub, et nad on seadust järginud. Samuti on

---

¹¹⁹ TRKm 2-22-10060, p 17.

¹²⁰ *Ibidem*, p 2.

usaldusisikul õigus ümberkujundamiskavas ka põhinõuete suuruse määramisel arvestada muuhulgas vastutustundliku laenamise põhimõttega.¹²¹ Usaldusisiku tegevuse kirjeldus ilmestab suurepäraselt asjaolu, et usaldusisikul võib tekkida raskusi talle seaduses sätestatud kohustuste kvaliteetselt täitmisel.

Kui usaldusisikul on seadusest tulenevalt märkimisväärne kohustuste hulk, siis on mõistetav ja loogiline, et praktikas võibki realiseeruda olukord, kus asjaolude täpne väljaselgitamine on liialt aeganõudev ja tõendite kogumine on raske. Ajanappuse ning vähese võimekuse taha jääv asjaolude mittetuvastamine on aga vastuolus nii võlgniku kui võlausaldaja, kitsamalt krediidiandja huvidega. Vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumisel on võlgnikul võimalik kasutada VÕS § 403⁴ lg 7 ja 8 sätestatud õiguskaitsevahendeid, mis võivad lõpptulemina vähendada tema võlgnetavat summat ning suurendada nendele krediidiandjatele tagastatavat nõuet, kes on järginud vastutustundliku laenamise põhimõtet. Kui usaldusisiku ülesannete laiendamisega on soovitud täita eesmärki menetlusosaliste huvide paremaks tagamiseks, siis on oluline, et usaldusisik oma ülesandeid ka tegelikult täidaks. Seetõttu tekibki siinkohal põhjendatud kahtlus ühe isiku võimekuses olla võrdselt kõigi menetlusosaliste eest väljas.

Täiendavalt märgib autor, et võlgade ümberkujundamise menetlused, kus võlausaldajateks on vaid suurem hulk krediidiandjaid on kohtute praktikas sagedased.¹²² Krediidiandjatest võlausaldajate suurt osakaalu võlgade ümberkujundamise menetluses tõdeti ka füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse vastuvõtmise eel.¹²³ Seetõttu ei tohiks menetlusosaliste võrdse kohtlemise ja huvide tasakaalu eesmärgil mitte mööda vaadata ohust, et suurel hulgal laenuvõlgnevuste tekkel võib olla seos vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumisega ning sealjuures on kindlasti oluline usaldusisiku tõhus töö.

Ringkonnakohus on kõnealuses tsiviilasjas nõustunud maakohtu seisukohaga, et võlgnikule peab ümberkujundamiskava olema motiveeriv. Võlgniku eesmärk kava täitmise järgselt tavapärasesse ellu naasta ja oma sissetulekut ise tarbida peab olema horisondil, hoomatavas kauguses ning viieaastast perioodi saab pidada põhjendatuks. Oluline on võlgniku

---

¹²¹ TRKm 2-22-10060, p 18.

¹²² TMKm 2-22-9784, preambul; TMKm 2-22-15563, preambul; HMKm 2-22-16425, preambul.

¹²³ Poots, A. Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse mõjude analüüs, lk 68.

käitumisharjumuste ümberkujundamine ja säästmise harjumuse loomine.¹²⁴ Autor nõustub, et sarnaselt kohustustest vabastamise menetlusega on ka võlgade ümberkujundamise menetluses oluline mõistlik menetlusaeg, kuna menetlusega samaaegselt peavad olema maandatud ka võlgnikule sotsiaalsetest riskidest tulenevad ohutegurid.

Samas leiab autor, et tavapärasest pikema makseperioodi kehtestamine oleks õigustatud näiteks juhul, kui laenuandjast võlausaldajaks on füüsiline isik. Soome võlgade ümberkujundamise seadus näeb ette, et kui võlausaldajaks on eraisik, saab tema soovil määrata ümberkujundamiskava kestuse maksimaalselt kaheks aastaks pärast ümberkujundamiskava lõppemist teiste nõuete suhtes. Ümberkujundamiskava jätkamise tingimus on, et seda saab pidada mõistlikuks, arvestades füüsilisest isikust võlausaldaja nõude alust ja suurust, tema varalist seisundit ja võlgniku seisundit.¹²⁵ Loodud erandi laiem mõte on autori arvates see, et esineb juhtumeid, kus tuleb ja peab arvestama rohkem füüsilisest isikust võlausaldajate huvidega ning võlgniku huvide esiplaanile seadmine ei saa olla oluliselt tähtsam. Tagastamata laen mõjutab füüsilisest isikust võlausaldajat rohkem kui krediidiandjat, kuna väljalaenatud raha võis esialgu olla mõeldud teiseks otstarbeks. Seega, lisaks FiMS § 21 lg 2 sätestatud eranditele elatisnõude ja tahtliku õigusvastase teoga tekitatud kahju hüvitamise nõude ümberkujundamiseks, tuleks kaaluda ka võimalikke füüsilisest isikust võlausaldajat puudutavate erandite lisamist Eesti võlgade ümberkujundamise regulatsiooni.

Autor on seisukohal, et võlgade ümberkujundamismenetluses on oht krediidiandja lepinguvabaduse teostamise põhjendamatuks rikkumiseks. Kohtulahendite pinnalt kujuneb arusaam, et krediidiandjate tegevusele tehakse etteheiteid juba pelgalt nende ärimudeli tõttu, kuid krediidiandjatele kui ettevõtjatele peab säilima vabadus otsustada oma äritegevuse üksikasjade üle. Krediidiandjale ei tohiks teha etteheiteid lepingu teise poole valikul. Kui krediidiandja on teadaolevalt teinud kõik vajaliku, et veenduda teise poole lepingupartneriks sobivuses, siis ei tohi see mõjutada tema edaspidist äritegevust ega õiguste teostamist. Krediidiandjaid väärtustatakse kui majanduskasvu toetajaid, mistõttu oleks nende huvisid silmaspidav, kui võlgniku keskse menetluse kaalutlused oleksid vähem üldistavamad ning konkreetsete faktide kesksed.

---

¹²⁴ TRKm 2-22-10060, p 17-18.

¹²⁵ Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä, 25.1.1993/57, 29.03.2023. – <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930057> (14.04.2023).

3.4. Krediidiandja huvide kaitse kohustustest vabastamise menetluses

Kohustustest vabastamise menetluse keskne probleem seisneb küsimuses, kas ja millal on võlgniku tegevus piisav, et pidada tema vabastamine kohustustest põhjendatuks. Kuna tegemist ei ole enam makseraskustes isikuga, vaid tegu on maksejõuetusega, siis on ilmne, et võlausaldaja on kehvas positsioonis, kui ta oleks võlgade ümberkujundamise menetluses. Kohustustest vabastamise menetluses puhul on vaidlusesemeks see, mida loetakse võlgniku kohustuste täitmiseks seaduse rakendamisel ning millised on võlausaldaja ootused tema huvide järgimisel, teisisõnu kas võlgniku kohustustest vabastamise menetluses kohustuste täitmine on ka tegelikult võlausaldajate huvides.

Maksejõuetusmenetluse efektiivsemaks muutmise analüüsis tõstatati kitsaskohana küsimus mõistlikult tulutoova tegevuse sisustamisest ning seda just erineva tausta ja võimete ga füüsiliste isikute puhul.¹²⁶ Küsimuse käsitus ei muutnud aga midagi ning kehtiv regulatsioon on varasemaga võrreldes identne – FiMS § 47 lg 1 kohaselt on võlgnik kohustatud tegelema mõistlikult tulutoova tegevusega ja kui tal sellist tegevust ei ole siis seda otsima. Puudub täpsustav sätte, mille järgi oleks kohtul võimalik mõõta, kas võlgnik on oma kohustust kohaselt täitnud, ning igal üksikul juhul tuleb hinnang anda lähtudes võlgniku isikust. Kahtlemata on sellise menetluslahenduse probleemiks läbipaistmatus ja prognoosimatus, mis omakorda asetab võlausaldajad kehvasti positsiooni, kuna FiMS § 47 on peaaegu tervikuna ülesehitatud võlgniku tulu saamise ja üleandmise kohustusele ning võlausaldajal on põhjendatud ootus saada oma nõude kätte raha ka FiMS § 46 lg 2 alusel, mille kohaselt peab usaldusisik võlgnikult saadud maksed vastavalt pankrotimenetluses koostatud võlausaldajate nimekirjas ettenähtud jaotistele üks kord aastas võlausaldajatele välja maksuma. Seega on eelkõige krediidiandjate seisukohast problemaatiline, et menetluse lõppedes ei pruugitagi hinnata võlgniku kohustuste täitmist tema tööde tulemuste ja materiaalsest aspektist.

Maksejõuetust käsitlev seadus peab õiguskirjanduses väljendatud seisukohtadele tuginedes olema läbipaistev ja prognoositav. See võimaldab nii potentsiaalsetel võlgnikel kui krediidiandjatel mõista, kuidas maksejõuetusmenetlused toimivad, ning krediidiandjal hinnata adekvaatselt tema positsiooniga seonduvaid riske. Läbipaistev menetlus edendab stabiilset ärikeskkonda ning võimaldab krediidiandjatel teha selgeks oma prioriteedid, ennetada osapoolte vahelisi vaidlusi. Maksejõuetusseaduse ettearvamatute kohaldamine võib lisaks

---

¹²⁶ Kasak, A., jt, lk 388.

menetlusosaliste usalduse kahjustamisele kahjustada ka nende valmisolekut teha krediidi- ja muid investeerimisotsuseid.¹²⁷

Saksa maksejõuetuse seadustik sõnastab võlgniku kohustuse selliselt, et võlgnikul on kohustustest vabastamise perioodi kestel kohustus tegeleda mõistlikult tulutoova tegevusega ning kui võlgnik on töötu, siis otsida sellist tegevust ja mitte keelduda ühestki mõistlikust tegevusest.¹²⁸ Eesti maksejõuetusõiguses on normis sõnastamisel lähtunud Saksamaa eeskujust. Saksamaa õiguskirjanduses on mõistlikult tulutoova tegevuse sisustamisel lähtunud Saksamaa tsiviilkoodeksis lahutatud abikaasale seatud kohustust tegeleda mõistlikult tulutoova tegevusega sisustavast normist. Normi sisu kohaselt loetakse mõistlikult tulutoovaks tegevust, mis vastab isiku haridusele, oskustele, eelnevale töökogemusele, vanusele, tervislikule seisundile. Isiku olukorra hindamiseks võetakse ühtlasi aluseks ka tema varasemat elustiili ehk antud juhul elustiili enne kohustustest vabastamise menetluse algust. Kui võlgnik jätkab teises mõttes sama elustiiliga, siis loetakse tema pingutust kohaseks.¹²⁹ Samu põhimõtteid kasutavad ka Eesti kohtud, kuid Saksa maksejõuetusõiguse eelis on antud juhul põhimõtete otsene sõnastatus seaduses, mis tagab menetlusosaliste kindlustunde, menetluse läbipaistvuse ja prognoositavuse.

Pärnu Maakohus on ühes on ühes oma võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamise asjas asunud seisukohale, et mõistet „mõistlikult tulutoov tegevus“ tuleb sisustada selliselt, et saadav tulu peab võimaldama võlgnikul täita seadusest tulenevaid kohustusi, sealhulgas tasuda 75% sissetulekutest võlausaldajatele võlgnevuste katteks, ning mõistlikult tulutoova tegevuse puudumisel peab võlgnik üles näitama huvi ja aktiivsust mõistlikult tulutoova tegevuse leidmiseks.¹³⁰ Sama suunist võlgnikule kohustuste osas on kasutanud ka teised kohtu oma lahendites.¹³¹

Täiendavalt on kohtupraktikas sisustatud võlgnikule seatavaid kohustustest vabastamise menetluse tingimuste täitmise eeldusi ning asunud seisukohale, et kui võlgnik otsustab kasutada

---

¹²⁷ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, lk 13.

¹²⁸ Insolvenzordnung. 05.10.1994. Bundesgesetzblatt BGBl. I S.2866). - <https://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600994.html#BJNR286600994BJNG000100000> (24.04.2023).

¹²⁹ Uhlenbruck, W. InsO Insolvenzordnung Band 1 Kommentar. 15 auflage. Vahlen 2019 §§ 11-15. – https://beck-online-beck-de.ezproxy.utlib.ut.ee/Dokument?vpath=bibdata%2Fkomm%2FUhlenbruckKoInsO_15_Band1%2FInsO%2Fcont%2FUhlenbruckKoInsO.InsO.p287b.gIII.g13.gla.htm (23.04.2023).

¹³⁰ PMKm 2-22-2906, p 19.

¹³¹ HMKm 2-18-18070, lk 4; HMKm 2-19-19817, lk 4; HMKm 2-18-9702, lk 4; HMKm 2-18-15980, lk 4.

õigust mitte anda võlausaldajatele üle tulu, mis on väikse palgaalammäärast, siis see ei muuda olematuks tema kohustust anda üle 75% tulust võlausaldajatele väljamakseteks, kuid näitab, et võlgnik ei tegele mõistlikult tulutoova tegevusega. Seaduse eesmärgiks ei ole julgustada võlgniku elama miinimumpalgast, võimaldades seejuures kohustustest vabaneda ilma kohustusi mingilgi määral täitmata.¹³² Autori arvates on ilmselge, et mõiste sisustamisel lähtutakse kohtupraktikas ideest, et mõistlikult tulutoovat tegevust saab mõõta rahas. Ka tulu majandusliku käsitluse kohaselt on tulu igasugune rahas mõõdetav sissetulek.¹³³ Kohtud on rõhutanud, et olukorras, kus võlgnikul on teiste isikute ees rahalised kohustused, ei saa ta vabalt valida, millisel erialal sissetulekut teenida ning et ta peab tegema kõik endast oleneva, et võlga vähendada.¹³⁴ Seepärast on üllatav, et kohustustest vabastamise menetluse perioodi lõppedes asutakse praktikas vaagima võimaliku kohustustest vabastamise eeldusena ka asjaolusid, mis ei seostu niivõrd tulu teenimisega ning mille perspektiiv tulu teenimise võimalusena on võlausaldajate vaates üsna kaugel ega arvesta mingilgi määral võlausaldajate huviga konkreetses ajahetkes.

Kohtupraktika on tulutoova tegevuse mõistlikkuse hindamisel kohustuste vabastamise menetluse lõpetamisel aga hoopis leebem, kui on kohtute poolt menetluse algatamisel seatud eesmärgid. Riigikohus on asunud seisukohale, et üldjuhul on pankrotivõlgnik kohustustest vabastamise menetluse ajal kohustatud töötama täistööajaga, kuid tulutoova tegevuse mõistlikkuse hindamisel tuleb arvestada konkreetse juhtumi asjaoludega. Nii võib täistööajaga töötamise kohustuse välistada näiteks perekondlike kohustuste täitmine (laste kasvatamine, abi vajavate perekonnaliikmete hooldamine) või seadusest tulenevad piirangud, mis takistavad võlgnikul töötada täistööajaga.¹³⁵ Saksa õiguses ollakse seisukohal, et võlgniku tööine pingutus peab peegelduma ka tema palgas, seega ei lähe arvesse, kui võlgnik asub tööle madala töötasuga perefirmas ning tema kohustus loetakse täidetuks vaid juhul, kui ta asub tööle töökohal, mis vastab tema kvalifikatsioonile. Seega on Saksa maksejõuetusõigus reeglite seadmise osa konkreetses Töötamine osalise tööajaga ei ole Saksa põhimõtete kohaselt mõistlikult tulutoov tegevus. Tervel ja töövõimeliselt isikult oodatakse töötamist 35-40 tundi nädalas ning osaline tööaeg on vabandata ainult tervislike või perekondlike põhjustega.¹³⁶ Seega õigustavad osalise tööajaga töötamist samad põhjused, mis Eesti kohtupraktikas.

---

¹³² *Ibidem*

¹³³ Lind, K. Tulu Mõiste. – *Juridica* 2003/5, lk 338.

¹³⁴ Piho, K., lk 32.

¹³⁵ RKTKo 2-11-24696/82, p 18.

¹³⁶ Uhlenbruck, W, §§ 11-15.

Kohtupraktikas on asunud seisukohale, et kutsehariduse omandamist erialata isiku poolt tuleb lugeda mõistlikult tulutoovaks tegevuseks, kuna erialane haridus annab isikule suuremad võimalused tööturul ja tulu teenimiseks ning seeläbi võlausaldajate nõuete rahuldamiseks.¹³⁷ Lahendi eesmärk on ühiskonna huvides, toetab võlgniku võimalusi edaspidiseks toimetulekuks, kuid autori arvates jätab lahend tähelepanuta võlausaldaja huvid konkreetse menetluse raamides. Võlausaldaja ei saa kasu sellest, kui võlgnik omandab hariduse, mille realiseerimise tulu jääb hilisemasse perioodi pärast kohustustest vabastamise menetlus. Antud juhul ei saa rääkida menetlusosaliste huvide tasakaalust ega isegi sellest, et kohustustest vabastamise menetlus oma iseloomult võlgniku rohkem soosib. Selles käsitluses jääb võlausaldaja huvi absoluutse tähelepanuta.

Autori arvamust toetab Saksa õiguskirjanduses leiduv seisukoht, mille kohaselt hariduse omandamise eesmärk saab olla ainult see, et selle tulemusena omandatu tagab võlgnikule suurema sissetuleku ning et kohustustest vabastamise perioodi sisse jääb ka juba suurema sissetuleku teenimine, et tagada võlausaldajate ulatuslikum nõuete täitmine. Kui võlgnik asub kohustustest vabastamise perioodil õppima, siis see võib Saksa kohtupraktikas osutada kohustustest vabastamisest keeldumise aluseks, kuivõrd menetluse eesmärk on siiski tulu teenimine ja selle arvelt võlausaldajate nõuete täitmine.¹³⁸

Sarnane olukord oli ka Viru Maakohtu menetluses olnud tsiviilasjas, kus kohus vabastas võlgniku kohustustest, asudes seisukohale, et võlgnik on suurendanud enda võimalust erinevatel töökohtadel konkureerida võttes end töötuna arvele ja läbides erinevaid kursuseid.¹³⁹ Arusaadavalt on tegemist ettevalmistavate tegevustega, mis loovad potentsiaali tulu teenimiseks, kuid jällegi ei ole võlausaldajal sellest konkreetse menetluse raames kasu. Samas tsiviilasjas leidis ka kohus, et madalama töötasu saamine on hoolimata võlgniku haridustasemest ja töökogemusest põhjendatud, kuna võlgniku haridustasemele vastav töökoht vajab pidevat enesetäiendamist, milleks võlgnikul alaealiste laste kõrvalt aega ei ole.¹⁴⁰ Autor leiab, et terve ja tööealise isiku puhul ei ole kohane tuua potentsiaali rakendamise ettekäändena järeלטulijaid, kuivõrd meie enda ühiskonnas on piisavalt näiteid võimekatest inimestest ka naispoliitikute näol, kes suudavad töö- ja pereelu ühildada, mida üldteada oleva faktina Eesti ka soosib.

---

¹³⁷ TRKm 2-15-4604, p 9.

¹³⁸ Uhlenbruck, W, §§ 11-15.

¹³⁹ VMKm 2-10-43874, lk 4.

¹⁴⁰ VMKm 2-10-43874, lk 4

Teist liiki kitsaskoht mõistlikult tulutoova mõiste sisustamisel on võlgnikud, kelle puhul on algusest peale selge nende suutmatuse nõudeid mingilgi määral tasuda. Pärnu Maakohtu ühes tsiviilasjas vabastas kohus võlgniku kohustustest, asudes seisukohale, et olukorda, kus pensionieas võlgnik on küll teinud veidi kergemat tööd, kuid tulenevalt oma tervislikust seisundist ei ole saanud otsida tulutoovamat tegevust või tööd, ei saa käsitada kui võlausaldaja huvide kahjustamisele suunatud tegevust. Antud tsiviilasjas ei rahuldanud võlgnik võlausaldajate nõudeid, kuid põhjendas seda oma kuulumispuude, liikumiskõrvalduste ja teiste tervisehäädadega.¹⁴¹ Autor nõustub, et käesolevas asjas ei olnud võlgniku tegevust võimalik käsitada, kui võlausaldajat kahjustavat tegevust, aga samas ei saa siin asuda seisukohale, et võlgnik täitis oma FiMS § 47 lg 1 ettenähtud kohustust. Füüsilise isiku maksejõuetuse seadus ei toonud selles osas kõikehõlmavat lahendust ning näeb lootusetute juhtumite puhul ette võimaluse lühendatud menetluseks, kuid ka lühendatud menetluse puhul on tarvis kaaluda võlgniku kohustuste täitmist ning küsimus seisnebki selles, mida on kohtul võimalik kohustustest vabastamise otsustamisel toodud näite ja analoogsete lootusetute juhtumite puhul arvesse võtta.

Tartu Ringkonnakoht on leidnud, et kohustustest vabastamise menetluse lõpetamise üle otsustamine on kaalutusotsustus, kus kohus peab kaaluma nii võlgniku kui ka võlausaldajate huve ning hindama, kas esinevad küllaldased alused kohustustest vabastamise menetluse lõpetamiseks või mitte.¹⁴² Sellest tulenevalt tuleb kohtul arvestada võlausaldajate huvidega ka mõistlikult tulutoova tegevuse analüüsil ning seetõttu ei tohiks selle analüüsi mõõdupuuks olla ainult võlgnik. Menetluse eesmärk on tagada võlgnikule uue alguse võimalikkus, kuid mis on menetluse mõtte krediidiandjast võlausaldaja jaoks? Selge on, et menetluses osaleva krediidiandja jaoks ei ole prioriteetne sama võlgniku naasmine majandusellu, kuivõrd võlgniku ebaõnnestumine finantsmaailmas mõjutab suure tõenäosusega ka krediidiandja otsust mitte teda enam lepingu teiseks pooleks valida. Analoogia korras näitlikustab võlgniku raskusi lepinguliste suhete loomisel Tartu Ringkonnakohtu lahend ühes tsiviilasjas, kus kohus nõustub võlgnikuga, et pankroti tõttu oli tal keeruline leida enda töökogemustele ja haridusele sobivat tööd.¹⁴³ Kohus mõõnas antud asjas võlgnikule tekkivat stigmat ning autor on seisukohal, et stigma olulisus võlausaldaja lepinguvabaduse teostamise kaalutluses ei vähene. Seega on

---

¹⁴¹ PMKm 2-09-44218, p 7.

¹⁴² TRKm 2-13-18080, p 7.

¹⁴³ TRKm 2-10-61784, p 29.1.4.

võimalik asuda seisukohale, et krediidiandjast võlausaldaja huvi igas üksikus menetluses on siiski peamiselt oma nõude katteks raha saamine võimalikult ulatuslikus määras.

Autor on seisukohal, et mõistlikult tulutoova tegevusega tegelemine või sellise tegevuse otsimine vajab oma laialivalguva tõlgenduse tõttu täiendavat reguleerimist. Võlausaldajal on kohustustest vabastamise menetluses teistest sätetest tulenev õigustatud ootus, et tema nõude katteks laekuvad iga-aastaselt maksed, see tähendab, et tegu peaks nõuete tasumisele suunatud menetlusega. Kui aga kohtud seavad menetlust algatades võlgnikule eesmärgiks nõuete võimalikult kohusetundliku tasumise, kuid kohustustest vabastamisel jõutakse kaalutluseni, et hariduse omandamine on samuti mõistlikult tulutoov tegevus, siis on ilmne, et esineb olukord, mis vajab õiguslikku regulatsiooni. Potentsiaalne lahendus oleks võlgniku kohustuste ümbersõnastamine ning tuluteenimise kohustuse täitmise asendamise alternatiivsete võimaluste ülesloetlemine.

Võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse lähendamise eesmärgi realiseerimisel oleks sobilik eeskujuks võtta näiteks ka Läti Vabariigi Maksejõuetuse seadus. Läti Vabariigi Maksejõuetuse seaduse § 154 kohustab võlgnikku koostama plaani oma kohustustest vabastamiseks ning see peab muuhulgas sisaldama plaani kehtivuse aega, võlgniku eeldatavat igakuist sissetulekut, võlgniku igakuise sissetuleku arvestuslikku suurus võlgniku ülalpidamise katteks, võlgniku igakuise sissetuleku arvestuslik suurus kohustustest vabastamise plaani täitmiseks.¹⁴⁴

Läti Vabariigi Maksejõuetuse seaduse § 155 kohaselt määratakse kohustustest vabastamise menetlusperiood kindlaks arvestades eelduslikult laekuvat tulu. Kui võlgniku hinnangu kohaselt katab tema poolt võlausaldajatele tasutav summa 50% pankrotimenetluses lõppu järelejäänud nõuetest, siis kestab kohustustest vabastamise menetlus kuus kuud. Kui nõuete tasumise ulatus nii kõrge ei ole, määratletakse menetlusperiood kas 12 või 18 kuuks olenevalt nõuete täitmise ulatusest 35% või 20%. Kui võlgnikul ei ole ka viimati nimetatud ulatuses võimalik nõudeid täita, määratakse kohustustest vabastamise periood üheks kuni kolmeks aastaks seostades seda pankrotimenetluses allesjäänud nõuete suurusega. § 162 lubab teha

---

¹⁴⁴ Maksätnespējas likums. Latvijas Vēstnesis, 124, 06.08.2010. – <https://likumi.lv/ta/id/214590-maksatnespejas-likums> (10.04.2023).

korrekture plaanides, kui muutub oluliselt võlgniku sissetulek või esineb muu mõjuv põhjus.¹⁴⁵

Seega sisaldab Läti kohustustest vabastamise menetlus võlgade ümberkujundamise menetluse baaselemente kohustuste täitmise plaani väljatöötamise osas. Autor on seisukohal, et krediidiandja peamisest huvist lähtuvalt tuleks ka Eesti kohustustest vabastamise menetluses teha rohkem sisulisi muudatusi. Võlgniku kohustus anda hinnang oma perspektiividele muudaks menetluse kõigi osapoolte jaoks läbipaistvamaks ja etteennustatavaks, kuna sellisel juhul seob võlgnik ennast kindlal tasemel kohustuste täitmisega ning menetlusperioodi lõpus on võimalik võtta aluseks kindel plaan ja analüüsida kas võlgnik täitis oma plaani, ületas ootused või ei küündinud vajaliku tasemeni.

Mõistagi eeldab Läti kohustustest vabastamise perioodi määratlus, et kohustusest vabastamise menetluse avalduse tegemise ajaks oleks pankrotimenetlus lõppenud, mis on erinev võrreldes meil kehtiva füüsilise isiku maksejõuetuse seadusega, mille kohaselt saab aja kokkuhoiu eesmärgil alustada kohustustest vabastamise menetlust koos pankrotimenetlusega. Kuid arvestades, et pankrotimenetlusest on samuti uuendatud, näiteks uuendused nõuete tunnustamise korras, mis peaks oluliselt hoidma kokku menetlusaega, siis ei oleks pankrotimenetluse ja kohustustest vabastamise menetluse uuesti ajalisse järgnevasse seadmine menetlusosalistele oluliselt koormavam, kui see aitaks lõppkokkuvõttes läbi viia tulemuslikuma kohustusest vabastamise menetluse. Samuti oleks menetluste ajaline järgnevasse seadmine endiselt kooskõlas saneerimise ja maksejõuetuse direktiivi 2019/1023 artikliga 21 lg 1, mis seab piiri menetluse ajalisele kestvusele.¹⁴⁶

Autor leiab, et füüsilise isiku maksejõuetusmenetluste muutmisel oleks tulnud viia sisse ka sisulisemad muudatused kohustustest vabastamise menetlusse, eriti veel olukorras, kus sisuliste muudatuste vajadusele juhtis tähelepanu maksejõuetuse revisjoni huvigrupi osaline, kellele oli selge menetluse toimimine praktikas. Maksejõuetusmenetluse reformi eesmärk ei saa statistilisi numbreid vaadates olla vaid menetlustes osalejate arvu võrdsustamine, vaid püüdlus

---

¹⁴⁵ Maksätnespējas likums. Latvijas Vēstnesis, 124, 06.08.2010. – <https://likumi.lv/ta/id/214590-maksatnespejas-likums> (10.04.2023).

¹⁴⁶ 20. juuni 2019 Euroopa parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2019/1023, mis käsitleb ennetava saneerimise raamistikke, võlgadest vabastamist ja äritegevuse keeldu ning saneerimis-, maksejõuetus- ja võlgadest vabastamise menetluste tõhususe suurendamise meetmeid, ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2017/1132, artikkel 21.

suurendada ka rahuldatavate nõuete määra kohustustest vabastamise menetluses, tagades seeläbi võlausaldajate huvi parema kaitse.

KOKKUVÕTE

Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse vastuvõtmise eesmärk oli lihtsustada ja muuta tõhusamaks maksejõuetusmenetlust, et tagada võlgnikule kiire uus majanduslik algus ning suurendada võlausaldajate nõuete täitmise mahtu. Seadusandja soovis suurendada võlgade ümberkujundamise menetluse praktiseerimist kohustustest vabastamise menetluste arvelt ning tagada seeläbi seaduse vastuvõtmise eel seatud eesmärkide saavutamise. Sellest hoolimata ei lahenda vastuvõetud seadus mitmeid probleemkohti, millele juhiti tähelepanu maksejõuetusõiguse revisjoni käigus ning mõjude analüüsi teostamisel.

Võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetlus arengus on alati olnud keskseks küsimuseks võlgniku ja võlausaldaja huvide vahelise tasakaalu leidmine ning ühtlasi on mõlemad menetlused muutunud aja jooksul võlgniku kesksemaks. Ka viimati jõustunud füüsilise isiku maksejõuetuse seadus rõhutab võlgniku igakülgsel ühiskonda rehabiliteerimise vajadust, mistõttu oli magistritöö eesmärgiks leida vastus küsimusele, kas võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses on tagatud meetmed võlgniku sotsiaalse kaitseks ning kas võlgniku sotsiaalse kaitse tagamisel on samaaegselt tagatud krediidiandja huvide kaitse.

Töös püstitati järgmised uurimisküsimused:

- 1) Kuidas on muutunud võlausaldaja võlgniku positsioonid võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses?
- 2) Kas ja kuidas on tagatud võlgniku sotsiaalne kaitse maksejõuetusmenetluses?
- 3) Millised on krediidiandja spetsiifilisest tegevusest tulenevad majandustegevuslikud huvid ja krediidiandja kui ettevõtja huvid võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses?
- 4) Kas ja millises menetluses on paremini tagatud võlgniku sotsiaalne kaitse ja krediidiandja huvid?

Vastuseks esimesele küsimusele leidis autor, et Angloameerika juurtega *fresh start* teooria põhimõtted leiavad üha suuremat heakskiitu ka Mandri-Euroopa õigussüsteemis ning Euroopa Liidu viimane maksejõuetusalane direktiiv toetab võlgniku kiiret vabastamist tema kohustustest ja *fresh start* turumudelile omast kiiret majanduskeskkonda tagasi suunamist. Krediidiandjast

võlausaldaja kasumlikkust võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluste lihtsustamisel ja lühendamisel nähakse asjaolus, et lühem menetlus motiveerib võlgniku oma kohustusi efektiivsemalt täitma, mis tagab krediidiandja nõude ulatuslikuma täitmise, ning et füüsilisest isikust võlgnik jõuab kiiremini tagasi laenuturule ning on seetõttu krediidiandjale kasulikum. Võlgniku nõustamise osakaalu suurendamine näitab, et õiguse üldine areng on võtnud heaoluriikidele omase suuna ning käsitleb võlgniku kui abivajajat, keda tuleb kaitsta sotsiaalsete riskide eest. Seega on võlgniku positsiooni võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses formaalsete protseduuriliste muudatuste kaudu parandatud ning mõlemad menetluse on oma olemuselt veelgi enam võlgniku kesksamad. Koos sellega on soovitud tagada ka võlausaldaja huvide parem kaitse, kuid regulatsioonide sisuliste muudatuste tegemata jätmisega eelistavad menetlused autori arvates siiski pigem ainult võlgnikku.

Teisele uurimisküsimusele vastamiseks analüüsis autor sotsiaalse riigi ülesandeid füüsilise isiku sotsiaalse kaitse tagamisel ning maksejõuetusmenetluses võlgniku ähvardavaid sotsiaalseid riske. Samuti analüüsis autor, kas ja millised on võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse meetmed võlgniku sotsiaalse kaitse tagamisel ning millised meetmed on kohaldatavad täitemenetluse regulatsiooni põhimõtete kaudu. Analüüsi tulemusena järeldab autor, et Eesti kui sotsiaalse riigi ülesanne on tagada võlgniku sotsiaalne kaitse võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses avalduvate riskide eest, kuivõrd sotsiaalse kaitse tagamine ei ole piiratud põhiseaduses loetletud sotsiaalsete riskidega.

Võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses avalduvad ja realiseeruvad võlgnikule peamiselt sotsiaalse ja majandusliku eraldumise riskid, mis jagunevad omakorda väiksemateks riskideks, nagu vaimse tervise haigusseisundid, tööhõive ja elukohaga seonduvad riskid. Võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses on laiemad ja kitsamad meetmed võlgniku sotsiaalse kaitse tagamiseks, mille eesmärk on ületada majanduslik ja sotsiaalne eraldatus ning tagada kohase finantshariduse kättesaadav, et oleks täidetud menetluste peamine eesmärk – parema toimetulekuvõimega võlgniku naasmine tavapärasesse majandusellu. Lai sotsiaalne kaitse seisneb otseselt võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise kui päästvate menetluste olemasolus riigi õigussüsteemis, kitsam sotsiaalne kaitse peaks väljenduma usaldusisiku rollis võlgniku nõustamisel, kohustuste vabastamise menetlusperioodi lühendamises ja sotsiaalse stigma vähendamise otsestes regulatsioonides.

Autori arvates on võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses probleemid kitsa sotsiaalse kaitse tagamisega. Usaldusisiku mitme osapoolse huvide tegutsevast rollist tulenevalt on oht, et võlgnikul ei teki usaldusisikuga sellist usalduslikku sidet, mis oleks tõenäolise, kui tegemist oleks sõltumatud nõustajaga. Autori arvates oleks võlgniku sotsiaalse kaitse huvides enam, kui võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse kestel oleks tagatud regulaarne menetlusväline nõustamine sotsiaalhoolekandeseaduse tähenduses. Menetlusvälise nõutamise kaudu oleks võlgnikule tagatud ka teiste sotsiaalteenuste osutamine, mis võib olla vajalik, kuivõrd võlgnikel tuleb tihti tegeleda sõltuvushaiguste ja teiste vaimse tervise probleemidega. Kuna menetlused seavad eesmärgiks suunata ühiskonda tagasi hea toimetulekuvõimega rehabiliteerunud isik, siis ei saa sellekohast abivajadust alahinnata.

Autor on seisukohal, et kohustustest vabastamise perioodi lühendamine ei muuda nende võlgnike olukorda, kelle puhul on juba menetluse alguses selge, et nende seisundi muutumatusest tulenevalt on kohustustest vabastamise menetluse läbimine eesmärgitu tegevus. Autor on seisukohal, et lootusetus seisus võlgniku parema kaitse tagaks, kui kohustustest vabastamise menetluse algul oleks võimalik prognoosida menetluse tulemust. Nii oleks võlgniku, kuid ka võlausaldaja jaoks tagatud läbipaistvam menetlus, mis kokkuvõttes vähendaks potentsiaalselt tekkivaid vaidlusi.

Sotsiaalse kaitse tagamine stigmatiseerimise vähendamise kaudu on füüsilise isiku maksejõuetuse seaduses regulatsioonis minimaalne ning sisaldub otsese meetmena vaid ettevõtlastoetuste andmise regulatsioonis. Kaudselt peetakse stigmatiseerimist vähendavaks kogu füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse uut ülesehitust, mis tagab võlgnikule lihtsamad protseduurilised reeglid ja kiirema kohustuste vabastamise. Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse vastuvõtmisel seatud eesmärk stigmatiseerimise vähendamiseks on võlgniku rehabiliteerimise eesmärgil küll vajalik, kuid autor on seisukohal, et seadusandja võimalused selles osas ongi piiratud, kuivõrd seadusandjal ei ole näiteks võimalik tungida krediidiandja lepinguvabaduse teostamise lepingu teise osapoolse valikul.

Kolmanda uurimisküsimuse puhul jõudis autor järeldusele, et krediidiandja huvid on kahesuunalised ning need saab jaotada vastavalt tema majandustegevuse eripärale krediidiandja huviks ning krediidiandja kui ettevõtja huviks. Selle jaotuse tulemusena peab võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetlus silmas pidama krediidiandja peamist huvi, milleks on VÕS § 401 lg 1 kohaselt lisaks lepingu lõppemisel krediidi tagastamisele ka

krediidi andmise eest tasu saamine, ning samas ka huvi lepinguvabaduse teostamiseks ja oma ettevõtluse üksikasjade üle otsustamiseks. Võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetlus peab jätma krediidiandjale vabaduse otsustada kellega ja millistel tingimustel leping sõlmida vähemalt ulatuses, mis ei ole vastuolus võlgniku huviga ega ühegi regulatsiooniga.

Viimasele uurimisküsimusele vastamiseks analüüsis asjakohaseid norme ja näiteid Eesti kohtupraktikast, mis aitas sisustada õigusnorme ning selgitada välja, milline on võlgniku ja krediidiandja interaktsioon praktilises võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluses. Autor analüüsis järelduste tegemiseks ka Läti, Soome, Leedu ja Saksa õigusakte, õiguskirjandust ja kohtupraktikat, et jõuda seisukohale, kas ja kuidas oleks võimalik parandada Eesti võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise regulatsiooni.

Analüüsi tulemusena leidis kinnitust, et nii võlgade ümberkujundamise kui ka kohustustest vabastamise menetluses on esiplaanil võlgniku huvide kaitse, mille tagamisel rõhutakse kohtumenetluses asjaolule, et krediidiandja peab krediidi andmisel arvestama rahast ilmajäämise riskiga ning seetõttu on igal juhul põhjendatud võlgniku huvidega enam arvestamine. Autor on seisukohal, et kuni kohtumenetluses pole tuvastatud vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumist ei tohiks kohtud selle vihjates manitseda krediidiandjat tema lepinguvabaduse teostamisel. Samuti peaks õiguse rakendajad arvestama asjaoluga, et käesoleval ajal on krediidiandjate võimalused võlgniku finantsvõimekuse väljaselgitamisel piiratud ning ka võlgnikul lasub kohustus avaldada krediidiandjale korrektseid andmeid.

Kohustustest vabastamise menetluses on autori arvates kõige problemaatilisem mõistlikult tulutoova tegevuse mõiste sisustamine. Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse vastuvõtmise eel puudutati antud teemat, kuid seadusandja ei teinud katseid kitsaskoha ületamiseks ning pidas piisavaks mõistlikult tulutoova tegevuse sisustamist varasema kohtupraktika toel. Autor on seisukohal, et sellise lähenemisega ei ole tagatud menetluse läbipaistvus ja prognoositavus. Mõistlikult tulutoovaks tegevuseks peetakse kohtupraktikas ka sellist tegevust, mis ei seostu otseselt tulu teenimisega, mistõttu on autor arvamusel, et võlgade ümberkujundamises osalevate krediidiandjate huvide järgimine on igal juhul paremini tagatud.

Kuna mõlemas menetluses peab kohus kaaluma menetlusosaliste huvide kaitset, sealhulgas ka peamise huvi ehk väljastatud krediidi tagasi saamise kaitset, siis on kohustustest vabastamise menetluses osaleva krediidiandja seisukohast ebaõiglane lugeda tema huvi kaitstuks ka siis kui

terve ja tööealine võlgnik asub menetluse kestel tulu teenimise asemel hoopis haridust omandama.

Kokkuvõtvalt on autor seisukohal, et kinnitust leidis käesolevas töös püstitatud hüpotees, mille kohaselt on võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse tehtud uuenduste kaudu paremini tagatud võlgniku sotsiaalne kaitse kui krediidiandja huvid ning mõlema puhul on autori arvates kohane teha sisulised muudatused füüsilise isiku maksejõuetuse seadusesse.

Esmalt pakub autor välja, et nõustamisteenuse saamine sotsiaalhoolekande seaduse tähenduses võiks olla lisaks usaldusisiku instituudile võlgnikule kohustuslik kogu võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse vältel. Autor leiab, et seeläbi saab võlgnik abi ka teistele sotsiaalteenustele suunamise kaudu ning tagatud oleks rehabiliteeritud võlgniku naasmine majandusellu.

Võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetlusi tuleks lähendada selliselt, et ka kohustustest vabastamise menetluses oleks paremini tagatud võlausaldajate huvide järgimine. Autori arvates tehti seaduse väljatöötamisel ära küll esimene osa, millega muudeti võlgade ümberkujundamise menetlusse sisenemine lihtsamaks, kuid tegemata jäi teine osa, millega oleks tulnud karmistada kohustest vabastamise menetluse tingimusi. Vaid selliselt saaks asuda seisukohale, et täidetud on eesmärk kahte menetlust omavahel lähendada, võrdsustada nende praktiseerimist ning tõsta seeläbi ka nõuete rahuldamise määra kohustustest vabastamise menetluses.

Autor on seisukohal, et heaks eeskujuks kahe menetluse lähendamisel on Läti kohustustest vabastamise süsteem, mis seob minimaalselt tasutava nõude summa kohustustest vabastamise perioodiga.

Kui asuda seisukohale, et see seaks kohustustest vabastamise menetluse läbimisele liialt ranged piirid, siis on asjakohane võtta alternatiivselt taas eeskuju Saksa õigussüsteemist, kus on normis endas sisustatud, mida mõistlikult tulutoova tegevuse hindamisel arvesse võtta. Normi sisu kohaselt loetakse mõistlikult tulutoovaks tegevust, mis vastab isiku haridusele, oskustele, eelnevale töökogemusele, vanusele, tervislikule seisundile. Isiku olukorra hindamiseks võetakse ühtlasi aluseks ka tema varasemat elustiili ehk antud juhul elustiili enne kohustustest vabastamise menetluse algust. Autor on arvamusel, et selline mõistlikult tulutoova tegevuse

sisustamine sobib ka Eesti füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse täienduseks, kuna tagab vähemalt menetluse prognoositavuse ning on krediidiandjale abiks tema majandustegevuse edasisel planeerimisel.

ENSURING THE INTERESTS OF THE CREDITOR AND THE SOCIAL PROTECTION OF THE DEBTOR IN THE PROCEDURE OF DEBT RESTRUCTURING AND RELEASE OF OBLIGATIONS

SUMMARY

The purpose of adopting the natural person insolvency act was to simplify and make the insolvency procedure more efficient in order to ensure a quick new economic start for the debtor and to increase the scope of meeting creditors' claims. The legislator wanted to increase the practice of the debt restructuring procedure at the expense of the debt discharge procedures and thereby ensure the achievement of the goals set before the adoption of the law, but the adopted law does not solve several problematic areas that were pointed out during the revision of the insolvency law and the impact analysis.

Finding a balance between the interests of the debtor and the creditor has always been a focal issue in the development of the debt restructuring and debt discharge procedure, and conjointly, both procedures have become more debtor orientated over time. The most recently enacted natural person insolvency law also emphasizes the need for comprehensive social rehabilitation of the debtor, therefore the aim of the master's thesis was to find an answer to the question of whether measures for the debtor's social protection are ensured in the debt restructuring and debt discharge procedure, and whether the protection of the creditor's interests is simultaneously ensured when ensuring the debtor's social protection.

This work raised the following research questions:

- 1) How have the positions of the creditor and the debtor changed in the debt restructuring and debt discharge proceedings?
- 2) Is and how is the debtor's social protection ensured in insolvency proceedings?
- 3) What are the economic interests arising from the specific activity of the creditor and the interests of the creditor as an entrepreneur in the procedure of the debt restructuring and release from obligations?
- 4) If and in which procedure are the debtor's social protection and creditor's interests better guaranteed?

In response to the first question, the author found that the principles of the fresh start theory with Anglo-American roots are increasingly accepted in the continental European legal system, and the latest insolvency directive 2019/1023 of the European Union supports the quick release

of obligations for the debtor and the quick return to the economic environment typical of the fresh start market model. The profitability to the creditor of simplifying and shortening the procedures for debt restructuring and release from obligations is seen in the fact that a shorter procedure motivates the debtor to fulfill his obligations more effectively, which ensures a more extensive fulfillment of the creditor's claim, and that the individual debtor gets back to the loan market faster and is therefore more useful to the creditor. The increase in the proportion of debtor counseling shows that the general development of law has taken a direction typical of welfare states and treats the debtor as someone in need of help who must be protected from social risks. Therefore, the debtor's position in debt restructuring and debt discharge proceedings has been improved through formal procedural changes, and the nature of both proceedings is even more debtor orientated. Along with this, although it is also meant to ensure a better protection of the interests of the creditor, but by not making substantive changes to the regulations, therefore in authors opinion, it still prefers only the debtor.

To answer the second research question, the author analyzed the tasks of the welfare state in ensuring the social protection of natural persons and the social risks facing the debtor in insolvency proceedings. The author also analyzed whether and what the measures of the debt restructuring and debt discharge procedure are for ensuring the debtor's social protection, and which measures are applicable through the principles of enforcement procedure regulation. As a result of the analysis, the author concludes that according to § 28 of the constitution of the Republic of Estonia, Estonia as a welfare state has the task of ensuring the debtor's social protection against the risks manifested in the debt restructuring and debt discharge procedure, as long as the provision of social protection is not limited to the social risks listed in the constitution. In the debt restructuring and debt discharge procedure, the debtor mainly faces and realizes the risks of social and economic separation, which in turn are divided into smaller risks, such as mental health conditions, risks related to employment and residence. In the debt restructuring and debt discharge procedure, there are wider and narrower measures to ensure the social protection of the debtor, the purpose of which is to overcome economic and social isolation and to ensure that appropriate financial education is available, in order to fulfill the main goal of the procedures - the return of the debtor to normal economic life with a better ability to cope. Wide social protection is the existence of saving procedures in the country's legal system, narrower social protection should be expressed in the role of a trusted practitioner in advising the debtor, shortening the procedural period for the release of obligations and reducing the social stigma in direct regulations.

In the opinion of the author, there are problems with ensuring narrow social protection in the debt restructuring and debt discharge procedure. Due to the role of the trusted practitioner acting in the interest of several parties, there is a risk that the debtor does not develop a trustworthy relationship with the trusted practitioner which would be more realistic if there was an independent advisor. In the author's opinion, it would be more in the interest of the debtor's social protection if regular non-procedural counseling within the meaning of the social welfare law was ensured during the debt restructuring and debt discharge proceedings. Through non-procedural enforcement, the debtor would also be provided with other social services, which may be necessary, as debtors often have to deal with addiction diseases and mental health problems. Since the procedures aim to return a rehabilitated person with good coping skills to society, the need for help in this regard cannot be underestimated.

The author is of the opinion that shortening the period of release from obligations does not change the situation of those debtors for whom it is already clear from the beginning of the procedure that due to the fact that their condition has not changed, going through the procedure for release from obligations is an aimless activity. The author is of the opinion that better protection of the debtor in a hopeless situation would be ensured if the result of the procedure could be predicted at the beginning of the debt discharge procedure. In this way, a more transparent procedure would be ensured for the debtor, but also for the creditor, which would ultimately reduce potentially arising disputes.

Ensuring social protection by reducing stigmatization is minimal in the regulation of the insolvency law of a natural person and is included as a direct measure only in the regulation of granting business subsidies. Indirectly, the entire structure of the insolvency law of natural persons which guarantees the debtor simpler procedural rules and faster release of obligations is considered to reduce stigmatization, The goal set by the adoption of the natural person insolvency act to reduce stigmatization is necessary for the purpose of rehabilitation of the debtor, but the author is of the opinion that the legislator's options in this regard are limited, since the legislator cannot interfere with the creditor's freedom of contract at the choice of the other party to the contract.

With regards to the third research question, the author came to the conclusion that the creditor's interests are two-way and they can be divided according to the specifics of his economic activity into the interest of the creditor and the interest of the creditor as an entrepreneur. As a result of this division, the debt restructuring and debt discharge procedure must take into account the

creditor's main interest, which is, in accordance with section 401(1) of the civil law in addition to the return of the credit at the end of the contract, also receiving payment for the granting of credit, and at the same time the interest in exercising contractual freedom and deciding on the details of one's business. The debt restructuring and debt discharge procedure must leave the creditor free to decide with whom and under which conditions to conclude the contract, at least to the extent that it does not conflict with the debtor's interest or any regulation.

To answer the last research question, the author analyzed relevant norms and examples from Estonian case law, which helped to flesh out the legal norms and to find out what the debtor's and creditor's interaction is like in the practical procedure of debt restructuring and release from obligations. In order to draw conclusions, the author also analyzed Latvian, Finnish, Lithuanian and German legal acts, legal literature and case law in order to come to a position on whether and how it would be possible to improve the regulation of Estonian debt restructuring and release from obligations. As a result of the analysis, it was confirmed that the protection of the debtor's interests is in the foreground in the debt restructuring and in the release of obligations procedure, which is in court proceedings ensured by emphasizing the fact that the creditor must take into account the risk of losing money when granting credit, and therefore it is justified in any case to take the debtor's interests into account more.

The author is of the opinion that until a violation of the principle of responsible lending has been established in the court proceedings, the courts should not exhort the creditor in exercising his freedom of contract by hinting at it. Law enforcers should also take into account the fact that, at present, the options of creditors in determining the debtor's financial capacity are limited, and the debtor also has the obligation to present correct data to the creditor.

When the natural person insolvency act was adopted, it was emphasized that since the demands of creditors are fulfilled to a greater extent in the debt restructuring procedure, it is necessary to make this procedure easier for the debtor. In the discharge procedure, it was hoped to increase the fulfillment of creditors' claims by shortening the procedural period. The author is of the opinion that more substantive changes should also have been made in the discharge procedure, as the shortening of the procedure period is more to ensure the debtor's social protection than to follow the creditor's main interest.

In the author's opinion, the definition of a reasonably profitable activity is the most problematic in the discharge procedure. Prior to the adoption of the natural person insolvency act, this topic

was touched upon, but the legislator did not make attempts to overcome the bottleneck and considered it sufficient to define reasonably profitable activities with the support of previous case law. The author is of the opinion that such an approach does not guarantee the transparency and predictability of the procedure. In case law practice, activities that are not directly related to earning income are also considered to be reasonably profitable activities, which is why the author is of the opinion that compliance with the interests of creditors participating in debt restructuring is better guaranteed in any case.

Since in both proceedings the court has to consider the protection of the interests of the parties to the proceedings, including the protection of the main interest, i.e. the recovery of the issued credit, it is unfair from the point of view of the creditor participating in the debt discharge proceedings to consider his interest protected even if a healthy and working-age debtor begins to acquire an education instead of earning an income during the proceedings.

In summary, the author is of the opinion that the social protection of the debtor is better ensured in the debt restructuring and debt discharge procedure than the creditor's interests, although in both cases, the author believes that it is appropriate to make substantive changes to the law on the insolvency of natural persons.

First, the author proposes that receiving counseling services within the meaning of the social welfare law could be mandatory for the debtor in addition to the institution of the trusted practitioner during the entire debt restructuring and debt discharge procedure. The author believes that in this way the debtor will also receive help through referral to other social services and the return of the rehabilitated debtor to economic life would be guaranteed.

Debt restructuring and debt discharge procedures should be brought closer together in such a way that the interests of creditors are better ensured in the debt discharge procedure as well. The author is of the opinion that a good example for the convergence of the two procedures is the Latvian debt discharge system, which links the minimum amount of the claim to be paid to the debt discharge period, however, if we take the position that this would set too strict limits on the completion of the debt discharge procedure, then it is appropriate again to take the example of the German legal system where there is a reference to the norm to be taken into account when evaluating a reasonably profitable activity. According to the content of the norm, an activity that corresponds to a person's education, skills, previous work experience, age, health status is considered to be reasonably profitable. In order to assess the person's situation,

his previous lifestyle is also taken into consideration, or in this case the lifestyle before the start of the debt discharge procedure. The author is of the opinion that such arrangement of reasonably profitable activities is also suitable as an addition to Section 47 of FiMS, as it ensures at least the predictability of the procedure and helps the creditor in the further planning of his economic activities.

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

1. Alekand, A. Täitemenetlusõigus. Tallinn: Juura 2017.
2. Alekand, A. Proportsionaalsuse printsiip põhiõiguste riive mõõdupuuna täitemenetluses. Doktoritöö. Tartu 2009.
3. Ambrasaite, G., Norkus, R. Legal Aspects of Insolvency of Natural Persons in the Baltic States. – *Juridica International* 21/2014.
4. Astromskis, P. Fizinio asmens bankroto problema: Teisiniani aspektai. – *Jurisprudencija* 2010 (3) 121. – <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/11644/document.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (07.03.2023).
5. Barba, A. Rising Household debt: Its causes and macroeconomic implications – a longperiod analysis. – *Cambridge Journal of economics* 01/2009. – <file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/Barba20e20Pivetti20su20Household20Debt.pdf> (11.03.2023).
6. Comparato, G. Debt and relief. A holistic approach to the legal treatment of consumer debt. – *European review of contract law* 15(1)/2019. – https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/ercl-2019-0001/html?lang=de&casa_token=Wxf1Cy10xJEAAAAA:3iGxJ8N0rZt5WSebE3Mdzx6v2lriUDw_pj1z45s2xkibMJhnuVaSTZkE_xZHnhFAopw2wsSQ4Kk (20.04.2023).
7. Ferreti, F. The regulation of consumer credit information systems: A lesson from Italy? – *European Business Law review* 17/2006. – <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.kluwer/eblr0017&div=123&id=&page=> (20.04.2023).
8. Gruodyte, E. Application of Fresh start doctrine for individual debtors in Lithuania: EU and US perspective. – *Engineering Economics* 21(3)/2010. – https://www.researchgate.net/publication/228467050_Application_of_Fresh_start_Doctrine_for_Individual_Debtors_in_Lithuania_EU_and_US_perspective/link/5440f4980cf2ebb0369089f7/download (11.03.2023).
9. Haasmaa, B. Ettevõtete pankrottide tõttu riigile saamata jäänud maksutulud. Magistratöö. Tartu 2012.
10. Heuer, J.- O. Social Inclusion and Exclusion in European Consumer Bankruptcy Systems. University of Bremen, Germany, 2013. – https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/31545806/Jan-Ocko_Heuer_2013_-_Social_Exclusion_in_European_Consumer_Bankruptcy_Systems-libre.pdf?1392368811=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DSocial_Exclusion_in_European_Consumer_Ba.pdf&Expires=1675688678&Signature=F96wqSNw-mBo786suCnfFXM2xaiykDe71LVh-1EHMJjmhent8PrbX4kJ3R4GQIXdOGs9sYLafLax5Nqfc4UYMi4xmwNYQfiPi2cTfeX3tNaMvyDuCFSwZDwtgSbP3v8k9VrA5u9RPC5J~uZffKOGN~tKHSbQ177sgrAGEW64fyc7YaCCFDfbYClxXml2KaJbC7jhEl2RCuWsQjiozWO3AGYeRo1V~am7YjVFEYT-2oZILfXF7G8kSLTm7ULeTvSUdBgZtRryMy8a183E6-

- [VgpbKbI~25ztqsAXanS6NRbdMrtJKTpdb8SZu1UW2HfVckLOzyk-XtYptRyKikkpaPA_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA](#) (10.03.2023).
11. Kinnunen, S. Personal insolvency in Finland. Background report for the Finnish Economic Policy Council, 2021. - https://www.talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/wp-content/uploads/2021/01/Kinnunen_2021.pdf (22.04.2023).
  12. Kiwiatt, B. The art of deciding with data: evidence from how employers translate credit reports into hiring decision. – Socio-Economic review 17/2, 2019. - <https://academic.oup.com/ser/article/17/2/283/4098110> (20.04.2023).
  13. Kull, I. Lepinguvabaduse põhimõte Euroopa ühtlustuvas tsiviilõiguses ja Eesti tsiviilõiguse reform. Tallinn: Riigikogu Toimetised. 2000. – <https://rito.riiigikogu.ee/wordpress/wp-content/uploads/2016/04/Lepinguvabaduse-p%C3%B5him%C3%B5te-Euroopa-%C3%BChlustuvas-tsiivil%C3%B5iguses-ja-Eesti-tsiivil%C3%B5iguse-reform.pdf> (04.03.2023).
  14. Kõve, V. „Head“ ja „Halvad“ võlgnikud ja võlausaldajad. – Juridica IV/2014.
  15. Lember, K. Menetlusosaliste huvide kaitse ja tasakaal võlgniku kohustustest vabastamise menetluses. Magistritöö. Tallinn 2013.
  16. Lind, K. Tulu Mõiste. – Juridica 2003/5.
  17. Madise, Ü. Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. – <https://pohiseadus.ee/public/PSkomm2020.pdf> (18.03.2023).
  18. Paulus, C. G. The eternal struggle for supremacy between creditor and debtor. – Juridica International 31/2022.
  19. Priimägi, K. *Fresh Start* Teooria rakendamine kohustustest vabastamise menetluses. Magistritöö. Tallinn 2017.
  20. Reifner, U. Consumer indebtedness and consumer law in the European Union. Final Report. – http://www.knl.lv/raksti_data/1147/parskats_ES_2003.pdf (20.03.2023).
  21. Reinsalu, S. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse menetlus. Magistritöö. Tartu 2012.
  22. Shakeel, D. R. Do the bankruptcy laws of England & Wales adequately protect debtors' human rights who suffer mental illness? Doctor's thesis. Brunel Law School, Brunel University. 2021. – <https://bura.brunel.ac.uk/handle/2438/25513> (18.03.2023).
  23. Uhlenbruck, W. InsO Insolvenzordnung Band 1 Kommentar. 15 auflage. Vahlen 2019, – https://beck-online-beck-de.ezproxy.utlib.ut.ee/Dokument?vpath=bibdata%2Fkomm%2FUhlenbruckKoInsO_15_Band1%2FInsO%2Fcont%2FUhlenbruckKoInsO.InsO.p287b.gII.gI3.gIa.htm (20.04.2023).
  24. Varul, P. Maksejõuetuse areng Eestis. – Juridica IV/2013.
  25. Varul, P. Võlaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2019.

Kasutatud kohtupraktika

26. RKHKo 3-16-245.
27. RKHKo 3-3-1-22-15.
28. RKPJKo 3-4-1-7-03.
29. RKTko 2-11-24696/82.
30. RKTko 3-1-1-44-15.
31. RKTko 3-2-1-28-13.
32. RKTko 3-2-1-108-14

33. RKTko 3-2-1-116-97.
34. RKTko 3-2-1-143-11
35. RKTko 3-2-1-169-13.
36. TRKm 2-10-61784.
37. TRKm 2-13-18080.
38. TRKm 2-15-4604.
39. TRKm 2-22-10060.
40. HMKm 2-22-16425.
41. HMKm 2-18-18070.
42. HMKm 2-18-9702.
43. HMKm 2-19-19817.
44. HMKm 2-18-15980.
45. HMKm 2-22-16425.
46. PMKm 2-09-44218.
47. PMKm 2-22-2906.
48. TMKm 2-22-9784.
49. TMKm 2-22-15563.
50. VMKm 2-10-43874.
51. VMKm 2-11-37217.
52. VMKm 2-11-55682

Kasutatud õigusaktid

53. Eesti Vabariigi Põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.
54. 20. juuni 2019. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2019/1023, mis käsitleb ennetava saneerimise raamistikke, võlgadest vabastamist ja äritegevuse keeldu ning saneerimis-, maksejõuetus- ja võlgadest vabastamise menetluste tõhususe suurendamise meetmeid, ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2017/1132 (saneerimise ja maksejõuetuse direktiiv). – ET L 172/18.
55. Füüsilise isiku maksejõuetuse seadus. – RT I, 23.12.2022, 27.
56. Insolvenzordnung. 05.10.1994. Bundesgesetzblatt BGBl. I S.2866). – <https://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600994.html#BJNR286600994BJNG000100000> (24.04.2023).
57. Krediidandjate ja vahendajate seadus. – RT I, 19.03.2015,4.
58. Krediidiasutuste seadus. – RT I, 17.03.2023, 14.
59. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57. – <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930057> (14.04.2023).
60. Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus. – RT I, 06.04.2021, 5.
61. Maksätnespējas likums. Latvijas Vēstnesis, 124, 06.08.2010. – <https://likumi.lv/ta/id/214590-maksatnespejas-likums> (10.04.2023).
62. Pankrotiseadus. – 22.01.2003. – RT I 2003, 17, 95; RT I 30.11.2021,13.
63. Pankrotiseadus. – RT I, 20.06.2022, 22.
64. Saneerimisseadus. – RT I, 01.03.2023, 53.
65. Sotsiaalhoolekande seadus. – RT I, 06.01.2023, 9.
66. Tsiiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 20.06.2022, 33.
67. Täitemenetluse seadustik. – RT I, 23.12.2022, 22.

68. Vangistusseadus. – RT I, 27.01.2023, 25.
69. Võlaõigusseadus. – RT I, 02.12.2022, 7.
70. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus. – RT I, 06.12.2010, 1.
71. Äriseadustik. – RT I, 23.12.2022, 33.

Muud kasutatud allikad

72. Arvamuse esitamine maksejõuetusõiguse revisjoni ettevalmistamisele. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/tartu_maakohtu_ettepanekud.pdf#_blank (05.04.2023).
73. Eesti Panga arvamus võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse kohta. – <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=1004095&u=20120229124139> (13.03.2023).
74. FinanceEstonia: aeg on küps positiivseks krediidiregistriks. – (<http://financeestonia.eu/news/financeestonia-aeg-on-kups-positiivseks-krediidiregistriks/>) (07.04.2023).
75. Finantsinspeksioon. Finantsinspeksiooni soovituslik juhend. Vastutustundliku laenamise nõuded. – https://www.fi.ee/sites/default/files/Soovituslik_juhend_Vastutustundlik_laenamine_3.pdf (13.03.2023).
76. Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/e8d8a377-75b6-446e-81fd-11d0c256b73a> (03.03.2023).
77. Rahandusministeeriumi arvamus võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse kohta. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5512f9ec-6db0-139d-f871-8421606dad23/V%C3%B5lgade%20%C3%BCmberkujundamise%20ja%20v%C3%B5lakaitse%20seadus> (13.03.2023).
78. Kasak, A., Peterson, T., Saarma, T., Kerstna-Vaks, K., Viirsalu, P., Õunpuu, A., Eesti maksejõuetusmenetluste efektiivsemaks muutmise võimaluste analüüs. Lõppraport. – <https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/analuus-kontseptsioon.pdf> (31.03.2023).
79. Krediiditeabe jagamise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus. – <file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/Krediiditeabe%20jagamise%20seaduse%20eeln%C3%B5u%20v%C3%A4ljat%C3%B6tamiskavatsus.pdf> (05.03.2023).
80. Kriibi, P., Liin, S., Maksejõuetuse revisjoni lähteülesande projekt. – [file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/Maksej%C3%B5uetuse%20revisjoni%20l%C3%A4hte%C3%BClesanne%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/Maksej%C3%B5uetuse%20revisjoni%20l%C3%A4hte%C3%BClesanne%20(1).pdf) (02.04.2023).
81. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. – <https://eelnoud.valitsus.ee/main#98NR3Nba> (10.04.2023).
82. Piho, K., Füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamine. Kohtupraktika analüüs. – <https://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:367320/316805/page/28> (02.04.2023).
83. Poots, A. Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse mõjude analüüs. – [file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/FIMS_mojuanaluus%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/FIMS_mojuanaluus%20(1).pdf) (20.04.2023).
84. Sotsiaalhoolekande seaduse eelnõu seletuskiri. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/aef50e8c-3583-465d-941a-744e0631fee1> (29.03.2023).

85. Statistikaamet. Rahvamajanduse arvepidamine. Rahvamajandus, sisemajandus, tootlikkus tarbimine. – <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/rahandus/rahvamajanduse-arvepidamine> (03.03.2023).
86. United Nations. UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, New York: United Nations Publications 2005. – https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/05-80722_ebook.pdf (11.03.2023).
87. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse eelnõu seletuskiri. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5512f9ec-6db0-139d-f871-8421606dad23/V%C3%B5lgade%20%C3%BCmberkujundamise%20ja%20v%C3%B5lakaitse%20seadus> (13.03.2023).